

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

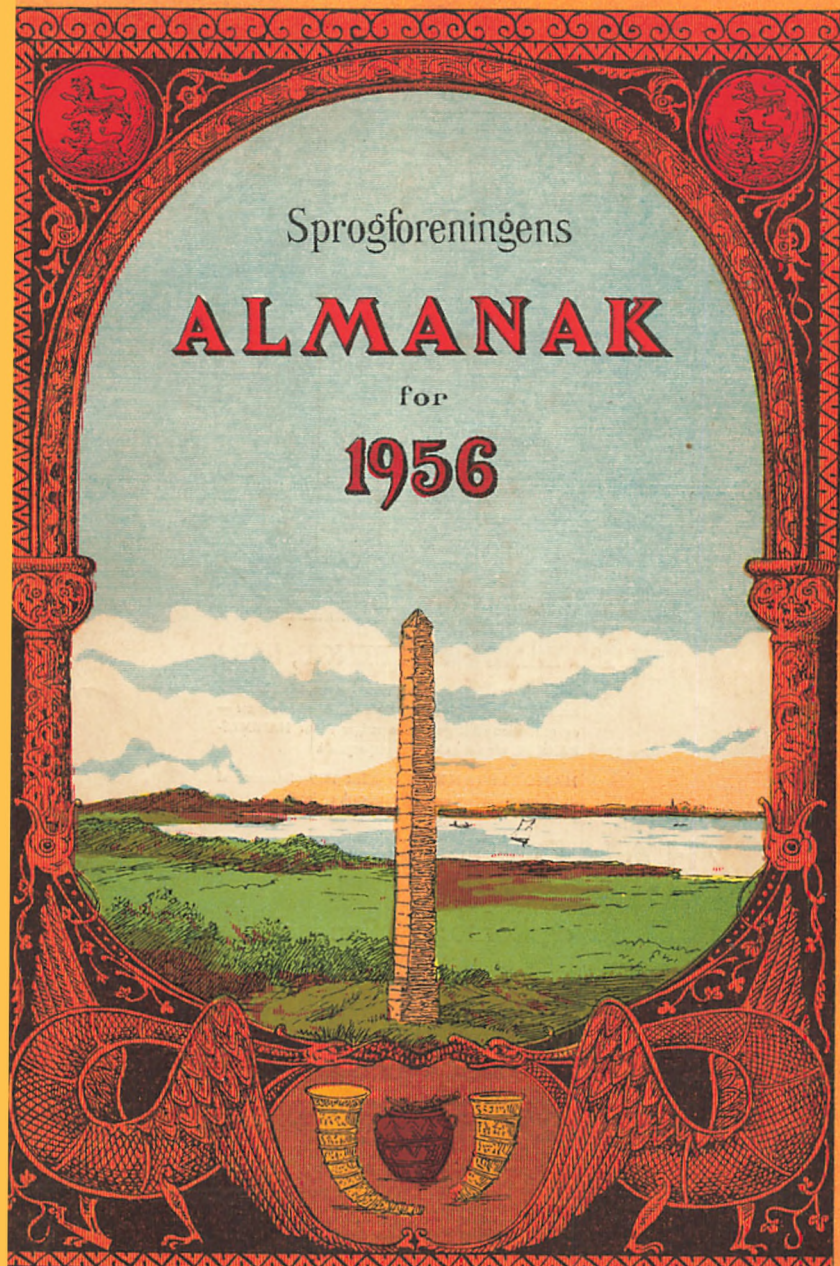
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sprogforeningens

ALMANAK

for

1956

Udgivet af Sprogforeningen

VIL DU LÅNE MINE PENGE, FAR?

Barnets trykke tillid til mor og far er ligefrem, selvfølgelig og naturlig i de voksnes verden bygger tilliden på erfaringer — og generation efter generation vælger derfor HANDELSBANKEN, når det gælder pengepørgsmål.

HANDELSBANKEN er stiftet 1873 til fremme af dansk handel, søfart, industri, håndværk og landbrug.

HANDELSBANKEN

Filialer og kontorer i Sønderjylland

AABENRAA
AGERSKOV
ARNUM
AVNBØL
BOLDERSLEV
BOVRUP
CHRISTIANSFELD
FELSTED
GRAASTEN
HADERSLEV
HELLEVAD

HJORDKÆR
HØJER
KRUSAA
KVÆRS
NORDBORG
PADBORG
SØNDERBORG
TINGLEV
TOFTLUND
TØNDER
VOJENS

Sprogforeningens
ALMANAK 1956

Udgivet af
SPROGFORENINGEN

Redaktion: Morten Kamphøener

63. AARGANG

AABENRAA
TRYKT I HEJMDAL'S BOGTRYKKERI

Formørkelser i aaret 1956

1. **Partiel maaneformørkelse** den 24. maj, usynlig i Danmark.

2. **Total solformørkelse** den 8.—9. juni, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i Stillehavs-omraaderne mellem Australien og Sydamerika.

3. **Total maaneformørkelse** den 18. novbr., delvis synlig i Danmark. Formørkelsen begynder kl. 6t 3m og vedvarer til efter maanens nedgang i København; den er total fra kl. 7t 8m til kl. 8t 27 m.

4. **Partiel solformørkelse** den 2. decbr., delvis synlig i Danmark. Ved solens opgang i København omfatter formørkelsen 50/100 af soldiameteren, men er da i aftagende; formørkelsen er slut kl. 9t 13 m. Formørkelsen ses igrøvrigt paa det europæiske kontinent med undtagelse af de vestligste og nordligste omraader, i det nordligste og østligste Afrika samt i Asien med undtagelse af de østligste og sydøstligste dele.

Planeterne i aaret 1956

Merkur er i almindelighed solen saa nær, at den ikke kan ses med blotte øjne. Den 11. januar, 2. maj, 31. august og 25. decbr. er den længst øst for solen og gaar omkring disse dage i København ned henholdsvis $1\frac{3}{4}$ time, $2\frac{1}{2}$ time, $\frac{1}{4}$ time og $1\frac{1}{2}$ time efter denne. Den 21. februar, 20. juni og 12. oktober er Merkur længst vest for solen og staar omkring disse dage i København op henholdsvis $\frac{3}{4}$ time, $\frac{3}{4}$ time og 2 timer før solen.

Venus er længst øst for solen den 12. april og gaar da i København ned 5 timer efter solen; den 31. august er planeten længst vest for solen og staar da i København op $4\frac{1}{4}$ time før denne. Venus lyser stærkest den 16. maj og den 29. juli.

Mars vandrer i aarets første halvdel fra Vægten gennem skorpionen, Slangeholderen, Skytten og Stenbukken ind i Vandmanden og sidst i november ind i Fiskene, hvor

den forbliver aaret ud. Mars er i opposition til solen den 10. september og staar i syd: ved aarets begyndelse kl. 8^{1/2}, først i april kl. 7 sidst i juni kl. 5, sidst i september kl. 23 og ved aarets udgang kl. 18^{1/2}.

Jupiter opholder sig fra aarets begyndelse i Løven og sidst paa aaret i Jomfruen. Planeten er i opposition til solen den 16. februar og staar i syd: ved aarets begyndelse kl. 3^{1/2}, først i april kl. 21, sidst i juni kl. 16, sidst i september kl. 11 og ved aarets udgang kl. 5^{1/2}.

Saturn staar ved aarets begyndelse i Vægten men passerer i aarets løb gentagne gange grænsen mellem Vægten og Skorpionen; sidst paa aaret befinder planeten sig i Slangeholderen. Saturn er i opposition til solen den 20. maj og staar i syd: ved aarets begyndelse kl. 9, først i april kl. 3^{1/2}, først i juli kl. 21, midt i oktober kl. 14^{1/2} og ved aarets udgang kl. 10.

Uranus og **Neptun** er ikke synlige for blotte øjne. Uranus befinder sig hele aaret i Krebsen, er i opposition til solen den 21. januar og staar da omkring midnat i syd 55° over Københavns horisont. Neptun befinder sig hele aaret i Jomfruen, er i opposition til solen den 19. april og staar da omkring midnat i syd 25° over Københavns horisont.

Pluto opholder sig hele aaret i Løven. Planeten ses kun i store kikkerter.

Højvandet ved Vestkysten

Højvandet er ligesom tidligere aar her i almanakken beregnet for Havneby paa Rønmø. Udgangspunktet for beregningen er højvandet ved London Bridge, som er angivet i den almanak, der udgives af Københavns observatorium. Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter paa Vestkysten end Havneby, maa man ved Odden paa Rønmø (Padborg) lægge 10 minutter til, ved Højer Sluse 40, Koldby 30, Ballum sluse 15, Rejsby sluse 30, Vester Vedsted 20, Nordby 35 og ved Esbjerg 30 minutter til. Ved Sønderho maa man trække 5 minutter fra.

Lavvandet indtræder i reglen 6—6^{3/4} time efter højvandet.

Willy Buch.

1. uge. Fadervor, Matth. 6, 5—13. 1' række, Luk. 2, 21.

		op			
S.	1	Nytaa	21	1	4.26 16.58
M.	2	Abel	22	25	Jorden nærm. solen 5.13 17.40
Ti.	3	Enoch	23	45	Sol. op 8. 41', n. 15. 48' 5.59 18.15
O.	4	Methusalem	—	—	Tusmørket varer 52' 6.46 19.24
T.	5	Simeon	1	3	☾ s. kv. 23. 41' 7.34 20.14
F.	6	Hellig 3 konger	2	19	8.26 21.12
L.	7	Knud hertug	3	32	9.35 22.18

**2. uge. Jesus velsigner de smaa børn, Mark. 10, 13—16.
1' række, Luk. 2, 42 til enden.**

S.	8	1. s. e. h. 3 k.	4	41	Erhardt	10.50 23.23
M.	9	Julianus	5	44	Merkur størst østl. elong.	11.57 —
Ti.	10	Paul eremit	6	38	Sol. op 8. 37', n. 15. 58'	0.21 12.52
O.	11	Hyginus	7	21	Tusmørket varer 51'	1.11 13.42
T.	12	Reinhold	7	56	☾ fjern. jorden	1.56 14.26
			ned		☉ n. m. 4. 1'	
F.	13	Hilarius	16	49		2.36 15.03
L.	14	Felix	18	1		3.09 16.38

3. uge. Zakæus, Luk. 19, 1—10. 1' række, Joh. 2, 1—11.

S.	15	2. s. e. h. 3 k.	19	13	Maurus	3.41 16.12
M.	16	Marcellus	20	26		4.13 16.44
Ti.	17	Antonius	21	40	Sol. op 8. 30', n. 16. 11'	4.44 17.18
O.	18	Prisca	22	55	Tusmørket varer 49'	5.17 17.52
T.	19	Pontianus	—	—		5.50 18.25
F.	20	Fab. og Sebast.	0	12	☽ f. kv. 23. 58'	6.26 19.03
L.	21	Agnes	1	32	Uranus i opp. til solen	7.07 19.49

4. uge. Giv os mere tro, Luk. 17, 5—10. 1' række, Matth. 8, 1—13.

S.	22	3. s. e. h. 3 k.	2	53	Vincentius	8.03 21.04
M.	23	Emerentius	4	12		9.20 22.18
Ti.	24	Timotheus	5	23	Sol. op 8. 20', n. 16. 25'	10.55 23.42
O.	25	Pauli omvend.	6	21	Tusmørket varer 48'	— 12.16
T.	26	Polycarpus	7	4	☾ nærm. jorden	0.51 13.23
F.	27	Chrysostomus	7	37	☉ f. m. 15. 40'	1.52 14.22
			op			
L.	28	Fred. 6. føds.	18	26	Carolus Magnus	2.43 15.12

**5. uge. De betroede talenter, Matth. 25, 14—30.
1' række, Matth. 20, 1—16.**

S.	29	Septuagesima	19	54	Chr. 7. føds. Valerius	3.30 15.58
M.	30	Adelgunde	21	19		4.13 16.43
Ti.	31	Vigilius	22	41		4.56 17.27

Januar 1956

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

Februar 1956

O.C.N.

Blidemaaned. 29 dage

*Se anm. 3. s.
Høivande*

O.	1	Brigida,	op	} Sol. op 8. 8', n. 16. 40' Tusmørket varer 46' ☾ s. kv. 17. 8'	5.38 18.08 6.19 18.47 6.57 19.26 7.38 20.08
T.	2	Kyndelmisse	24 0		
F.	3	Blasius	1 16		
L.	4	Veronica	2 28		

6. uge. Sædens vækst, Mark. 4, 26—32. 1' række, Luk. 8, 4—15.

S.	5	Sexagesima	3 34	Agathe	8.33 21.07
M.	6	Dorothea	4 32		9.53 22.27
Ti.	7	Richard	5 19	☾ fjern. jorden..	11.14 23.43
O.	8	Corintha	5 57	} Sol. op 7. 54', n. 16. 55' Tusmørket varer 45'	- 12.27
T.	9	Apollonia	6 26		0.47 13.21
F.	10	Scholastica	6 49		1.37 14.12
L.	11	Euphrosyne	ned 17 1	☉ n. m. 22. 38'	2.18 14.45

7. uge. Op til Jerusalem, Luk. 18, 31 til enden.

1' række, Matth. 3, 13 til enden.

S.	12	Fastelavn	18 14	} Quinquagesima. Esto mihi Eulalia	2.52 15.19 3.23 15.51	
M.	13	Benignus	19 28			
Ti.	14	Hvide tirsdag	20 43	Valentinus	3.54 16.13	
O.	15	Aske onsdag	22 0	} Faustinus Sol. op 7. 39', n. 17. 10' Tusmørket varer 44'	4.25 16.55 4.56 17.26 5.28 17.57	
T.	16	Juliane	23 19			Jupiter i opp. t. solen
F.	17	Findanus	—			6.01 18.30
L.	18	Concordia	0 38			

8. uge. Hvem er den største? Luk. 22, 24—32.

1' række, Matth. 4, 1—11.

S.	19	1. s. i fasten	1 56	} Quadragesima. Invocavit Ammon ☽ f. kv. 10. 21'	6.41 19.14 7.38 20.19
M.	20	Eucharis	3 8		
Ti.	21	Samuel	4 9	Merkur størst vest.elong. Peders stol	9.01 21.51
O.	22	Tamperdag	4 57	} Sol. op 7. 23', n. 17. 25' Tusmørket varer 43' ☾ nærm. jorden	10.43 23.27 — 12.10 0.42 13.17 0.43 14.13
T.	23	Papias	5 33		
F.	24	Skuddag	6 1		
L.	25	Matthias	6 23		

9. uge. Menneskets afmagt, Jesu magt, Mark. 9, 17—29.

1' række, Matth. 15, 21—28.

S.	26	2. s. i fasten	op 18 47	} Reminiscere. Victorinus ☉ f. m. 2. 41'	2.32 14.59 3.14 15.41
M.	27	Inger	20 11		
Ti.	28	Leander	21 33	} Sol. op 7. 6'', n. 17. 40' Tusmørket varer 42'	3.54 16.21 4.34 16.59
O.	29	Øllegaard	22 52		

Februar 1956

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

Marts 1956

O.C.N.

Tordmaaned. 31 dage

*Se anm. 3. s.
Højvande*

		op		
T.	1	Albinus	—	5.13 17.35
F.	2	Simplicius	0 8	5.48 18.12
L.	3	Kunigunde	1 18	6.26 18.89

10. uge. **Løgnens fader**, Joh. 8, 42—51. 1' række, Luk. 11, 14—23.

S.	4	3. s. i fasten	2 20	} Oculi. Adrianus ☾ s. kv. 12. 53'	6.58 19.16
M.	5	Theophilus	3 12		7.46 20.05
Ti.	6	Gotfred	3 53	} ☾ fjern. jorden Sol. op 6. 48', n. 17. 55'	8.55 21.17
O.	7	Perpetua	4 26		10.34 22.57
T.	8	Beata	4 52	} Tusmørket varer 42'	11.55 —
F.	9	40 riddere	5 13		0.15 12.55
L.	10	Ædel	5 30		1.10 18.42

11. uge. **Jesus livets brød**, Johs. 6, 35—51. 1' række, Johs. 6, 1—15.

S.	11	Midfaste	5 46 ned	} Lætare Frederik 9. føds. Thala ☉ n. m. 14. 36'	1.52 14.19
M.	12	Gregorius	18 29		2.25 14.51
Ti.	13	Macedonius	19 45	} Sol. op 6. 30', n. 18. 9' Tusmørket varer 42'	2.56 15.23
O.	14	Euty chius.	21 5		3.28 15.55
T.	15	Zacharias	22 25	} Tusmørket varer 42'	4.00 16.28
F.	16	Gudmund	23 45		4.33 17.01
L.	17	Gertrud	—		5.09 17.34

12. uge. **Mariæ lovsang**, Luk. 1, 46—56. 1' række, Luk. 1, 26—38.

S.	18	5. s. i fasten	0 58	} Judica Fred. 3. føds. Alexander ☽ f. kv. 18. 13'	5.46 18.10
M.	19	Joseph	2 2		6.31 18.57
Ti.	20	Cordius	2 53	} Jævndøgn Sol. op 6. 12', n. 18. 23'	7.32 20.04
O.	21	Benedictus	3 32		8.57 21.38
T.	22	Paulus	4 2	} Tusmørket varer 42' ☾ nærm. jorden	10.39 23.17
F.	23	Fidelis	4 26		— 12.03
L.	24	Ulrica	4 45		0.32 13.07

13. uge. **Jesus salves i Bethania**, Mark. 14, 3—9.
1' række, Matth. 21, 1—9.

S.	25	Palme søndag	5 3	} Mariæ bebudelse ☉ f. m. 14. 11'	1.29 13.58
M.	26	Gabriel	5 20		2.16 14.40
			op		
Ti.	27	Kastor	20 26	} Eustachius Sol. op 5. 53', n. 18. 37'	2.55 15.18
O.	28	Dronn. Ingrid	21 44		3.33 15.55
T.	29	Skærtorsdag	22 58	} Tusmørket varer 42' Jonas	4.08 16.29
F.	30	Langfredag	—		4.45 17.03
L.	31	Fred. 5. fødsel	0 4	Quirinus Balbina	5.20 17.33

Marts 1956

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

April 1956

O.C.N.

Faaremanded. 30 dage

*Se anm. 3. s
Højbande***14. uge. Kristi opstandelse, Matth. 28, 1—8.**

1' række, Mark. 16, 1—7.

		op					
S.	1	Paaskedag	1	1	Hugo	5.52	18.02
M.	2	2. paaskedag	1	47	Theodosius	6.30	18.38
Ti.	3	Nicætas	2	24	☾ s. kv. 9.6' ☽ fjern. jorden Sol. op 5.35', n. 18.51' Tusmørket varer 43'	7.16	19.24
O.	4	Ambrosius	2	52		8.18	20.28
T.	5	Irene	3	15		9.41	21.53
F.	6	Sixtus	3	34		11.11	23.25
L.	7	Egesippus.	3	51		—	12.17

15. uge. Vogt mine faar, Joh. 21, 15—19.

1' række, Joh. 20, 19 til enden.

S.	8	1. s. e. paaske	4	8	Quasimodo. Chr. 9. føds. [Janus]	0.28	18.05
M.	9	Procopius	4	22		1.13	13.44
Ti.	10	Ezechiel	4	39		1.50	14.18
			ncd				
O.	11	Leo.	20	6	Sol. op 5.17', n. 19.5' Tusmørket varer 44' ☉ n. m. 3.39'	2.26	14.53
T.	12	Chr. d. 4. s. fds.	21	28	Julius	3.02	15.30
F.	13	Justinus	22	45	Venus størst østl. elong	3.40	16.06
L.	14	Tiburtius	23	54		4.20	16.43

16. uge. Hyrden og faarene, Joh. 10, 22—30, 1. rk. Johs. 10, 11—16.

S.	15	2. s. e. paaske	—		Misericordia Domini		
					Chr. 5. føds. Olympia	5.00	17.21
					☽ nærm. jorden		
M.	16	Prsse. Margr.	0	50	Mariane	5.43	18.03
Ti.	17	Flyttedag	1	33	Anicetus	6.33	18.55
					Sol. op 5.0', n. 19.19'		
O.	18	Eleutherius.	2	5	Tusmørket varer 46'	7.37	20.00
					☽ f. kv. 0.28'		
T.	19	Daniel	2	30	Neptun i opp. t. solen	8.57	21.27
F.	20	Sulpicius	2	51		10.28	23.00
L.	21	Florentius	3	9		11.48	—

17. uge. Vejen, sandheden og livet, Joh. 14, 1—11.

1' række, Joh. 16, 16—22.

S.	22	3. s. e. paaske	3	25	Jubilate. Cajus	0.12	12.48
M.	23	Georgius	3	43		1.09	13.36
Ti.	24	Albertus	4	2	Sol. op 4.43', n. 19.33'	1.54	14.16
O.	25	Mark. evang.	4	24	Tusmørket vare 48'	2.33	14.55
				op	☉ f. m. 2.40'		
T.	26	Cletus	21	48		3.11	15.30
F.	27	Bededag	22	49	Charl. Amalie. Ananias	3.48	16.03
L.	28	Vitalis	23	40		4.25	16.38

18. uge. Sandheden gør fri, Joh. 8, 28—36. 1. rk., Johs. 16, 5—15.

S.	29	4. s. e. paaske	—		Cantate. Peter martyr	4.58	17.04
M.	30	Severus	0	21		5.33	17.37

April 1956

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

Maj 1956		O. C. N.	Majmaaned. 31 dage	Se anm. 3.s. Højvande
Ti.	1 Philip og Jac.	0 52	op } Voldermisse ☾ fjern. jorden	6.11 18.14
O.	2 Athanasius	1 17	{ Sol. op 4. 27', n. 19. 47 Tusmørket varer 50'	6.56 19.00
T.	3 Korsmisse	1 38	{ Merkur størst østl. elong ☾ s. kv. 3. 55'	7.50 19.55
F.	4 Florian	1 55		8.56 21.03
L.	5 Danm. befrielse	2 11	{ Gothard De lyse nætter beg.	10.13 22.21
19. uge. Jesu bøn for disciplene, Joh. 17, 1—11. 1' række, Joh. 16, 23—28.				
S.	6 5. s. e. paaske	2 26	Rogate. Johs. ante portam	11.23 23.32
M.	7 Flavia	2 42		— 12.18
Ti.	8 Stanislaus	3 0		0.27 13.03
O.	9 Caspar	3 22	{ Sol. op 4. 13', n. 20. 1' Tusmørket varer 53 m	1.11 13.43
T.	10 Kr. himmelf.	20 24	Gordianus. ☉ n.m. 14. 4'	1.55 14.24
F.	11 Mamertus	21 39		2.38 15.05
L.	12 Pancratius	22 42		3.24 15.47
20. uge. At de alle maa være eet, Joh. 17, 20 til enden. 1' række, Joh. 15, 26 til enden og 16, 1—4.				
S.	13 6. s. e. paaske	23 31	{ Exaudi. Ingenuus ☾ nærm. jorden	4.09 16.31
M.	14 Kristian	—		4.55 17.15
Ti.	15 Sophie	0 7	{ Sol. op 3. 59', n. 20. 14' Tusmørket varer 56'	5.45 18.02
O.	16 Sara	0 35	{ Venus lyser stærkest ☽ f. kv. 6. 15'	6.38 18.54
T.	17 Bruno	0 57		7.39 19.56
F.	18 Erik	1 15		8.50 21.10
L.	19 Potentiana	1 32		10.09 22.34
21. uge. Helligaandens komme, Joh. 14, 15—21. 1' række, Joh. 14, 23 til enden.				
S.	20 Pinsedag	1 49	{ Angelica Saturn i opp. t. solen	11.22 23.44
M.	21 2. pinsedag	2 7	Helene	— 12.21
Ti.	22 Castus	2 28	Desiderius	0.43 13.10
O.	23 Tamperdag	2 53	{ Sol. op 3. 48', n. 20. 26' Tusmørket varer 60'	1.30 13.51
T.	24 Esther	3 24	{ ☉ f. m. 16. 26'	2.13 14.30
F.	25 Urbanus	21 34	op	2.53 15.05
L.	26 Beda	22 18		3.31 15.37
22. uge. Daab i den treenige Guds navn, Matth. 28, 18 til enden. 1' række, Joh. 3, 1—15.				
S.	27 Trinitatis	22 53	Lucian	4.07 16.11
M.	28 Vilhelm	23 20	☾ fjern. jorden	4.42 16.45
Ti.	29 Maximinus	23 42		5.18 17.20
O.	30 Vigand	—	{ Sol. op 3. 39', n. 20. 36' Tusmørket varer 64'	5.56 17.57
T.	31 Petronella	0 0		6.37 18.38

Maj 1956

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

Juni 1956		O.C.N.	Skærsommer. 30 dage	Se anm. 3. s. Højvande	
F.	1 Nikomedes	0 16	☾ s. kv. 20. 13'	7.24	19.24
L.	2 Marcellinus	0 31		8.16	20.16
23. uge. Den rige bonde, Luk. 12, 13—21.					
1' række, Luk. 16, 19 til enden.					
S.	3 1. s. e. trin.	0 46	Fred. 8. føds. Erasmus	9.15	21.18
M.	4 Optatus	1 3		10.21	22.29
Ti.	5 Grundlovsdag	1 23	Kong Hans' fds. Bonifac.	11.23	23.36
O.	6 Norbertus	1 47	Sol. op 3. 32', n. 20. 45'	—	12.19
T.	7 Jeremias	2 19	Tusmørket varer 67'	0.34	13.12
		ned			
F.	8 Medardus	20 25	☉ n. m. 22. 29'	1.30	14.00
L.	9 Primus	21 22		2.21	14.49
24. uge. Kristi efterfølgelse, Luk. 14, 25 til enden.					
1' række, Luk. 14, 16—24.					
S.	10 2. s. e. trin.	22 5	Onuphrius. ☾ n. jord.	3.13	15.36
M.	11 Barnabas Ap.	22 37		4.03	16.22
Ti.	12 Basilius	23 2	Sol. op 3. 28', n. 20. 51'	4.53	17.10
O.	13 Cyrillus	23 22	Tusmørket varer 69'	5.43	17.58
T.	14 Rufinus	23 40		6.39	18.48
F.	15 Valdemarsdag.	23 56	Vitus. ☽ f. kv. 12. 56'	7.36	19.44
L.	16 Tycho	—		8.31	20.45
25. uge. Den fortabte søn, Luk. 15, 11 til enden.					
1' række, Luk. 15, 1—10.					
S.	17 3. s. e. trin.	0 14	Botolphus	9.37	21.57
M.	18 Leontius	0 34		10.45	23.09
Ti.	19 Gervasius	0 57	Sol. op 3. 28', n. 20. 54'	11.45	—
O.	20 Sylverius	1 25	Tusmørket varer 70'	0.11	12.39
			Merkur størst vestl.elong.		
T.	21 Albanus	2 1	Solhverv, længste dag	1.05	13.27
F.	22 10000 martyrer	2 48		1.52	14.10
L.	23 Paulinus	3 40	☉ f. m. 7. 13'	2.36	14.49
26. uge. Elsk eders fjender, Matth. 5, 43 til enden.					
1' række, Luk. 6, 36—42.					
		op			
S.	24 4. s. e. trin.	21 24	St. Hansdag	3.17	15.25
M.	25 Prosper	21 48	☾ fjern. jorden	3.54	15.58
Ti.	26 Pelagius	22 7		4.29	16.31
O.	27 7 sovere.	22 23	Sol. op 3. 30', n. 20. 55'	5.03	17.04
			Tusmørket varer 70'		
T.	28 Carol. Amalie	22 39	Eleonora	5.38	17.39
F.	29 Petrus Paulus	22 54		6.16	18.14
L.	30 Lucina	23 9		6.54	18.53

Juni 1956

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

Juli 1956

O.C.N. Ormemaaned. 31 dage

Se anm. 3.s.
Højvande**27. uge. Peters bekendelse, Matth. 16, 13—26.**

1' række, Luk. 5, 1—11.

S.	1	5. s. e. trin.	23	27	op	☉ s. kv. 9. 40'		
M.	2	Mariæ besøg	23	48		Chr. 2. fds. Fred. 2. fds.	7.97	19.35
Ti.	3	Cornelius				Theobaldus	8.22	20.26
O.	4	Ulricus	0	15		Sol. op 3. 36', n. 20. 52'	9.19	21.31
T.	5	Anshelmus	0	52		Tusmørket varer 67'	10.29	22.50
F.	6	Dion	1	42		Jorden fjern. solen	11.40	—
L.	7	Villebaldus	2	48			0.06	12.45
							1.12	13.48

28. uge. Den rige yngling, Matth. 19, 16—26.

1' række, Matth. 5, 20—26.

S.	8	6. s.e. trin.	20	34	ned	Kjeld. ☉ n. m. 5. 37'		
M.	9	Sostrata	21	3		☉ nærm. jorden	2.09	14.37
Ti.	10	Knud konge	21	26		Sol. op 3. 43', n. 20. 46'	3.04	15.26
O.	11	Josva	21	45		Tusmørket varer 64'	3.55	16.13
T.	12	Henrik	22	3			4.44	17.00
F.	13	Margarethe	22	21			5.88	17.47
L.	14	Bonaventura	22	41		☽ f. kv. 21. 46'	6.23	18.34
							7.11	19.21

29. uge. Bekendelse uden frygt, Matth. 10, 24—31.

1' række, Mark. 8, 1—9.

S.	15	7. s. e. trin.	23	3		Apost. deling		
M.	16	Susanne	23	29			8.00	20.10
Ti.	17	Alexius.				Sol. op 3. 54', n. 20. 37'	8.53	21.11
O.	18	Arnolphus	0	3		Tusmørket varer 61'	9.55	22.27
T.	19	Justa	0	44			11.01	23.37
F.	20	Elias	1	35			—	12.05
L.	21	Evenus	2	34			0.89	13.01
							1.93	13.51

30. uge. At høre og gøre derefter, Matth. 7, 22 til enden.

1' række, Matth. 7, 15—21.

S.	22	8. s. e. trin.	3	39		Hundredagene begynd.		
M.	23	Apollinaris.	20	14	op	Maria Magdalene	2.21	14.34
T.	24	Christina	20	32		☉ f. m. 22. 29'		
O.	25	Jacobus	20	47		☉ fjern. jorden	3.02	15.09
T.	26	Anna	21	2		Sol. op 4. 5', n. 20. 26'	3.88	15.40
F.	27	Martha	21	18		Tusmørket varer 57'	4.10	16.11
L.	28	Aurelius	21	34			4.42	16.43
							5.15	17.15
							5.47	17.48

31. uge. At vente paa Herren, Luk. 12, 32—48.

1' række, Luk. 16, 1—9.

S.	29	9. s. e. trin.	21	53		Oluf. Venus lys. stærkest	6.19	18.20
M.	30	Abdon	22	17		☉ s. kv. 20. 31'	6.51	19.00
Ti.	31	Germanus	22	48			7.31	19.44

Juli 1956

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

August 1956		O.C.N.	Høstmaaned. 31 dage	Se anm. 3 s Højvande
O.	1 Peders fængsel	23 31	op } Sol. op 4. 17', n. 20. 13' Tusmørket varer 54'	8.26 20.49
T.	2 Hannibal	—		9.41 22.16
F.	3 Nikodemus	0 27		11.08 23.46
L.	4 Dominicus	1 39		— 12.25
32. uge. Dom over denne slægt, Matth. 11, 16—24. 1' række, Luk. 19, 41 til enden.				
S.	5 10. s. e. trin.	3 2	ned } Osvaldus. & nærm. jord.	0.59 13.30
M.	6 Kristi forkl.	19 27	⊕ n. m. 12. 25'	2.00 14.24
Ti.	7 Donatus	19 48	De lyse nætter ender	2.54 15.12
O.	8 Ruth.	20 8	} Sol. op 4. 30', n. 19. 59' Tusmørket varer 51'	3.42 15.57
T.	9 Romanus	20 27		4.27 16.41
F.	10 Laurentius	20 46		5.13 17.26
L.	11 Herman	21 8		5.57 18.09
33. uge. Jesus og synderinden, Luk. 7, 36 til enden. 1' række, Luk. 18, 9—14.				
S.	12 11. s. e. trin.	21 34	Chr. 3 føds. Clara	6.37 18.48
M.	13 Hippolytus	22 5	☽ f. kv. 9. 45'	7.17 19.30
Ti.	14 Eusebius	22 44	} Sol. op 4. 44', n. 19. 43' Tusmørket varer 48'	7.57 20.21
O.	15 Mariæ himmel	23 31		8.53 21.33
T.	16 Rochus	—		10.09 22.58
F.	17 Anastatius	0 27		11.29 —
L.	18 Agapetus	1 30	& fjernest jorden	0.11 12.35
34. uge. Bespottelse imod aanden, Matth. 12, 31—42. 1' række, Mark. 7, 31 til enden.				
S.	19 12. s. e. trin.	2 36	Sebaldus	1.12 13.29
M.	20 Bernhard	3 45		1.59 14.11
Ti.	21 Salomon	4 55	☉ f. ni. 13. 38'	2.39 14.46
O.	22 Symphorian	19 11	op } Sol. op 4. 57' n. 19. 27' Tusmørket varer 46'	3.12 15.15
T.	23 Zakæus	19 27	Hundredagene ender	3.43 15.45
F.	24 Bartholomæus	19 43		4.14 16.16
L.	25 Ludvig	20 1		4.44 16.47
35. uge. Den er størst, som tjener, Matth. 20, 20—28. 1' række, Luk. 10, 23—37.				
S.	26 13. s. e. trin.	20 23	Irenæus	5.15 17.16
M.	27 Gebhardus	20 52		5.45 17.46
Ti.	28 Lovise.	21 29	Augustinus	6.16 18.24
O.	29 Joh. halsh.	22 18	} Sol. op 5. 10', n. 19. 9' Tusmørket varer 45'	6.54 19.14
T.	30 Benjamin	23 20		& s. kv. 5. 13'
F.	31 Bertha	—	Merk. størst østl. elong. Venus størst vestl. elong.	9.08 22.00

August 1956

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

September 1956 O.C.N. Fiskemaaned. 30 dage *Se anm.3.
Højvande*

L.	1	Ægidius	op 0 36		10.47	23.34
----	---	---------	------------	--	-------	-------

36. uge. **Den syge ved Bethesda dam, Joh. 5, 1—15.**
1' række, Luk. 17, 11—19.

S.	2	14. s. e. trin.	2 0	Elisa	—	12.10
M.	3	Seraphia	3 29	☾ nærm. jorden	0.49	13.16
			ned			
Tl.	4	Juliane Marie.	18 10	Theodosia. ☉ n. m. 19. 57'	1.47	14.09
O	5	Regina.	18 30	Sol. op 5. 24', n. 18. 52'	2.36	14.54
T.	6	Magnus	18 49	Tusmørket varer 44'	3.21	15.36
F.	7	Louise.	19 11	Robert	4.04	16.17
L	8	Marix fødsel	19 36		4.45	16.58

37. **Eet er fornødent, Luk. 10, 38 til enden.**
1' række, Matth. 6, 24 til enden.

S.	9	15. s. e. trin.	20 5	Gorgonius	5.23	17.36
M	10	Burchardt	20 42	Mars i opp. t. solen	5.69	18.13
Tl.	11	Hillebert	21 27	Sol. op 5. 37', n. 18. 33'	6.33	18.52
O.	12	Guido.	22 20	Tusmørket varer 43'	7.08	19.89
T.	13	Cyprianus	23 21	☾ f. kv. 1. 13'	7.54	20.42
F.	14	† ophøjelse	—		9.03	22.13
L	15	Eskild	0 26	☾ fjern. jorden	10.40	23.38

38. uge. **Lazarus' opvækkelse, Joh. 11, 19—45.**
1' række, Luk. 7, 11—17.

S.	16	16. s. e. trin.	1 34	Euphemia	12.00	—
M.	17	Lambertus	2 43		0.40	12.57
Tl.	18	Chr. 8. føds.	3 53	Titus	1.30	13.40
				(Constantia		
O.	19	Tamperdag	5 4	Sol. op 5. 51', n. 18. 15'	2.06	14.14
				Tusmørket varer 42'		
T.	20	Tobias	6 17	☉ f. m. 4. 19'	2.38	14.44
			op			
P.	21	Matthæus	18 8		3.09	15.13
L.	22	Mauritius	18 30		3.41	15.45

39. uge. **Jesus som gæst hos tolderen Levi, Mark. 2, 14—22.**
1' række, Luk. 14, 1—11.

S.	23	17. s. e. trin.	18 57	Linus. Jævndøgn	4.12	16.18
M.	24	Tecla	19 31		4.43	16.52
Tl.	25	Cleophas	20 16	Adolph	5.15	17.25
O	26	Chr. 10. føds.	21 13	Sol. op 6. 4', n. 17. 57'	5.47	18.06
				Tusmørket varer 42'		
T.	27	Cosmus	22 23	☾ s. kv. 12. 25'	6.29	19.02
F.	28	Venceslaus	23 41		7.28	20.15
L.	29	St. Michael	—		8.50	21.51

40. uge. **Det sande vintræ, Joh. 15, 1—11.**
1' række, Matth. 22, 34 til enden.

S	30	18. s. e. trin.	1 5	Hieronymus	10.30	23.22
---	----	-----------------	-----	------------	-------	-------

September 1956

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

Oktober 1956		O.C.N.	Sædemaaned. 31 dage	<i>Se anm. 3s. Højvande</i>	
M.	1 Remigius	2 31	☾ nærm. jorden	11.50	—
Ti.	2 Ditlev	3 57	} Sol. op 6. 18', n. 17. 38' Tusmørket varer 42'	0.38	12.58
O.	3 Mette	5 29		1.28	13.47
		ned			
T.	4 Franciscus	17 13	☉ n. m. 5. 24'	2.14	14.30
F.	5 Placidus	17 36		2.54	15.09
L.	6 Fred. 7. fødsel	18 4	Broderus	3.33	15.49
41. uge. De første disciple, Joh. 1, 35 til enden. 1' række, Matth. 9, 1—8.					
S.	7 19. s. e. trin.	18 39	Fred. 1. føds. Amalie	4.11	16.38
M.	8 Ingeborg	19 21		4.48	17.04
Ti.	9 Dionysius	20 12	} Sol. op 6. 32', n. 17. 20' Tusmørket varer 42'	5.19	17.40
O.	10 Gereon	21 10		5.50	18.18
T.	11 Fred. 4. fødsel	22 13	☾ f. kv. 19. 44'	6.25	19.03
F.	12 Maximilian.	23 20	Merk. størst vestl. elong	7.10	20.02
L.	13 Angelus	—	☾ fjern. jorden	8.11	21.20
42. uge. De utro vingaardsmænd, Matth. 21, 28—44. 1' række, Matth. 22, 1—14.					
S.	14 20. s. e. trin.	0 28	Calixtus	9.33	22.48
M.	15 Hedevig	1 38		11.06	23.57
Ti.	16 Flyttedag	2 48	Gallus	—	12.12
O.	17 Florentinus	4 0	} Sol. op 6. 46', n. 17. 3' Tusmørket varer 42'	0.47	12.59
T.	18 Luk. evang.	5 13		1.26	13.34
F.	19 Balthasar	6 29	☉ f. m. 18. 24'	1.59	14.08
		op			
L.	20 Felisianus	17 0		2.32	14.43
43. uge. Markerne er hvide til høst, Joh. 4, 34—42. 1' række, Joh. 4, 46—53.					
S.	21 21. s. e. trin.	17 32	11 000 jomfruer	3.07	15.18
M.	22 Cordula	18 14		3.43	15.57
Ti.	23 Søren	19 8	Proclus	4.18	16.36
O.	24 De foren. nationers dag	20 15	} Sol. op 7. 1', n. 16. 46' Tusmørket varer 43'	4.55	17.18
T.	25 Crispinus	21 31		5.35	18.04
F.	26 Amandus.	22 52	☾ s. kv. 19. 2'	6.22	19.02
L.	27 Sem	—	☾ nærm. jorden	7.21	20.12
44. uge. Ve verden for forargelserne, Matth. 18, 1—14. 1' række, Matth. 18, 23 til enden.					
S.	28 22. s. e. trin.	0 15	Marie Sophie Frederikke	8.37	21.38
M.	29 Narcissus	1 38	Simon og Judas	10.09	23.02
Ti.	30 Absalon	3 1	Reformationen beg.	11.31	—
O.	31 Louise	4 24	} Sol. op 7. 16', n. 16. 30' Tusmørket varer 45'	0.10	12.32

Oktober 1956

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

November 1956

O.C.N.

Slagtemaaned. 30 dage

*Se anm. 3s.
Højevande*

T.	1	Alle helgen	op 5 45		1.00	13.23
F.	2	Alle sjæle.	ned 16 3	☉ n. m. 17. 43'	1.45	14.05
L.	3	Hubertus	16 34		2.28	14.46

45. uge. Jordens salt og verdens lys, Matth. 5, 13—16.

1' række, Matth. 5, 1—12.

S.	4	23. s. e. trin.	17 13	Otto	3.07	15.26
M.	5	Malachias	18 1		3.41	16.03
Ti.	6	Leonhardus	18 57	Sol. op 7. 30', n. 16. 16' Tusmørket varer 46'	4.15	16.38
O.	7	Engelbrecht	19 59		4.48	17.14
T.	8	Claudius	21 5		5.15	17.53
F.	9	Theodor.	22 13	☾ fjern. jorden	5.55	18.37
L.	10	Luther	23 21	☽ f. kv. 16. 9'	6.40	19.30

46. uge. Fra døden til livet, Joh. 5, 17—29.

1' række, Matth. 9, 18—26.

S.	11	24. s. e. trin.	—	Morten bisp	7.33	20.32
M.	12	Torkild	0 30		8.36	21.44
Ti.	13	Arcadius	1 41	Sol. op 7. 45', n. 16. 3' Tusmørket varer 47'	9.52	22.56
O.	14	Frederik	2 53		11.07	23.55
T.	15	Leopold	4 7		—	12.04
F.	16	Othenius	5 23		0.40	12.50
L.	17	Anianus	6 40		1.20	13.32

47. uge. Naar kommer Guds rige? Luk. 17, 20—33.

1' række, Matth. 24, 15—28.

S.	18	25. s. e. trin.	7 57	Hesychius. ☉ f. m. 7. 44' Maaneformørkelse	2.00	14.15
M.	19	Elisabeth	op 16 58			2.41
Ti.	20	Volkmarus	18 3	Sol. op 7. 59', n. 15. 51' Tusmørket varer 49'	3.22	15.41
O.	21	Mariæ ofring	19 18		4.03	16.27
T.	22	Cecilia	20 39	☾ nærm. jorden	4.44	17.13
F.	23	Clemens.	22 3		5.29	18.03
L.	24	Chrysogonus	23 26		6.19	18.59

48. uge. Den sidste dom, Matth. 25, 31 til enden.

1' række, Matth. 11, 25 til enden.

S.	25	26. s. e. trin.	—	Catharina. ☾ s. kv. 2. 12'	7.14	20.04
M.	26	Conradus	0 49		8.23	21.17
Ti.	27	Facundus	2 10	Sol. op 8. 12', n. 15. 43' Tusmørket varer 50'	9.41	22.34
O.	28	Sophie Magdalene	3 30		11.00	23.41
T.	29	Saturninus	4 43		—	12.05
F.	30	Chr. 6. føds.	6 4	Andreas	0.36	12.58

November 1956

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

December 1956

O.C.N.

Kristmaaned. 31 dage

Se anm. 3.
Højvande

L.	1	Arnold	op 7 15		1.23	13.43
----	---	--------	------------	--	------	-------

49. uge. Jesu indtog i Jerusalem, Matth. 21, 1—9.

2' række, Luk. 4, 16—30.

S.	2	1. s. i advent	ned 15 52	Bibiana. ● n. m. 9. 12'	2.04	14.27
M.	3	Svend	16 45	Solførmørkelse	2.43	15.09
Ti.	4	Charl. Frederikke.	17 45	Barbara	3.21	15.45
O.	5	Sabina	18 50	Sol. op 8. 24', n. 15. 37'	3.54	16.12
T.	6	Nikolaus	19 57	Tusmørket varer 51'	4.26	16.59
F.	7	Agathon	21 6	☽ fjern. jorden	4.59	17.38
L.	8	Mariæ undf.	22 14		5.35	18.16

50. uge. Naar menneskesønnen kommer, Luk. 21, 25—36.

2' række, Matth. 25, 1—13.

S.	9	2. s. i advent	23 23	Rudolph	6.16	18.59
M.	10	Judith	—	☽ f. kv. 12. 51'	6.53	19.46
Ti.	11	Damasus	0 32	Sol. op 8. 33', n. 15. 34'	7.44	20.39
O.	12	Epimachus	1 44	Tusmørket varer 53'	8.46	21.43
T.	13	Lucia	2 58		9.55	22.50
F.	14	Crispus	4 14		11.03	23.50
L.	15	Nikatus	5 30		—	12.06

51. uge. Johannes Døber i fængsel, Matth. 11, 2—10.

2' række, Luk. 1, 67 til enden.

S.	16	3. s. i advent	6 44	Lazarus	0.43	13.03
M.	17	Albina	7 51	☉ f. m. 20. 6'	1.33	13.54
			op			
Ti.	18	Lovise	16 54	Nemesius	2.22	14.43
O.	19	Tamperdag	18 16	Sol. op 8. 39', n. 15. 35'	3.06	15.31
T.	20	Abraham	19 43	Tusmørket varer 53'	3.50	16.19
F.	21	Thomas	21 10	☽ nærm. jorden	4.39	17.07
L.	22	Japetus	22 35	Solhverv, korteste dag	5.22	17.58

52. uge. Johannes' vidnesbyrd, Joh. 1, 19—28.

2' række, Joh. 3, 25 til enden.

S.	23	4. s. i advent	23 57	Torlacus	6.12	18.49
M.	24	Dr. Alexandr.	—	Adam. ☽ s. kv. 11. 10'	7.03	19.45
Ti.	25	Juledag	1 18	Merk. størst østl. elong.	7.58	20.46
O.	26	St. Stephan	2 37	Sol. op 8. 42', n. 15. 39'	9.05	21.54
T.	27	Johs. evang.	3 53	Tusmørket varer 53'	10.23	23.03
F.	28	Børnedag	5 4		11.33	—
L.	29	Noah	6 9		0.03	12.34

53. uge. Simeon og Anna, Luk. 2, 33—40.

2' række, Luk. 2, 25—32.

S.	30	S. im. J. og N.	7 5	David	0.56	13.25
M.	31	Sylvester	7 52		1.44	14.13

December 1956

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

Det danske kongehus

Kong **Frederik IX**, til Danmark, de Venders og Goters, hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn Ditmarsken. Lauenborg og Oldenburg, født 11. marts 1899, succederede 20. april 1947, formælet 24. maj 1935 med dronning **Ingrid Victoria Sofia Louise Margareta**, prinsesse af Sverige, født 28. marts 1910.

Døtre: 1) Tronfølgeren **Margrethe Alexandrine Thorhildur Ingrid**, født 16. april 1940. 2) **Benedikte Astrid Ingeborg Ingrid**, født 29. april 1944. 3) **Anne-Marie Dagmar Ingrid**, født 30. aug. 1946.

Broder: Arveprins **Knud Christian Frederik Michael**, født 27. juli 1900, formælet 8. septbr. 1933 med **Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid** (se nedenfor). Børn: a) **Elisabeth Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Désirée**, født 8. maj 1935. b) **Ingolf Christian Frederik Knud Harald Gorm Gustav Viggo Valdemar Aage**, født 17. februar 1940. c) **Christian Frederik Franz Knud Harald Carl Oluf Gustav Georg Erik**, født 22. oktober 1942.

Faders søskende: 1) **Haakon VII**, Norges konge (Christian Frederik Carl Georg Valdemar Axel), født 3. aug. 1872, formælet 22. juli 1896 med **Maud Charlotte Marie Victoria**, datter af kong Edward VII af England, født 26. nov. 1869, død 20. nov. 1938. 2) **Harald Christian Frederik**, født 8. okt. 1876, død 30. marts 1949, formælet 28. april 1909 med **Helena Adelheid Viktoria Marie**, prinsesse af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Lyksborg, født 1. juni 1888. Børn: a) **Feodora Louise Caroline-Mathilde Victoria Alexandra Frederikke Johanne**, født 3. juli 1910, formælet 9. septbr. 1937 med **Christian Nikolaus Wilhelm Friedrich Albert Ernst Stephan**, prins af Schaumburg-Lippe, født 20. febr. 1898. b) **Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid**, født 27. april 1912, formælet 8. sept. 1933 (se ovenfor). c) **Alexandrine-Louise Caroline-Mathilde Dagmar**, født 12. dec. 1914, formælet 22. jan. 1937 med greve **Luitpold Alfred Friedrich Karl** til Castell-Castell, født 14. nov. 1904, død 6. nov. 1941. d) **Gorm Christian Frederik Hans Harald**, f. 24. febr. 1919. 3) **Ingeborg Charlotte Caroline Frederikke Louise**, f. 2. aug. 1878, formælet 27. aug. 1897 m. Oskar Carl Vilhelm, prins af Sverige, hertug af Vestergötland, f. 27. febr. 1861, død 24. okt. 1951. 4) **Dagmar Louise Elisabeth**, f. 23. maj 1890, formælet 23. nov. 1922 med hofjægermester kammerjunker **Jørgen Carl Gustav Castenskiold** til Kongstedlund, født 30. novbr. 1893.

Farfaders broders børn: 1) **Axel Christian Georg**, født 12. august 1888, formælet 22. maj 1919 med **Margaretha Sofia Lovisa Ingeborg**, prinsesse af Sverige, født 25. juni 1899. Søn: **Georg Valdemar Carl Axel**, født 16. april 1920, formælet 16. septbr. 1950 med prinsesse **Anne Ferelit Fenella**, født Bowes-Lyon f. 4. dec. 1917. 2) **Viggo** (se nedenfor). 3) **Margrethe Françoise Louise Marie Helene**, f. 17. sept. 1895, formælet 9. juni 1921 med **Renatus Karl Maria Joseph**, prins af Bourbon-Parma, født 17. oktbr. 1894.

Viggo Christian Adolph Georg, født 25. dec. 1893, prins, greve af Rosenborg, formælet 10. juni 1924 med dr. med. James O. Greens datter **Eleanor Margaret**, prinsesse Viggo, grevinde af Rosenborg, født 5. nov. 1895.

Januar 1957

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

Februar 1957

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

Marts 1957

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

April 1957

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

Danelagen

Af *Palle Lauring*.

Et land som Danmark, saarbart placeret, med ringe dybde i arealet, og altid med beskedne magtreserver, lever ikke sin historie igennem uden skæbnetunge kriser, hvor nationen stirrer undergang i øjnene. Kriser af den art gaar ikke sporløst hen over et folk, saa let og sorgløs dets mentalitet ellers kan syne.

Tre af Danmarks dødelige kriser mærkede os stærkere end de andre, fordi vi gik ud af dem svækkede, slaaede, overlevende ganske vist, men med boden betalt, svære afstaaelser der skar sig dybt i landets krop og livsnerver. Freden i 1659, hvor vi afstod de østensundske landskaber, Skåne, Halland og Bleking, en tredjedel af landet, den rigeste og bedste part. Freden i 1814, der kostede os vor magtstilling i den sejlene verdenshandel paa de syv have og forbindelsen nordpaa, med Norge. Som den bitre kurves dybeste fald freden i 1864, der kostede os Sønderjylland til Kongeaaen og forbindelsen med de holstenske lande.

Vi laa reducerede, omgivet af tabte lande paa alle sider. Ingen ude i Europa troede paa vore muligheder for at leve videre.

Krisen og tabene i 1864 fik bestemmende virkninger fremover til denne dag, og sagtens videre fort. Positivt ved at være et piskesmæld i nakken, der skabte højskolebevægelsen, vort moderne landbrug, hedens opdyrkning, industrialiseringen og hvad der ellers fulgte af sejt intensive-

ring af det land vi havde tilbage. Men negativt ved at lægge en defensiv bitterhed i os, altid realiseret paa dansk, med et smil, affejende, sagen kom ikke udenforstaaende ved, men bitterheden sad der. Optømmet og skjult, hos de fleste, de nyere slægtled, efterhaanden ubevidst, men hvor den instinktive selvdisciplin ikke stod vagt piplede bitterheden ud og røbede sig.

Det har den gjort i vor historieskrivning. Riget var lille nu, man saa i vejret og nynnede, øjnene gik aldrig østpaa over Sundet. Syd paa ned i det sønderjydske gik de, det ar var saa nyt, men dog var det et blik, der allerede var paa vej til at se en kendsgerning i øjnene — vi har nu, efter genforeningen, allerede halvt glemt at det var den vej det bar. Vor historieskrivning, og menigmands historietænkning, var en tilbagetrækning af fronterne, en defensiv. Det var lettere at magte landets skæbne, naar man vedtog, at stort havde det i grunden aldrig været. Myten om den danske kulturelle uselvstændighed blev lagt ret fast, alt havde vi udefra, sagde eksperterne, saa at sige intet gik modsat vej. Højskolen dyrkede vor store fortid, Ingemanns romaner blev solgt i store oplag og bogstaveligt slidt op ved læsningen, men den tynde myte skød sig som en kold taage ind over billedet: Danmark var et lille land, var altid et lille land, der var intet at græde over. At sagen engang var en anden, at en dansk konge en tid nævntes som kandidat til kejserkronen, det blev til fodnoter. De skånske landskaber gled ud af billedet. Selv naar der blev skrevet om dansk kulturhistorie før Roskildefreden, gik landet kun til Øresund, det var det middelalderlige ærkebispesæde der blev skaaret bort af helhedsbilledet, altsaa en historieforfalskning, saa stærke var de defensive kræfter, saa haard nødvendigheden af at glemme. Man vil sige at det var ikke bevidst, moderne historieskrivning havde andre maal og linjer etc. — Ja det kan gerne være.

*Et hus af den lave
eenlængede danske
type i Conningsby
(Kongsby). Denne
hustype er ikke ual-
mindelig i Dane-
lagen.*

Det var ikke alene de skånske landskaber der blev afskrevet, det var alt hvad der laa uden for Danmarks grænser efter 1864. Danmarks rolle østpaa i Østersøen blev borte i taagen. At Gotland var dansk i et længere aaremaal end øen efter 1660 har været svensk — glemt. Magnus Nielssons svenske rige, som han styrede i sin fars navn — glemt. Dansk magt i Viken og andre norske landskaber — knap nævnt. Hedeby afleverede vi til svenskerne grundet paa to runer og et fejllest sted hos Adam af Bremen. Vikingetiden forærede vi nordmændene. De ville gerne ha' den, og vi havde vor overlegne nøgternhed.

Det var ikke alene historiske realiteter og begivenheder vi afskrev for vor pinte sjælefreds skyld. Det var mennesker, skæbner.

Svenske historikere har skrevet det store drama om de tusinder af svenske soldater, der ved Carl den Tolvtes mi-

litære sammenbrud strandede dybt inde i det russiske, og som dels forsvandt i Rusland og Sibirien, dels efter fangenskab og endeløse lidelser og vandringer tog sig hjem til deres svenske hjembygder mange aar efter at deres slægt havde opgivet nogensinde at faa dem at se. Det er et af svensk histories mest menneskelige, mest storladne kapitler, eposet om de forladte Caroliners skæbne og hjemfærd. Hvert blad de har kradset dagbog paa, hvert stykke husflid de skar i hjemløsheden er relikvier for den svenske historiske tanke. De var svenskere ude, og svenske historikere har fulgt dem hjem.

Under svenskekrigene udskrev Carl Gustaf tusinder af danskere til soldatertjeneste, og udskrivningerne blev drevet med al feltmæssig haardhed. Den beskedne ø Møen stillede 800 mand. Bornholm, der var ramt dybt af pest, saa alle gaarde var halvt folketomme, maatte levere sine sidste reserver af brugbart mandskab. Man kan hos Rasmus Ravn, i hans bornholmske krønike, læse om den bitre dag da deres paarørende stod paa kajen i Rønne og saa dem sejle bort for altid. De danske udskrevne blev sendt til de svenske Østersøprovinser. Ingen af dem vendte hjem. Gennem fortvivlede revolter og følgende standretter tyndede de hurtigt ud. Deres skæbne maa man følge i svenske historikers arbejder. Ikke een dansk historiker har interesseret sig for disse tusinder af danskere. De nævnes ikke, de er borte, de har gjort det skæbnesvangre at lade sig føre ud over Danmarks grænser efter 1864, for vor bevidsthed er de udslettede.

Om vor sidste krise, krig og besættelse, kan gi' os mod til igen at turde se os selv baade som vi var og som vi er, vil fremtiden vise, der ligger i alt fald hundreder af uløste opgaver for unge historikere.

Vi har ikke alene foræret vor vikingetid væk. Vi har reduceret den, inden skænken gled os af hænde. Dansk ini-

tiativ og dansk bosætning langs Østersøkysten fra Femern til de baltiske stater har ikke haft interesse. Talrige danske stednavne vidner forgæves — de har ikke vor interesse. De klumper sig navnlig om de steder, for eksempel Danzig (Danskehavnen), hvor de ældgamle handelsveje fra Mitteleuropa naar ud til Østersøen. Dansk udvandring til Normandiet og Danelagen nævnes akkurat saa længe politiske begivenheder kræver, at dansk historieskrivning beskæftiger sig med affærerne derovre — men hvad der gaar før, og navnlig hvad der sker efter de mange tusinde danskers skæbne derude, om det er der tavshed som om Carl Gustafs deporterede soldater, de er udenfor grænserne, vor fantasi følger dem ikke.

Kommende Danmarkshistorier har store erobringer til gode, de omraader der engang laa indenfor vor interessekreds, og hvor danskere slog sig ned, handlede, dyrkede jord, byggede byer, levede og bragte dansk kultur med sig ud.

Hvorfor skal vi igen beskæftige os med alt dette? Af nationalromantiske grunde?

Naturligvis ikke, selv om den, der tar fat paa opgaverne, vil faa skyld for noget i den retning. Men vil man fatte Danmarks historie, kan det ikke nytte, at man kupéerer historien paa grund af komplekser, som nationen erhvervede efter at de ting skete, som man undersøger.

I aarene 1846—47 rejste Worsaae de britiske øer omkring for at se efter minder om de danske og nordmændene derovre. Paa det grundlag skrev han en fortrinlig bog, egentlig to — men de fik ingen følger, ingen fulgte hans rejsearbejde op. Steenstrup skrev sit værk om vikingerne vestpaa. Det fik ingen følger. Den danske historieskrivning lod stort set stoffet ligge, det var pudsigt, men kom os ikke ved, det var udenfor grænserne, og saa langt rakte vor aand ikke mere.

Den sociale og økonomiske historieskrivning interesse-rede sig ikke synderligt for krigerske og nationale præstationer, alligevel gør Arup mere ud af Englands erobring end mange andre, men ogsaa hos ham er sagen kun set her ovre fra. Han rejser ikke med de danske til England og ser sagen dér. Det ligger udenfor dansk historisk tænkings tradition.

Og dog er der ingen tvivl om, at *den danske udvandring til England alt i alt er det største tilskud, den engelske nation nogensinde i sin historie modta'r udefra*, større end baade den keltiske, romerske og normanniske indvandring. Godt 2000 nordiske stednavne regner engelske forskere med at der endnu findes i England-Skotland, og af dem er den overvejende part danske, selv om en dansk forsker nylig af ukendte grunde har foræret vore norske brødre en brav portion af dem.

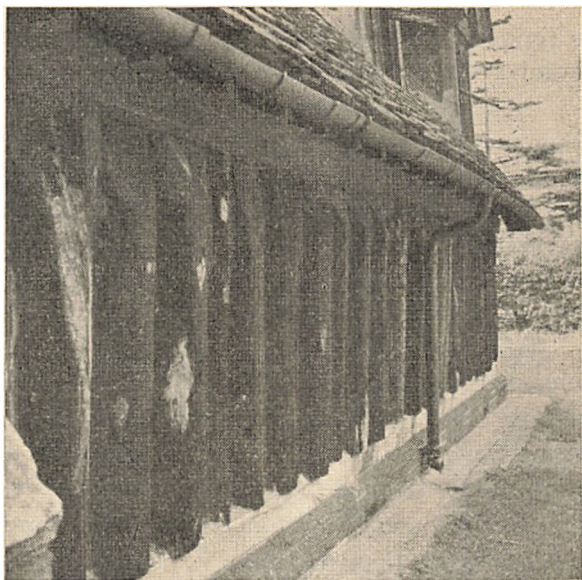
Naar vi husker det postyr danske historikere altid gør ud af, at der *muligvis* kan paavises tre eller fire vendiske stednavne paa vore sydlige øer, kan det forbavse, at de er plat uinteresserede i et dansk indslag vesterpaa med op til tusinder af navne — vel at mærke tusinder af navne eksisterende endnu i dag, tusind aar efter. Der er ingen tvivl om at det skandinaviske navnestof oprindeligt var langt større, og det maa nødvendigvis svare til en indvandring paa talrige tusinder af mennesker fra Danmark.

Spørgsmaalet er om det har nogen reel interesse for os i dag ud over det kuriøse ved tanken.

Det er et spørgsmaal om, hvorvidt man overhovedet regner med at historie og forskning har nogen interesse. Men gør man det, kan det siges klart at et almægtigt stof ligger og venter paa dansk forskning, fordi kun dansk forskning kan bruge det fuldt ud.

Vi maa ikke glemme, at for engelsk tankegang er det danske indslag uden stor interesse. Englændere har dyb hi-

Denne gamle træstavvæg er fra stavkirke og staar i Greensted ved Ongar. Kirken er opført ca. 1013.

storisk sans, langt dybere end danskere i almindelighed. Men for engelsk tanke er interessen knyttet til andre ting. Det er navnlig det romerske kulturgods, der fængsler fantasien, den tanke at England var med i det store romerske verdensrige. Derudover samler interessen sig om det keltiske stof, og endelig om det normanniske — den „franske“ afstamning gør enhver britte blød om hjerterødderne. Hvad der iøvrigt findes af kulturstof i engelsk jord er enten „førkeltisk“, altsaa ren oldtid, sten- og bronzealder — eller det er: angelsachsisk. Det interesserer nok englænderne, men det er alligevel betragtet som temmelig barbarisk, primitivt. Og i den store gruppe maa vi søge vort danske kulturindslag. Man kan forklare en englænder, at angler og sachser ikke var præcis det samme, og man kan vise ham paa et kort, hvor Anglerne boede, nemlig

i Sønderjylland — det interesserer ham ikke, de er „derovrefra“ og det maa være omtrent hip som hap.

Og dog vedkommer den angelsachsiske indvandring i England os i dybeste mening — fordi den er med til at gi' os klarhed over forholdene i Sønderjylland og distrikterne søndenfor Ejderen paa et saa tidligt tidspunkt, da de danske kilder var meget faamælte og usikre. En væsentlig del af materialet til de første kapitler af Sønderjyllands historie skal vi søge i England.

Vi maa gøre os klart, at der er tale om to folk, to stammer, nemlig Anglerne og Sachserne. Og selv om det drejer sig om tiden omkring aar 4—500, altsaa længe før Sachserne blev fortyskede, saa kan vi alligevel ikke bruge senere tiders nationale skillelinjer uden videre og kalde den ene gruppe dansk og den anden tysk. Sandsynligvis har grænserne mellem Anglerne og Sachserne hjemme i deres hjemlande ikke været følt stort anderledes end grænserne mellem de øvrige stammer op gennem Jylland og ned i Holsten. Og dog kan vi allerede uden at rejse til England faa fingerpeg, der siger os en del.

Forskere har diskuteret, om Anglerne nu virkelig kom fra Angel, eller om de hørte hjemme længere sydpaa, og i adskillige danske historiske værker siges det udtrykkeligt at deres hjem var nede omkring Elben.

Vi har i England bevaret en rig litteratur skrevet paa det sprog, der alment kaldes angelsachsisk. Stoffet er dels kirkeligt — Angelsachserne optraadte som kristne i England — og dels rummer det sagn fra deres gamle bosteder. Her er Beowulf-sangene mest kendt. De handler om Skjold-ungerne i Lejre og „geater“-helten Beowulf. Om han nu er „Gøter“ eller fra Gotland eller Jylland — forskerne er uenige — eller han er fra Skåne, hvor de gamle Gøinge-herreder egentlig hedder *Gythingæ*, det maa staa hen. Allerede her kan det siges, at hvis Anglerne er fra

Elben, er det paafaldende at de har saa stor interesse i et dansk sagnstof.

Men derudover kan vi veje det spørgsmaal, hvem af de to folk der har været ledende. Det er svært at sige. Anglerne gi'r England navn til denne dag, men Sachserne faar i alt fald efterhaanden den vægtigste stilling derovre, hvor navnlig det vestsachsiske rige („Wessex“) dominerer afgørende.

Gaar vi derimod til sproget, det angelsachsiske, møder vi just hvad vi ville vente: et klart blandingssprog af forløbere for tyske og nordiske sproglige elementer. De tyske forstavelser, som *ge-* og *be-*, præger sproget, men iøvrigt er ordene jævnlige klart nordiske, ikke spor i stil med tysk.

Naar „høj rang“ hedder *byrd*, maa ordet være nordisk præget, og dansk indslag kan spores i selve ordenes form. Dansk „gribe“ hedder paa tysk „greifen“. Paa angelsachsisk hedder det *gripe*.

At faa fred hedder *grith* som paa oldnordisk, og naar i dag en engelsk valgkampagne hedder noget saa mærkeligt som „hustings“, saa stammer det fra angelsachsisk *hus-ting*, som er klart ældre dansk, ikke engang stavemaaden er ændret. Engelsk og tysk gi'r den fugl *gøg* navn efter dens stemme, paa angelsachsisk hedder den *geac*.

Men morsomst — og væsentligst — er, at det angelsachsiske stedse røber indslag af *jydsk* og her ikke mindst af *sønderjydsk*. Det danske „grave“ hedder paa tysk i dag „graben“, til dansk *v* svarer jævnlige tysk *b*. Men paa angelsachsisk hedder det *græf*, og det udlyds-f kender vi fra det sønderjydske, hvor det findes i talrige ord. Og endelig kan vi i angelsachsisk lytte os frem. Det danske „fri“ hedder paa ældre sprog „frels“, paa angelsachsisk hedder det *freols*, og saadan omtrent vil en sønderjyde sige, med det fyldige *l*, der glider tilbage paa tungen. Det hedder paa dansk „mælk“ og paa tysk i dag „milch“, men paa angel-

sachsisk hedder det *meolk*. Udtal det hurtigt, og det er en fortrinlig lydskrivning for sønderjydsk, det kan ikke gøres bedre.

Der skal naturligvis mere til end de faa prøver, men gaar vi nøjere i det angelsachsiske sprog, røber det, at det for halvpartens vedkommende nok skal stamme fra den sydlige del af den jydske halvø, vi svæver ikke saa frit i gætteriet, som man har ment.

Men vi kan komme nærmere.

Guldhornene er fundet i Sønderjyllands midterste del, ved Møgeltønder. De er ikke alene selv fulde af uløste gaader, der staar taager af uløste spørgsmaal omkring dem. Hvorfor blev de gravet ned?

Fra bronzealderen kender vi gyldne helligkar gravet ned dels under sten eller frit i marken, dels i selve helligstedet, for eksempel Borgbjærg banke ved Skelskør.

Det er muligt, at de blir gravet ned, hvis en stamme forlader sit omraade og opgir sit helligsted, man tør ikke ta stedets Guders kar med sig og efterlader dem ofret paa stedet eller i jorden. Det er ikke utænkeligt, at guldhornene er lagt i jorden af samme grund. Stammen — eller væsentlige dele af den — forlader hjemlandet, og de hellige horn blir ofret til de hjemlige guder, man tør ikke ta hornene bort fra stedets Guder.

Det er en tanke, der svæver frit i luften, kun gættei. Men igen kan vi gaa til det engelske materiale og faa hjælp videre frem. Vi kender guldhornene ret nøje af billeder, der blev tegnet før hornene forsvandt. Men tyde billederne kan vi ikke, for vi kender ikke de sagn eller gudemyter, som billederne hentyder til. Derimod kan vi forbavses over, at de motiver, som vi kender fra guldhornene, finder vi igen — paa angelsachsiske gravsten og billedsten ovre i England, og endnu mærkeligere: paa angelsachsiske døbefonte. Baade myter og motiver tog angelsachserne med

En gammel cirkelvold ved Wells-on-Sea, der kaldes »Dane camp« og sandsynligvis er en engelsk Trelleborg.

derover, og de levede videre. Igen en fast traad imellem de engelske Angler og Sønderjylland, og for hver traad blir Anglernes sønderjydske hjemstavn sikrere.

Anglernes magt i England er ikke myte, den er historie. Deres tilknytning til Sønderjylland er en kendsgerning, naar der gaas til det materiale, som danske forskere kan hente i det engelske.

Men billedet sløres, fordi dansk indvandring fortsætter, mens den sachsiske indvandring aabenbart ikke følges op af en fortsat invasion i England fra de holstenske lande.

De engelske stednavne er for de følgende tidsrum vor vigtigste kilde til at spore vore fædres rejser vestpaa. Her kan man ikke uden videre datere en bys alder af navnets form. Danske har i Amerika opkaldt bosteder paa prærien efter deres danske hjembyer, for eksempel „Valby“, uden hensyn til at navnet Valby er over tusind aar gammelt. Paa samme maade har de danske udvandrere uden tvivl

ofte taget deres hjembys navn med til England, og derfor finder vi hundreder af engelske landsbyer, der har navne, som vi kender saa udmærket her hjemme fra. Her spiller igen det sønderjydske materiale en stærk rolle, saavel som det nørrejydske, og ikke unaturligt, de to lande laa nærmest ved invasionslandet. *Vilstrup* ligger idag i Sønderjylland, men i England ligger *Wilsthorpe*, iøvrigt vrimler det i Danelagen med danske navne, der ikke alene er af dansk oprindelse, men som den dag i dag staves som deres danske tvillingnavne — det vil sige, at de ogsaa lyd­mæssigt har fulgt samme udvikling: Thisted, Selby, Slingsby, Risby, Saxilby, Maltby, Huby, men der ud over naturligvis hundreder af navne, der har faaet et engelsk strøg, men iøvrigt er let kendelige, Holbeck, Walby etc.

Mærkeligere er en lang række navne, der antagelig er ældre end den invasionstid danske historikere normalt regner med, nemlig vikingetiden. Det er navne, svarende til de jyske kort-navne, som Dover, Aller, Rye etc. Mange af dem kan være direkte overført fra danske hjembyer., men det mærkelige er, at disse kortnavne for det første findes i omkring hundrede tilfælde, men for det andet findes de i former, som ikke kendes præcis mage til fra Danmark. Kortnavn-skikken har været levende og virksom derovre paa dansk.

Det store danske stednavnestof er fortrinligt behandlet af engelske stednavnefolk, og danske eksperter har naturligvis beskæftiget sig med det. Af historikerne herhjemme er det til dato langt fra tappet for sit rige indhold af oplysninger.

Hele det danske indslag i Englands historie er for de fleste et ukendt kapitel, man regner oftest med, at det begynder med Svend Tveskæg og slutter omtrent med Knud den Store. Det er de færreste, der véd, at der sidder en ærkebisp af dansk afstamning i Canterbury og en dansk

bisp paa bispestolen i York *mange aar før* Svend Tveskæg kommer til England. Der sidder danske abbeder i de engelske klostre længe før Englands erobring, og det meste af Østengland er dansk domineret før erobringen. Den engelske konge maa forflytte bisper vestpaa, fordi de er danskvenlige, saa han ikke kan stole paa dem under vikingetogterne. Bystyret i for eksempel Lincoln er dansk, og „dansketiden“ nævnes af engelske historikere som Lincolns storhedstid, dels paa grund af det fri bystyre, dels og navnlig fordi danskerne bringer et enormt handelsopsving til byen. At danskerne ogsaa formaar at tilføre de engelske byer *nyt liv og nye former*, er forbløffende, men ikke desto mindre rigtigt, og med vort stedse klarere syn paa hele vikingetiden ikke saa utroligt som man vil mene. Englænderne tilskriver det danskernes erfaringer som sejlende handelsmænd „fra Nowgorod til Spanien“, og her er vi ved sagens kerne: vi har hidtil fæstnet os ved Englands-legendens krigerske side, togterne, plyndringerne, erobringen, men sandheden, der stedse klarere toner igennem, er, at det er den mindst væsentlige side af sagen. Togterne er kun overfladen, det mest opsigtvækkende og det mest dramatiske, men under de dramatiske krigshandlinger ligger det vægtigere, det langt betydningsfuldere: en overvældende kompakt dansk udvandring til Normandiet og Danelagen, tusinder og atter tusinder af danske, der rejser vestpaa og tar ny jord, blir bønder og organiserer deres bygder paa dansk, med dansk lov, danske traditioner. Danske handelsfolk, trænede i Østersøens handelstræk fra det russiske over det sønderjydske, Hedeby, sætter liv i de engelske byer, indfører dansk demokratisk bystyre, gør handelen fri.

Og da Vilhelm Erobreren, selv af dansk afstamning, tar England ind i 1066, er hans første aktion efter selve de erobrende slag, slagene ved Hastings og Stanforbro, et togt nordover for øjeblikkelig at kue de danske bygder, hvor

dansk tradition og dansk styre herskede, og hvor man iøvrigt talte dansk.

Dette er efter at Knud den Stores rige er brudt sammen. Men det er danskere, der faar deres skæbne skrevet i de bitre aar efter 1066. Tusinder af danske søger skovene som skovgangsmænd, en Robin Hood-tilværelse, maaske knap saa sommerferieagtig som man idag er tilbøjelig til at tro. Sagaen om danskernes skæbne- efter at hjemlandet har kappet traadene, er aldrig skrevet. Den har aldrig kaldt paa danske historikere, det skete jo udenfor grænserne.

Men de døde ikke alle.

Rejser man idag Danelagen rundt, ser man det. I kirkerne finder man deres spor, dansk tradition i tømrerarbejdet, og i de danske bygder derovre finder man den dag i dag — danske huse. Ikke saadan at forstaa, at huse har staaet derovre urørte siden vikingetiden, men der findes noget langt væsentligere end et bevaret hus: byggetraditionerne er i Danelagens landsbygder den dag i dag danske. Man vandrer fra hus til hus, der lige saa vel kunne ha ligget i Sønderjylland, ved Hornbæk eller paa Bornholm. Det kan lyde fantastisk, og dog er det sandt: bygdernes byggetraditioner har gennem tusind aar holdt et klart dansk element fast, en direkte arv.. Saa mange blev der dog tilbage, og saa meget betød de, at tusind aar ikke har slettet sporene.

Og det er naturligtvis fængslende. Vigtigere er, at herovre ligger dels i husbygning, dels paa talrige andre felter et vældigt materiale, som dansk forskning aldrig for alvor har forsøgt sig paa. Det er indlysende, at ogsaa for forstaaelsen af vor hjemlige kultur har det betydning at ha rede paa de træk, som vi bragte med os ud. I kulturhistorien maa vi endnu hævde et gammeldansk imperium, ikke af sentimentale eller romantiske grunde, ikke for at op-

flaske vilde tanker, men for at lære os selv at kende. Vi kan ikke fortsat nøjes med kun at kende dansk kultur inden for det reducerede riges grænser. Vi maa ha kræfter til lidt større horisont, hvis ikke vor kulturhistorie for stedse skal være invalid. Der er arbejde i Skaanelandene og i Nordtyskland, i Østbalticum, der er arbejde i Norge og Sverige, der er nok at gøre i Normandiet. Og langs Danelagens veje, mellem levende hegn, i et land, der til forveksling ligner det sønderjydske østland, er der arbejde for unge danske historikere og kulturhistorikere mange aartier fremover, inden vi har hentet vor arv og os selv endeligt hjem.

Jeg er altid lykkelig for at slaa op paa et sted i underhusets referater, der giver mig mulighed for at sige: »Hvad sagde jeg.«
(Winston Churchill.)

★

Det alt afgørende faktum, som regeringerne endnu ikke vil indrømme, er, at deres maal ikke længere kan naas med krig. Den kommunistiske verden og den ikke-kommunistiske verden har kun valget mellem at leve sammen eller at dø sammen ....

(Bertrand Russell.)

★

Selv om der er skrevet bind for at bevise, at slaveri er et gode, har vi aldrig hørt tale om noget menneske, som vil udnytte dette gode til selv at blive slave.

(Lincoln.)

★

Den, der er ren, kaste den første sten.

(Kristus.)

★

Hvis jeg vidste noget, som var gavnligt for mig selv, men skadeligt for min familie, ville jeg rive tanken om det ud af mit sind. Hvis jeg vidste noget, som var gavnligt for min familie, men ikke for mit land, ville jeg forsøge at glemme det. Hvis jeg vidste noget, som var gavnligt for mit land, men skadeligt for Europa, eller gavnligt for Europa og skadeligt for menneskeheden, ville jeg kalde det en forbrydelse.

(Montesquieu.)

Omkring Fjellumhøj

Af August F. Schmidt.

Tager man fra *Gram* og vestpaa, kan man se, hvorledes Flads aa, Gram aa og Gels aa udgør skel i landskabet. Langs aerne er engdrag, ved disse standsede den førhen saa vidtstrakte *Farrisskov*, og hinsides engene begyndte de fordums hedesletter. Et fælles træk hos de to hedesletter langs Gram aa og Gels aa er, at de kommer fra en bredere slette inde mod øst, hvor randmorænen paa en linie: Skodborg—Jels—Vojens og videre sydpaa viser, at her havde i istiden isen en hovedopholdslinie, aernes løb længere vestpaa er indsnævret som en Floddal, for derefter igen at brede sig stærkt ud til siderne paa Ribe hedeslette, hvor de forenes med Kongeaaadalens flodsystem. Nord for Flads aa (= Gram aa) findes Rødding plateauet med højdepunktet *Rangtang* (81 m), sydfør har vi Nustrup bakkeø med *Fjellumhøj* (78 m). Vest for Nustrup bakkeø ved Gels aa er partier med gammel flyvesand. Vest og sydvest herfor mellem Ribe og Skærbæk er en vidtstrakt bakkeø.

Der er overmaade mange vidnesbyrd om ældgammel bebyggelse i egnen mellem Gram og Ribe. Af de fordums *Færdselsruter* fra landets første bosættelse tegner sig tydeligst vejen fra Gennerbugt ved Lillebælt over Skrydstrup, Nustrup, Gram, Fole, Fæsted til den lidt længere mod nord svinger over Kongeaaen. Højene fra bronzealderen viser tillige, at Gramegnen var en af de tættest befolkede. Her blev senere grundlagt landsbyer, af hvilke adskillige er fra aarhundrederne nærmest efter vor tidsregnings begyndelse. Oldtidsbønderne arbejdede sig ind i den store *Farrisskov*, der strakte sig fra Lillebælt og ind til vest for Lintrup. Navnet *Rødding*, der betyder »Rydning«, er et vidnesbyrd om skovens vigen for bondens arbejdslyst og trang til at tage ny jord under plov.

Egnen omkring Gram ved sydvesthjørnet af *Farrisskoven* hører til en stor, men spredt jernalderbygd. Her er tidlig blevet et

vigtigt knudepunkt paa Slesvigs midtryk, hvorfor en af Jyllands første konger byggede en kongsgaard her, for derved at være i stand til at beherske forbindelsen mellem øst og vest.

Gram slot og gods, der senere overgik til herremandsbesiddelse, kom i aarhundredernes løb til at præge egnen stærkt. *Bønderne* kom til at høre under godset, men derfor levede de naturligvis deres eget liv rundt i de smaa *landsbyer*, som i deres oprindelse var terrænbyer. Deres grundplan har i aarhundredernes løb formet sig efter de tilstedeværende overfladeforhold. Landsbyerne havde deres lokale styre, der ikke stred mod landslovene. Landsbystyrets bestemmelser havde kun virkning indenfor bymændenes egen kreds. Der findes fra vort område kendskab til *landsbylove* (vider og vedtægter) fra Rødding, Gramby, Tiset, Fole og Ganderup, Harreby, Ustrup, København, Langetved og Branderup. Af disse love modtager man et levende indtryk af gammel sædvane, lov og orden i de fordums bondebyer.

Landsbyerne var i gammel tid — hvor det var gørligt — omgivet af et *dige*, og hvor vejene førte igennem dette, var der *led*, som skulle lukkes op og i, hver gang en vogn kørte igennem. Saaledes erindres forholdene at have været i *Birkelev*. Naar bønderne her kørte korn hjem, var der en bestemt mand i byen, der først skulle køre ud af leddet, kom nogen før ham til dette, havde de at blive holdende, og det var ikke saa sjældent, der kunne holde en hel skare foran leddet. Naar formanden kom, blev det aabnet for ham, han kørte igennem og de andre fulgte efter. Siden hen paa dagen kørte de, som de kunne bedst. Ved hjemkørslen af hø eksisterede denne skik nok ikke. Skulle de vester ud, kom de igennem *Balleled*, og skulle de sydvest for byen, maatte de igennem *Tingled*. Skønt led og hegn var borte længe før o. 1880, var de to benævnelser endnu almindelige, imens folkeminde-samleren *M. J. Skov* var lærer i Birkelev (1873—96). Der var endnu flere led, men kun navnene paa de to kendtes i 1880'erne. *Balleled* havde staaet lige vest for skolen og paa et sted, hvor vejen var lav og moradsig, men der var i 1873, da lærer Skov kom til byen, ikke mere spor af det fordums byled.

Det er kun fra et begrænset antal landsbyer, der forefindes optegnelser med oplysninger om de gamle byhegn, diger og led, der var blevet opført og anbragt for at hegne for kreaturer og svin, at de ikke om natten skulle løbe væk, men ikke mindst som værn mod *ulve* søgte man at beskytte landsbyer med hegn og

led. Disse karakteristiske gamle landsbyminder er nu overalt i det væsentlige forsvundet. Derfor er det af en vis interesse at læse om dem gennem autentiske oplysninger, selv om disse er optegnet sent nok endda.

Med *udskiftningen* blev det gamle landsbysamfund sprængt, og det fortidige landsbybillede maatte forsvinde, da gaardene blev udflyttede og der stilledes andre og større krav til plads og bekvemmelighed indenfor landsbyens hegn og led.

Ogsaa udenfor byerne er der sket store forandringer i det sidste aarhundrede, ikke mindst i henseende til *opdyrkningsarbejder* i det tidligere hedeland, som i gammel tid fandtes i omraadet Gram—Rødning—Ribe—Skærbæk. Derved er ogsaa folketallet steget i den nævnte egn. Ved en sammenligning mellem før og nu er det hensigtsmæssigt at betragte *befolkningstætheden*. Denne var i 1840 i omraadet ved Roager—Spandet—Birkelev 10—20 indbyggere pr. kvadratkilometer. I egnen vest om Rødning—Gram og syd for Gram ned efter Toftlund til: 20—30 indbyggere pr. kvadratkilometer. I Gram—Rødning og østpaa var tætheden 30—45 indbyggere pr. kvadratkilometer. I aarhundredet efter 1840 er befolkningstallet i Gram—Rødning steget betydeligt: 1900—1935 med 50—100 pct.

Megen historie er at fortælle fra det omraade af Nordslesvig, hvorom der her er fremsat nogle bemærkninger af egnsbeskrivende art. Et storartet rundskue over vort udvalgte landomraade har man oppe fra *Fjellumhøj* (»o e Fjellum«) syd for Store Nustrup. Her paa Nustrup bakkeøes mest himmelstræbende parti ser man i syd det høje land ved Bjørnskov og Gestrup bakker. I vest øjnes Lindetskov, Højrup og Spandet kirker, i Nord Rangstrup og Københoved mølle, i nordøst Højbjerg samt Hjerndrup kirke, i øst Pothøj. Det er altsaa et stort omraade af Nordslesvig, man her har udbredt for sig. En højsommerdag kan man ikke blive træt af at se ud over det storlinede og stemningsrige landskab.

Det er let nok at forstaa, at man i den tid, »da Sønderjylland vaagnede«, fandt paa at afholde et *folkemøde* paa »e Fjellum«. Det var i 1844, da man søgte efter en festplads, hvor nordslesvingerne kunne samles for at hylde den folkekære kronprins Frederik (d. VII), at opmærksomheden henledtes paa Fjellumhøj, hvor man saa besluttede at afholde et møde, der samtidig skulle være en demonstration mod kongen, Christian VIII, mod hvem den »Slesvigske Forening« just i eftersommeren 1844 ikke nærrede de

blideste følelser. I »Dannevirke«s stærkt udfordrende indbydelse til festen paa Fjellumhøj hedder det: Paa de gamle kæmpehøje i Nustrup sogn agter danske mænd i Nordslesvig at fejre den dag (6. okt.) paa hvilken

Dannerkongens søn, folkets haab og trøst, første gang saa himlens lys . . . . . Festen blev fejret med musik, sang og tale, og »naar dagens kerte slukkes, tændes glædens blus, og paa den danske tunge bæres folkets yndlings pris ud over Danmarks dejlige vang og vænge. Folkebanneret, det vajende Dannebrog, der samlede fædrene til stormgang paa mark og sø, skal vise folket pladsen for festens jubel«. Festens grundtanke var at nedbede himlens beskyttelse over kronprinsen, folkets yndling, til held og betryggelse for det udelelige fædreland, gamle Danmarks rige.

Laurids Skau var naturligvis en af festens hovedarrangører i samarbejde med P. Chr. Koch, Haderslev. Paa den sene sommerdag, 6 oktober 1844, holdtes saa Fjellumhøj mødet, der var anlagt som et Skamlingsstævne i det mindre. Selv om det faldt ind med stærkt blæsevejr og byger, lykkedes dog festen. Koch havde skrevet sangene samt et indledningsdigt, der fremsagdes af en gaard-

DANN

7. Aarg.

Løbr

Indbydelse.

Hø. Kgl. Høiheid Kronprindsens Gødselobag d. 6. Okt. vil iaar blive høitideligholet her i Sognet paa den saakaldte Fjellumhøj ved flagning med Dannebrog, Musik, Sang ogaler til Hø. Kgl. Høiheids Priis og Værd og under Opjendelse af Duffer og Bonæer for Høisammes Velgaaende til Lykke for Riget og Folket, til hvilken Høitidelighed herved enhver Ven af Kongehuset og Fædrelandet indbydes.

Festen tager sin Begyndelse om Eftermiddagen Kl. 4 og ophører ved Markets Frembrud under Afbrandelse af et Festblus.

Indgangen til Festpladsen betales af Borne med 4 β og af Born med 2 β a Person, hverfor modtages et Festsagn. Beværtningstakke yde paa Festpladsen Forfriskinger, og de i Sognet værende 3 Skrøer: Kleinberg, Haugaard og Oabel afgive Leilighed for Heste og Vogne.

Nustrup Sogn, d. 26. Sept. 1844.

Bestyrelsen.

Indbydelse til folkemødet paa Fjellum, offentliggjort i »Dannevirke« lørdag den 28. september 1844.

met
griig
tydt
kint
var
eller
Ved Mot
Brygm a
salle den i
sunde looi
bandlinger
Wrd af S
— hværl
ormansert
tidligere h
ningstied
at
haab
giver
holte
tugd
det
Sed
Denne Gi
ten, men
Festindet
at det i 9
Gklarung
etellige ?
Da

mand fra sognet. De haderslevske stadsmusikanter besørgede musikken, og pastor V. Schöler, P. Hiort Lorenzen og gaardmand I. C. Lund fra Kelstrup førte ordet; men den egentlige slagtale holdtes som sædvanlig af Laurids Skau fra Sommersted. I et brev af 13. 10. 1844 fra P. Chr. Koch til C. Flor anfører Koch, at bønderne paa Fjellumhøj med dyb interesse hørte Skaus tale, »og der var vel næppe en Sjæl undtagen Herredsfoged Kier, som misbilligede Noget deri. Men i det hele taget var Bønderne deromkring ikke saa varme som paa Skamling. Vejret var meget vrantent. Lorenzen talte med stor Lykke og aldeles uden den Ængstelighed, hvoraf han var fangen paa Skamling. Schöler overgik sig selv og satte Liv og Homeur i Ven og Fjende. Vil Festen ingen Virkning gjøre i Kongeriget, hvorpaa vi dog havde regnet, saa vil den dog gjøre Virkning i hin Egn, hvor der er tændt baade Lyst og Ild . . .« — Ogsaa Laurids Skau selv har udtalt sig om sin deltagelse i Fjellumhøjfesten. I et brev af 10. 10. 1844 skriver han til Carl Ploug: . . . »Syg kom jeg hjem, og svag har jeg været siden, og kun med Nød og Næppe kunde jeg holde ud at ryste Forsamlingen paa Fjellumhøj og læse vore djævelske Forfølgere Texten — K. medindbefattet. Dette lykkedes mig iøvrigt godt, især ved en extemporeret Afskedstale ved Baalet, men som jeg hverken kan eller vil meddele offentlig. Jeg venter, at Koch meddeler Dig Efterretning om alle de Chicaner, som de stakkels Bønder maatte døie af Amtmanden og Herredsfogden, for at faae Festen arrangeret, i modsat Fald skal jeg nok erindre Sagen.« . . . . .

Det blev, saa vidt vides, kun denne ene gang, man holdt folkemøde paa Fjellumhøj. Skamlingsbanken og andre steder i Sønderjylland havde bedre betingelser for at blive faste festpladser. Derfor gled det iøvrigt centralt beliggende Fjellumhøj ud af diskussionen som nationalt og folkeligt samlingssted.

Omkring 13 km i sydvest for Fjellumhøj ligger *Mandbjerg skov*. Her holdtes folkemøder fra 1852 og en del aar fremefter. De fik mere betydning end mødet paa højen oppe i Nustrup sogn. Mandbjerg-møderne havde deres forudsætning i en befolkning med grundtvigsk vækkelse. Det samme var tilfældet med de møder, der paabegyndtes i *Skibelund* nord for Kongeaaen 1869. Her har uafbrudt siden været holdt folkemøder, til tider nogle af de største i landet. Fjellumhøj, der i luftlinie ligger ca. 20 km syd for Skibelund, blev det første sted inde i midtlandet, hvor et stort nationalt møde blev afholdt.

Fra Fjellumhøj er der kun nogle faa km over til den østfor

liggende landsby *Jegerup*, hvor historikeren *Peter Lauridsen* fødtes i 1846. Her var hans forældre gaardfolk. Han saa lyset i den tid, da Nordslesvig vaagnede, og han tilbragte sine barndomsaar i en egn, der i usædvanlig grad blev et udgangspunkt for den nationale vækkelse i Sønderjylland. Her blev han kendt med »aanden fra 48«, der senere hen fik megen betydning for ham som historisk forsker. Hans hovedværk er de otte bind: »Da Sønderjylland vaagnede«, hvoraf der udkom en folkeudgave paa et bind i 1919. I ottebindsudgaven findes i bind V (1918) mødet paa Fjellumhøj omtalt. I samme bind skildres ogsaa Skamlingsbankefesterne i 1843 og de følgende aar. Blandt det meget ny, der findes i »Da Sønderjylland vaagnede«, er fremhævelsen af Chr. Flor som sjælen i den danske nationalitetsbevægelse, den rørende skildring af Fr. Fischer og den psykologiske redegørelse for Laurids Skaus personlighed. Da Lauridsen var færdig med sit store sønderjydske arbejde, udnævntes han i 1922 til æresdoktor ved Københavns universitet, videnskabens højeste anerkendelse. Det var godt gjort af bondedrenge fra Jegerup at arbejde sig frem i forreste række blandt danske historikere. P. Lauridsen døde 1923.

Næppe 10 km vest for Fjellumhøj ligger syd for Gram landsbyen *Tiset*, hvor *Peter Christian Koch* fødtes 1807. Han blev et af de kendte navne i nationalitetskampen i 1830—40'erne. 1838 begyndte han udgivelsen af »Dannevirke« i Haderslev. Under den nationale kamp i fyrterne var dette blad et af centrene for danskheden. Koch var grundtvigsk paavirket, original, en stemningsbevæget natur med talrige interesser. 1856 flyttede han til København, hvor han døde 1880. Sammen med Fr. Fischer bærer han æren for at have grundet en dansk presse i Sønderjylland. Der findes overmaade mange oplysninger om de to mænd i Peter Lauridsens ovennævnte værk, især bind I—II. I 1938 afsløredes en mindesten for P. Chr. Koch i Tiset plantage. Her var to aar i forvejen blevet rejst et mindesmærke for cand. theol. *Hans Tjellesen Schmidt*, født 1829 i Tiset, søn af en gammel, udbredt slægt fra denne by. Hans Tjellesen Schmidt var den første sønderjydske frivillige i 1864, han blev saaret ved Dybbøl 17. marts og døde paa lazarettet i Faaborg 5. april 1864. Han var en af de unge, man ventede sig meget af. En slægtning af den faldne, cand. mag. *Hans Tjellesen Physant* (f. 1872) fra *Langetved* ved Rødding, udsendte i 1940 en smuk levnedsskildring af Hans Tjellesen Schmidt fra Tiset. Ogsaa i dette arbejde findes gode oplysning-

ger om de nationale forhold i Grameggen i 1830—40'erne og senere.

Endelig skal nævnes, at der fra Fjellumhøj kun er ca. 10 km op til *Sommersted* mod nordvest. Herfra var *Laurids Skau* (1817—64), om hvem P. Lauridsen naturligvis har særlig mange nye oplysninger i sit uforglemmelige værk.

Godt en maaned efter mødet paa Fjellumhøj aabnedes *Rød-
ding højskole*, den 7. november 1844, og hermed fik danskheden et nyt støttepunkt i kampen for modersmaalets ret.

Fra Fjellumhøj kunne man i 1844 nok se op til *Rød-
ding* nord for Gram storskov. Nustrup plantage og megen anden beplantning spærrede da ikke for udsigten over de store vidder, hvor der ikke fandtes gammel skov. Ikke mindst udsigten mod syd og vest syntes uendelig, ensomhed og øde særtegnede her de vidtstrakte egne, hvorfra befolkningen ad sandede veje avancerede til stads, til kirke, til tingstævne, til marked eller hvad andet, der fordom kunne faa folk til for en stund at forlade den hjemlige landsby.

Det var noget nyt og usædvanligt, der fik bønder og embedsmænd til at tage op paa Fjellumhøj hin oktoberdag 1844. Siden har beboerne af egnen her omkring atter og atter taget til nationalt vækkende møder i *Rød-
ding*, Gram og andre steder, men en begyndelse blev gjort paa den herlige plet ved Nustrup. Her oppe fra kan man øjne de landsbyer i egnen, hvorfra er udgaaet mænd, der kom til at øve en særlig indsats til gavn for fædrelandet. Ogsaa dette kan man ikke lade være med at tænke paa, naar man ser ud over landskabet, der omgiver Fjellumhøj.

Kun ved fordybelse, ved haardnakket arbejde naas det store resultat. Selv geniet naar kun sit maal ved en flid, der aldrig trættes.

(Herman Bang.)

★

Naar vor dannelse kommer saa vidt, som den var paa Catos tid, at en statsmand gaar ved sin plov og selv bringer sine livsfornødenheder ud af sin jord, eller at en filosofisk professor nøjes med at ligge i en tønne, da kan vi betragte sagen paa en saadan maade, at præsterne bør være landmænd for bedre at kunne leve sig sammen med deres menighed, men saalænge vor dannelse endnu staar paa det lave standpunkt, at den kræver nydelse og ikke ved at fremholde afholdenhed, saa længe ma vi rette os efter andre regler.

(Tscherning).

Mads Boend

DER VAR SAA RIG SOM JOB

Om itt vor Verd'n en skønne Dav
ska go i Stå og hielt fald sammel,
så må vi find' o nyt og jav',
så raskt vi kån, væk fro det gammel,
for ålt, hvad der var godt ved Påsk',
er ud' åv Kurs ved Pinsdavi'e.
Og der er kun jen Lov å lyd':
Rask fremad, frem! og vi'e, vi'e!

Mads Boend, der var så rig som Job,
før han bløv ramt åv Pest og Bylde,
ho månne Bøen, der kost' en Diel,
men han var ingen novve skyldte,
for han var klog, og di var klog',
og di skuld frem og lær' en Masse.
Det var jo itt ved Slid og Sleaf
et Låndstej no til Davs bløv passe'.

Det var hans Evangelium,
te Lærdom gör voss glæj og lykle,
og det var kun di ålt for dumm',
der gik herhjemm' og sled og brøkle'.
En Kran kån løvt for hunde Månd —
en Traktor trækk for månne Krikke —
en Målkmaskin kån fyld' vor Spånd —
e Vej til Velstånd er Fabrikke!

Men no hans Bøen? — Hvad før' det til
med ål den Lærdom, di annamme?
Ja, lad voss hør' e lidt om det
og tænk o Job og ål hans Jamme.

*Jen bløv Professor i Kemi
og skyvte Navn fro Boend til Lykke,
men sprang en Dav ved et Forsøg
i hundetusind Stump og Stykke.*

*Jen vild til Vejrs og op å fløj',
og han kam op og steg og dykke' —
men no — no vild han hå vætt glaj
for å kund hump ved et Par Krykke.
Og jen far' rundt omkring i Bil,
fro Syd til Nør, fro Nør til Sønder,
for å prakkt nyttløs Var' o Folk
og lokk e Pæeng væk fro e Bønder.*

*Hvordånt det gik? — E Vej' var glatt,
og han skuld strøv og hjem til Grede,
men havned' i en Grøvt en Nat,
og så var det forbi med Pede.
En fjerd' og femt drov med dæ' Kløgt
til Folk lavndt væk i fremmed Lænde
for å tjenn Pæeng og hjælp dem frem,
men fældt desvær' i Røverhænde.*

*Og hvad der bløv åv Nummer sejs
vil ingen Sind' komm frem og klares,
for han fandt o så mænne Ting
og ment til sidst, e Føj' kund spares.
Han slyg en Pill' i Ny og Næ
og tænt e Paradis var funden.
Han skrumped' ind til lidt og itt
og var en Dav ålthielt forsvunden.*

*Men så den syvvend og den sidst' —?
Han bløv så bang' for å skuld ærre
e Låndstøj hjemm, te han en Nat
sprang øver Bord o Mommark Færre.
Da knurred' Mads, men baj som Job
om itt Vorherr' vild tøj og hør' ham.
No ho han gi ham Sorre nok,
og han mått itt blyv ved å rør' ham.*

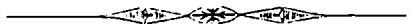
Hans Dætre —? Jen bløv gyvt. Men nej,
hvad kund et sølle Måndfolk byd' hind!
Og hun vist' ham tilrett' så læng',
te han en Dav bløv gall og skyd hind.
En åjn vil bring vor høj' Kultur
til vildsomm' Egn' — men stakkels Klara
bløv snuppet åv en Løv og ædt
et Stej dernenn Syd for Sahara.

Så var der kun hans lill' Mari.
Hvondt vild hun vel engang komm ætter e?
Men lisom Job han misted' ti,
syv Sønner, ja, og trie Dætre.
En Traktor knust hind hielt en Vår
og tøffe vi're urren Tåre.
Og da forbånde Mads sit Lyv
og græd gudsjamle ved hinds Båre.

Han stov åljenn og urren Folk.
E Fremskridt og Fabrikke tov dem.
Hans Kræfter svandt, e Mark' groj til
med Blomme — det var knap, han såv dem.
Det larmed' øver ham i e Luft
og langs e Vej' — e Fovl forstumme —
hans Klav bløv væk i ål den Støj,
der urren Medynk hvæst og brumme'.

Nu kån æ tænke' mæ, I vil sæj,
te det er Løgn og Digt det hiele.
Og det er itt den Vej, vi vil,
det er mod ånde Mål vi stile.
Æ gi jer Ret. Vort Jav, vor' Krav
og Tids Behov skal itt beklavves.
Men vi må sjel bestemm e Fart
og itt kuh vær' en Flok, der jarves.

Martin N. Hansen.

Hans Svanings kappe

Af Sigurd Elkjær

Ligesom Hans Thausen gik og sang bag ploven ved Birkende by, gik en anden fynsk bondedreng, ogsaa en Hans, nogle aar senere og sang for godtfolks døre i København:

Du kristen, som ret betænker,
hvortil dit embede før,

du dennem vist noget skænker,
som synger for din dør.

En klattet fole kan blive hest,
en fattig pebling kan blive præst,
hvad Gud og lykken vil,
det gaar omsider til.

Den anden Hans var fra Svaninge ved Faaborg og blev derfor kaldt Hans Svaning. Han sang højt og skingrende fynsk, og den særegenhed skæppede godt i posen. Godlidende borgerkoner med lyst til at le gav ham jævnlig en røget pølse eller en gedemælksost. De gav sig ogsaa jævnlig i snak med ham, og der kunne falde en skilling af. Hans klæder var saa lappede og luvslidte, at han lignede et fugleskræmsel, hvis man ikke saa nøjere til. Hans smalle, blege ansigt med de graa øjne, der glimtede af tænk-somhed og barnlighed, fik let kvinder til at fatte godhed for ham. Selv vidste han ikke af det, men tiggerposen mærkede det ved at blive tungere og tungere paa hans vej gennem byen.

Hans Svaning havde sunget sig føde til, mens han gik

i Vor Frue Skole og gjorde det endnu som student. Baade i skolen og paa universitetet fik han gratis al den lærdom, han kunne fordøje, og det var slet ikke saa lidt. Hver morgen gjorde han rent i en hestestald i Skidenstræde, og som løn derfor fik han lov til at bo i et lille kammer over stalden. Det var et godt sted, syntes Hans. Der var hø paa loftet udenfor, og der var brede revner i gulvet, saa varme og damp fra hestene kunne trænge op til ham og lune om vinteren. Det skulle fryse haardt, inden skinddynen over ham frøs fast til væggen. Og det var sjældent, han maatte sidde med vanter paa for at holde liv i hænderne, naar han sad og læste.

Skønt Hans saadan havde føde og ly til husbehov, var han ikke rigtig tilfreds. Som skolepebling havde han aldrig sørget over sine pjaltede klæder. Jo ringere han saa ud, jo mere ynkedes konerne over ham. Men en student skulle helst ligne et rigtigt menneske, naar han gik paa universitetet og hørte forelæsninger. Hans var ikke saa ubeskeden, at han ønskede sig ny klæder fra inderst til yderst. Han kunne godt gaa i en lappet trøje og lappede bukser, hvis han blot havde en kappe over. En student uden kappe var ingen rigtig student. Hans Svaning ønskede sig inderligt en kappe, ikke en ny, men dog en nogenlunde hel.

Jeg ved godt, det er forfængelighed, tænkte han. Og at være forfængelig er syndigt. Men naar jeg bliver ved med at gøre rent i stalden, og naar jeg bliver ved med at synge for døre i mine gamle klæder, saa ydmyger jeg mig selv. Kan det ikke opveje den synd at gaa i kappe til universitetet— eller i alt fald gøre synden lille?

Han spurgte sig selv saa tit, at svaret til sidst blev et „jo“. Han var ogsaa den eneste student, der aldrig gik i kappe. Det store fællesskab ville gøre den lille synd lettere at bære.

Der kan tit være et stort spring fra et ønske til dets opfyldelse. Hans Svaning ønskede og ønskede og gik stadig uden kappe. Der var kapper nok i København, eller vadmæl nok til kapper. Men hvad kunne det hjælpe, naar han ikke havde en skilling i lommen at købe for. Han saa paa kapper, han saa paa vadmæl, han vovede ogsaa af og til at spørge om prisen, men det gjorde bare ønsket mere brændende og opfyldelsen mere usandsynlig.

En dag blev ønsket saa hedt, at Hans Svaning tog sin mors bæltesølv frem, et tykt, hamret spænde, som han gemte i et hul inde ved taget. Det var hans eneste liggende fæ, det sidste minde fra hans gamle barndomshjem paa Fyn.

„Det spænde skal du beholde, til det engang bliver din sidste udvej,“ havde hans mor sagt. „Jeg har ikke andet sølv at give dig.“

Hans Svaning havde tænkt, at han altid ville beholde det spænde. Det skulle følge ham gennem slid og fattigdom. Det var næsten som at have noget af sin mor. Hendes øjne havde haft den samme blege glans som sølvet, da hun sagde farvel til ham. Nu blev han mindet saa stærkt derom, at han stille lagde sølvet paa plads igen.

Forfængelighed er en stor synd, tænkte han. Min gamle mor var ikke forfængelig.

For ikke at blive fristet mere gik Hans Svaning ud igen. Han gik alene. Han skulle nok lade være med at opsøge nogen. Hans kammerater undsaa sig ved at følges med ham paa gaden. Selv den, der manglede det tørre brød nu og da, kunne dække sine pjalter med en kappe — Hans undtagen. Han lignede et fugleskræmsel.

Solen skinnede paa Frue Kirkes ny kobberspir, saa det lignede guld. Den skinnede ogsaa paa den sølle student, saa de grønne lapper og de hvide traadender paa hans trøje blev dobbelt-kendelige. Endelig slap han ind i

»Jeg er ingen tyv,« sagde Hans, »jeg er en ærlig student.«

torvemylderet og blev mere tryg. Her var han lige saa ubemærket som de brogede svin, der snagede mellem brostenene, eller de forpjuskede hunde, der luskede omkring med hængende hale og sultne øjne. Bønderne raabte med

smør og honning og andet spiseligt fra deres pindevogne. Skindere, skomagere og kræmmere havde deres træboder fulde af nyttige ting. Handelen gik strygende, men Hans Svaning kunne ikke købe noget. Det var en ringe trøst at se, andre kunne.

Videnskaberne er næring for sjælen, søgte han at trøste sig med. Og sjælen er mere end legemet. Derfor er det synd af mig at klage. Men jeg ville alligevel saa gerne have en kappe at gaa i.

Der laa en kappe under bordet i en af boderne. Den var tydelig nok slængt hen som en ringe ting. Bordet var fyldt med brogede kvindeklæder, baand og haarsæt. Kræmmeren havde god søgning. Hans Svaning kunne uforstyrret se paa kappen. Den var af tykt vadmel, sort, lidt falmet, men hel.

Den er vist for stor til mig, tænkte Hans. Mon det er i længden eller i vidden?

Kræmmeren havde stadig travlt med at falbyde kvindestads. Hans ragede kappen til sig og tog den paa. Den var for lang. Han gik nogle skridt, men traadte i den tunge fodsøm. Da var kræmmeren der:

„Sikken en tyveknægt!“

„Jeg er ingen tyv,“ sagde Hans. „Jeg er en ærlig student.“ . .

„Saa skal du købe min kappe. Ellers maa jeg tro, du ville stjæle den.“

Der var ingen mangel paa vidner. Den ene raabte højere end den anden, at fyren ville stjæle kappen. Blodet i hans kinder vidnede ogsaa.

„Jeg vil købe den,“ sagde Hans lavmælt.

„Hvad har du at betale med?“

Nu var der ingen anden udvej, nu maatte moderens bæltesølv springe. Hans tænkte ikke mere paa kappen, han tænkte bare paa at vaske tyvenavnet af sig.

„Jeg har et stykke sølv hjemme.“

„Det er let nok sagt. Men jeg kan ikke gaa fra mit kram. Og slipper jeg dig løs, kan jeg skyde en hvid pind efter sølvet.“

Hans lod kappen falde. Hans pjaltede klæder vakte ikke just tillid. Men nu kom det rørende i hans graa øjne ham til gode. Mere end een kvinde sagde god for ham. Nogle havde set ham før. En tyv og løgner saa anderledes ud. Kræmmeren gav efter for ikke at miste sine kunder. Han tabte jo heller ikke noget ved det.

„Skrub saa af!“

Hans Svaning tumlede hjem, ragede ind ved taget og tog sin mors spænde frem. Han saa ikke paa det, men stak det i lommen og tumlede ud igen.

„Er vi saa kvit?“ sagde han tungt og lagde sølvet paa kræmmerens bord.

Det var mere end kræmmeren havde ventet. Spændet var rigelig betaling for kappen.

„Jeg skal ikke tyvte dig,“ sagde han. „Du er alligevel en ærlig karl.“

Hans vendte sig bort. Han kunne ikke taale at se det sølv, der mindede om moderens øjne, da hun sagde farvel til ham.

„Nu er kappen din.“

Kappen! Hans Svaning havde mest lyst til at gaa uden kappen. Den var alt for dyrekøbt. Der blev ingen glæde ved den.

„Jeg er lige saa ærlig som du,“ sagde kræmmeren og slængte kappen i hovedet paa ham.

Der gik lang tid, inden Hans Svaning ænsede sin ny kappe. Den laa i en krog af kammeret, og han kunne ikke lide at se til den side. Det nagede ham, at moderens bælte-sølv var forlist, at han ikke længere ejede noget som helst, der mindede om hendes øjne. Og han ville bøde for sin let-

sindighed ved at gaa aabenlyst i de slidte klæder og lade kappen ligge. —

Vinteren kom tidligt det aar. En raa kulde drev ind over byen fra det graa sund. Hans følte det stærkere end han plejede. Hans klæder havde aldrig været saa tyndslidte som nu. Det gik nogenlunde paa staldkammeret, hvor varmen fra hestene sivede op gennem gulvsprækkerne. Men naar han var ude, trængte vinterkulden ind til skindet. Rent galt blev det, naar vinden ikke var tør, men drev med klam sne. Hans kom jævnlig gennemvaad hjem og maatte krybe i seng ved højlys dag.

Hvis jeg nu bliver syg, tænkte han, saa kan jeg ikke gaa paa universitetet, og jeg har ikke raad til at spilde min tid. Jeg har heller ingen mor til at passe mig. Jeg har slet ingen til det. Mon hun ikke ville give mig kappen paa, hvis jeg havde hende? Mon hun ikke ville sælge sit bæltespænde, for at jeg kunne hytte mig?

Saadan behøvede Hans ikke at spørge mere end een gang. Han vidste, hvad moderen ville have gjort, og han tog kappen paa.

Den var alt for lang, men Hans mente, at naar han kunne lappe sine klæder, kunne han vil ogsaa sømme en kappe op. Han maatte være sin egen skrædder og havde baade naal og traad og en kniv.

Der var en mærkelig tung fodsøm paa den kappe, tykkere end et dobbelt lag vadmél og syet forsvarlig fast. Han brugte kniven og fik saa meget sprættet op, at haanden kunne slippe ned. Og nu tog han en guldmønt op af kappedybet.

Lige straks troede Hans Svaning, at kulde og sygdom drev spot med ham. Han bed i guldét. Det var haardt. Han gned det blankt og maatte tro om igen. Guldét var virkelighed. Nu frøs han ikke længer. Nu prikkede det i hans blod af hede og spænding. Kniven flænsede videre i kappe-

»Jeg har fundet en hel slump. Det er ikke mine penge.«

sømmen. Den ene guldmønt efter den anden blev hentet frem. Da han naaede sømmen rundt og havde krænget og befølt kappen, laa der en hel bunke penge paa bordet.

Det var lige ved at løbe rundt for Hans. Saa mange penge havde han aldrig set før paa eet sted. Ikke een guldmønt havde han nogen sinde ejet. Nu hobede de sig op i hans usle kammer. Det betød klæder og mad og varme og

andet godt i lange tider, i mangfoldige aar. Han havde ærligt og redeligt købt kappen for sin mors spænde.

Tanken om moderen gjorde Hans Svaning fattig igen — paa guld. Hvad ville hun have sagt, hvis han stak andres penge i sin lomme? Kappen var hans ejendom. Det kunne ikke bestrides. Men pengene!

Hans brød sit hoved. Han ville have rent mel i posen. Han ville ikke gaa til kræmmeren, der havde købt kappen og solgt den igen uden at ane noget. Han ville gaa til byfogden med de fundne penge. Der blev nok en findeløn ud af det.

Byfogdens gaard laa omme i Tyskemannegaden. Hans Svaning var ikke vant til at komme saa fine steder, men han gik med en god samvittighed. Det var en let gang, skønt pengene tyngede godt i tiggerposen, det eneste, han havde at bære dem i.

Byfogden, Jacob Blimester, var en mut gammel mand. Han sad lunt i sin armstol med fødderne paa et varmekækken.

„Gaa ud og tør dine sko af!“ sagde han.

Der laa snepløre paa gaden, og Hans slæbte noget ind med sine flossede sko uden at tænke over det. Da den mangel var afhjulpet, viste han sig igen.

„Hvad er du for en kumpen?“

Hans gjorde rede for sit navn og sine omstændigheder. Det gik noget trægt, for byfogden saa ikke opmuntrende ud.

„Hvis du er sulten, kan du gaa ud i køkkenet.“

„Jeg er ikke sulten,“ sagde Hans.

„Hvad skal saa den pose betyde?“

„Penge! Jeg har fundet en hel slump. Det er ikke mine penge.“

„Lad mig se,“ sagde byfogden lige tvær.

Hans tog en mønt op og lagde den i byfogdens rynkede haand.

„Hollandsk mønt! Den er god nok. Hvor mange har du?“

Det vidste Hans ikke, men han kom med den hele slump, sagde han.

„Gaa hen til den dør og kald paa min kone!“

Det gjorde Hans. Anne Blimesters kom trippende ind. Hun var ikke saa gammel som manden og saa ikke tvær ud.

„Hvad vil du, Jacob?“

„Det ved jeg ikke, og derfor kaldte jeg paa dig.“

Anne Blimesters saa godlidende paa den pjaltede student.

„Er du sulten?“

„Nej,“ sagde Hans. „Jeg er træt.“ Han mærkede nu benene ryste under sig. Hun trak en stol frem.

„Sæt dig ned og sig mig dit ærinde!“

Nu kom historien om kappen og bæltessølvet. Byfogden saa mere og mere gnaven ud, for Anne tog uden videre varmebækkenet fra hans fødder og skubbede det ind under Hans Svanings vaade sko.

„Du er en ærlig karl,“ sagde hun.

„Hæ-æ,“ gnavede byfogden.

»Jeg havde ikke noget imod at være mor til dig.«
»Hæ-æ« gnavede byfogden.

„Du vil ikke gøre din mor til skamme.“

„Hun var god imod mig,“ sagde Hans. „Jeg har ogsaa noget andet at skønne paa.“

„Fortæl det!“

Og Hans fortalte: „Jeg var en ringe bondedrengovre paa Fyn. Jeg duede ikke til noget. Jeg var lam i benene og gik ved to kæppe. Hundene og drengene ville drille mig, og saa maatte jeg støtte mig til den ene kæp og slaa fra mig med den anden. Pigerne ville ikke drille mig. Mange af dem var gode imod mig. Degnen kurerede paa mig, og

den kloge kone i Faaborg kurerede paa mig. Det hjalp ikke noget. Saa faldt jeg ned fra høloftet en dag og slog mig halvt ihjel. Da jeg blev rask igen, var benene ogsaa blevet raske. Det hele var slaaet i lave mod logulvet. Det lyder sært, men det er sandt. Se, det kan jeg aldrig glemme, og det kan jeg aldrig skønne nok paa. Kan I nu forstaa, jeg ikke vil gøre mig til tyv, men vil have rent mel i posen?“

„Ja,“ sagde Anne Blimesters. „Det kan jeg svært godt forstaa.“

Byfogden gabede.

„Nu er den snak lang nok. Hvad skal vi gøre ved de penge?“

„Vi skal finde deres ejermand, hvis vi kan,“ sagde hans kone. „Hvis vi ikke kan, maa Hans beholde dem, og saa vil jeg tro, det er en gave fra hans mor.“

„Du er ikke klogere end drengen. Du tror paa et glat ansigt. Giv mig nu det varmebækken igen, for jeg fryser om fødderne, og saa kan jeg ikke sove.“

„Du tror ogsaa paa Hans!“ sagde Anne Blimesters og gav sin mand varmebækkenet. „Nu tager jeg mig af ham, og saa kan du tage din middagssøvn.“

Inden Hans Svaning slap ud af byfogdens gaard, var han hel i klæderne og havde ny sko paa. Anne Blimesters ville ikke lade ham gaa som en stodder.

„Jeg ved ellers godt, og du har ogsaa vist, at det ikke kommer an paa klæderne,“ sagde hun. „Men hele klæder varmer alligevel bedst om vinteren.“

Det var ogsaa Anne Blimesters, der opsøgte den kræmmer, Hans Svaning havde købt kappen hos. Hun slog en handel af i boden og spurgte ligesom tilfældigt, hvor kappen stammede fra. Kræmmeren havde ikke noget at skjule. Han havde købt den af en hollandsk matros, som vel sagtens var sejlet fra København for længe siden, og som vel aldrig kom tilbage.

„Jeg ved ikke, om der var noget muggent ved den kappe,“ sagde kræmmeren, „for jeg spurgte ikke om det. Jeg købte den af en matros og solgte den til en student. Jeg giver mig kun af med at handle, ikke med at granske hjerter og nyre.“

Det sidste gav Anne Blimesters sig af med i al beskedenhed. Hun havde gransket Hans Svanings hjerte og fundet det godt. Hun fik sin byfoged til at overlade den ærlige finder de gode penge. Og hun aabnede sit hjem for ham, saa han i nogen maade fik erstatning for det hjem og den mor, han tidlig havde mistet.

Alt det lyder maaské som et eventyr, men ikke desto mindre gik det saadan til med den fynske bondedreng fra Svaninge ved Faaborg. Han fik sit gode udkomme i København, mens han læste videre ved universitetet. Ja, pengene gav ham endnu mere. De kunne betale en rejse med ophold ved tyske universiteter, saa han blev en af sin tids lærdeste mænd. Han var forfaren i teologi og historie. Han blev lærer for den unge Frederik den Anden og siden Danmarks første historiograf. Men han glemte aldrig, hvor underligt vejen blev jævnet for ham i hans fattige ungdom.

Maa jeg som den ældre have lov til at give dig, min unge ven, et par raad. Fald ikke for det, som mange talere falder for, at du for at vække bifald siger det, mange gerne vil høre, for det kan til tider være nødvendigt at sige det, de ikke vil høre. For det andet vil jeg sige dig, at politik og agitation er to ting, selv om det er værdifuldt for en politiker at være i besiddelse af agitatoriske egenskaber.

(H. P. Hanssen.)

★

Som en gennembrudt stad uden mur, saa er en mand, som ikke kan tvinge sin aand.

(Salomons ordsprog.)

★

— *Hvad er et paradoks?*

— *Naar en tøffelheit tager støvler paa, naar en levemand dør, og naar en geheimeraad er indiskret.*

De røde og hvide blomster

Ved **Morten Kamphøener**

Nu smiler man ad det, men dengang — for omkring ved et halvt aarhundrede siden var det dyb alvor for de tyske myndigheder, de røde og hvide farver var da af en saadan beskaffenhed, at de ved deres tilsynekomst, tilfældigt eller nu og da ogsaa brugt med fuldt overlæg, rystede det kejserlige Tyskland i dets grundvold. De rødmaalede porte med hvidmaalede hængsler, det hvide stakitværk med røde spidser, de rød og hvide ledstolper og meget andet var yderst farlige. Den, der gjorde sig skyldig i en saa demonstrativ brug af disse farlige farver, hjemfaldt til straf for »grov uorden«, den i disse tider saa kendte tyske betegnelse »grober Unfug«. Der fandtes dengang folk, som fik øndt i øjnene af at se rødt paa hvidt eller hvidt paa rødt, og tjenstvillige gendarmers øjne stod formelig paa stilke for at finde en lejlighed til indgreb.

Saaledes oplevede man i 1911 i Sønderborg, at nogle uskyldige rød-hvide papirblomster kom til at sætte hele retsmaskineriet igang. Hvor grundigt man gik til værks, vil fremgaa af følgende skildring paa grundlag af de endnu bevarede retslige dokumenter.

Den 3. maj 1911 stod en hel række gode danske mænd tiltalt ved bisidderretten i Sønderborg, dog ikke for »grober Unfug«, men for »Übertretung«. Det var slagtermester *Jens Timm*, købmændene *Peter Stoffer* og *Holger Hollesen*, guldsmed *Holger Hansen*, bybud *Jens Hansen*, journalist *Otzen*, redaktør *A. Svensson*, skomager *H. P. Hansen*, typograferne *Hans Nielsen* og *Jasper*

Hymøller, bogholderske *Helene Busk*, dameskræderinde *Frieda Weber*, alle af Søndersborg, samt pastor *Jørgen Eriksen*, Stenderup, journalist *J. N. Jensen*, Graasten, mejeriejer *J. Zachariassen*, Dybbøl, og journalist *Andreas Grau*, Nordborg. Ialt 16. Retten beklædtes af amtsdommer, friherre *v. Minnigerode* med kantineforpagter *Gerdes* og gdr. *Festersen*, Avnbøl, som bisiddere, medens amstforstander *Kjær* optraadte som offentlig anklager.

Af retsmødets forløb fremgik det, hvad tiltalen drejede sig om. Den 26. marts var der i Colosseum i Søndersborg blevet afholdt et ungdomsmøde. (et »saakaldt« ungdomsmøde hedder det i domsudskriften), hvortil syv herrer fra Søndersborg, deriblandt de anklagede *Svensson* og *Otzen* stod som indbydere. Den anklagede *Grau* var særlig indbudt som taler, og adgang til mødet gaves kun mod køb af et blaat (altsaa ganske ufarligt) baand. Men derudover skete der det, at unge piger solgte røde og hvide papirblomster til 10 penning stykket, og for at være ganske nøjagtig, blev det fastslaaet, at naalene, der brugtes til at fæstne blomsterne paa frakkeopslagene eller paa brystet, var af forskellig farve.

Slagtermester *Timm* tilstod, at han havde baaret en rød og en hvid blomst ved siden af hinanden paa sin jakkes venstre revers, samtidig med at han havde trukket det blaa baand, han havde faaet som adgangstegn, gennem det øverste knaphul. I det væsentlige havde *Hollesen* og *Otzen* opført sig paa samme maade, men sidstnævnte ønskede dog at fastslaa, at der muligvis havde været et mellemrum mellem blomsterne. *Svensson* paastod for sit vedkommende, at han ganske givet havde baaret blomsterne adskilt, men iøvrigt havde de fleste tiltalte haft de kriminelle papirblomster anbragt nogenlunde paa samme maade. Typograf *Hymøller* havde dog (formentlig tilfældigt) fæstnet dem oven paa det blaa baand. Frk. *Weber* havde anbragt blomsterne paa sin bluse, ligeledes ved siden af det blaa baand, medens frk. *Busk* havde anbragt det blaa baand ved sit bælte.

Yderligere blev det konstateret, at de tiltalte *Stoffer* og *Niel-*

sen overhovedet ikke havde baaret blomster paa jakkeopslaget, Holger Hansen havde kun baaret en hvid, medens Jens Hansen havde fæstnet to hvide blomster paa sit revers. Af samme aarsag kunne der ikke rejses tiltale mod dem for overtrædelse af regeringsbekendtgørelsen af 12. juli 1865, hvorfor de blev frifundet,

Men de øvrige undgik ikke at blive dømt, til trods for deres henvisning til, at regeringsdekretet af 1865 var blevet erstattet af presseloven og af et nyt dekret af 18. oktober 1872 og derfor maatte være ugyldigt, at en rød og en hvid blomst, tilmed naar de blev baaret ved siden af et blaat baand, ikke repræsenterede de danske farver, at det røde i Dannebrog havde en helt anden farve, og at man iøvrigt slet ikke havde haft til hensigt at bære de danske farver.

Disse indvendinger blev grundigt fejtet af bordet med en henvisning til, at forordningen af 12. juli 1865 var af politimæssig karakter og udstedt til opretholdelse af offentlig sikkerhed og orden. Til yderligere begrundelse hed det: »I nationalt omstridte omraader . . . har politiet i det fredelig samlivs interesse ret til at forbyde tilkendegivelsen af politiske sindelag ved ydre emblemer . . . Forordningen af 1865 var ikke blevet erstattet af presseloven, og forordningen af 1872 sysselsatte sig kun med brugen af danske flag.«

Derefter følger i domsbegrundelsen en forklaring om, hvorfor de røde og hvide blomster retslig skal betragtes som et emblem. Ungdomsmødet havde, hed det, til formaal at vække begejstring for dansk sprog, sæd og skik, og naar der af et stort antal af deltagerne var blevet baaret blomster i danske farver, var det for at kendetegne det gældende sindelag. Det blaa baand kunne der i denne forbindelse ikke tages hensyn til, idet det maatte betragtes som kvittering for entreen. Det samme gjaldt de smaa pynテナale af forskellig farve, som ikke havde kunnet paavirke helhedsindtrykket; ganske vist havde de røde blomster ikke haft samme farve som Dannebrog, men forskellen var ikke saa stor, at sammensætningen med de hvide blomster ikke kunne gælde

for de danske farver. For øvrigt var mødedeltagerne klare over det rette forhold til de danske farver, hvilket uden videre fremgik af, at indbyderne til mødet, Svensson og Otzen, samt taleren Grau som højeste maal og længsel satte det nordlige Slesvigs genforening (der staa virkelig »Wiedervereinigung«) med kongeriget Danmark. Var et yderligere bevis fornødent, kunne der henvises til en artikel om mødet, den tiltalte Grau havde skrevet i »Svendborg Amtstidende«, hvori det hed, at enhver deltager i mødet havde modtaget en rød og en hvid blomst, for derved at opnaa en farvesammenstilling, som var »ægte« og altsaa tilkendegav bærerens inderste følelse.

At regeringsdekretet af 12. juli 1865 var overtraadt, laa derfor klart for dagen, og strafudmaalingen maatte derefter bero paa følgende overvejelser:

Det drejede sig om en massedemonstration og en demonstrativ ringeagt over for et statsligt forbud, en aaben revolte mod den øvrighedsskabte ordning. At forbrydelsen var begaaet af et større antal deltagere maatte gøre den endnu alvorligere, fordi overtrædelsens skadelige virkning derved blev yderligere forstærket over for offentligheden. Paa den ene side var denne fælles demonstration en styrkelse af modstandsandaen, paa den anden side maatte en massedemonstration virke kraftigere paa politiske modstandere end en enkelt demonstration, saaledes at befolkningens fredelige samliv blev truet.

Retten var efter denne tilrettelægning af præmisserne naaet til det standpunkt, at de tiltalte burde straffes ud over de gældende politimæssige straffebestemmelser. De tiltalte Svensson og Otzen maatte derfor som mødets arrangører straffes særlig haardt. De burde have sørget for, at der ikke fandt lovovertrædelser sted, men ved selv at bære den røde og hvide blomst gav de et slet eksempel for de øvrige mødedeltagere. Det samme gjaldt for taleren Grau og frimenighedspræst Eriksen. Sidstnævnte maatte som gejstlig personlighed have en særlig pligt til at formane til lydighed over for øvrigheden og dens love, og frem for alt til selv

at bøje sig for dem. En bøde paa 50 mark maatte derfor anses for passende for disse tiltalte, medens 30 mark maatte være en passende bod for de øvrige.

I dag kan man ikke læse denne højtidelige domsbegrundelse uden at trække paa smilebaandet. Men saadan var vilkaarene for danskheden dengang, og vel har dommen sikkert vakt harme, men uden tvivl en harme, der har været stærkt blandet med den morskab, selv den ærgerligste tildragelse kan føre med sig. I dette tilfælde harme over, at en uskyldig tilkendegivelse med stor anstrængelse blev gjort til en stats- og samfundsfarlig handling, men morskab over den bundnaive fremstilling af »forbrydelsen«s indhold og hensigt.

Dommen blev appelleret til landretten i Flensborg, hvor den den 20. januar 1912 blev stadfæstet med en begrundelse, der dog næppe gør et saa lattervækkende indtryk som bisidderrettens i Sønderborg. Men ogsaa denne ret fandt anledning til at gengive ordlyden af regeringsforordningen af 12. juli 1865, hvis overtrædelse straffedes med 3—100 mark tidl. kourant. Den gengives her og overleveres dermed til historien:

»At bære danske farver i form af kokarder og andre særlige emblemer, saafremt de ikke er at betragte som en bestanddel af en kongelig dansk embedsmands uniform eller et medlem af den kongelige danske armé, er indtil videre forbudt i hertugdømmet Slesvig.«

Ak, ja, men det var kun uskyldige røde og hvide papirblomster!

Folk fra (en provins) maa ophøre at være genstand for købslaaen, at gaa fra den ene magt til den anden, som om det var løspøse eller brikker i et stort spil, der nu for altid er kommet i miskredit ved magternes ligevægt-system.

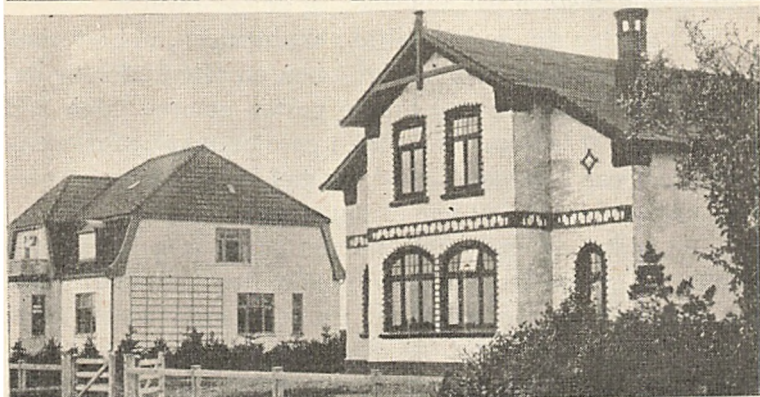
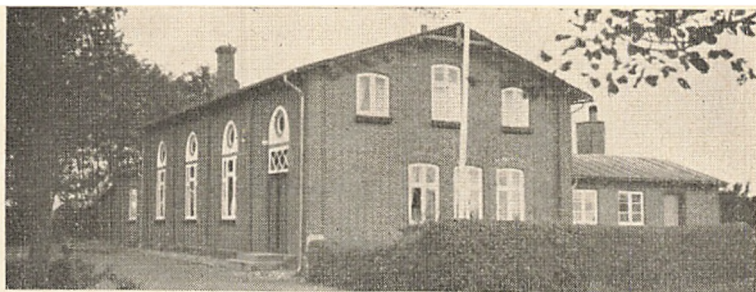
(Wodrov Wilson.)

★

I krigstid er sandheden saa kostbar, at den altid burde vogtes af en livvagt af løgne.

(Winston Churchill.)

Gennem 50 aar

Tre nordslesvigske forsamlingshuse kunne 1954 fejre 50 aars dagen for deres indvielse, Det var Hjerpsted forsamlingshus (øverst), der indviedes den 15. september 1905, og samme aar, den 15. december, indviedes forsamlingshuset i Rurup (i midten) og forsamlingshuset i Brøns den 17. december (nederst).

Race

Af Carl Roos

Vejen, hvor vi bor, er afsides og kort, og alle kender hinanden. Et fremmed ansigt vækker opsigt, og en aften viste der sig to. En lille gammel kone i sort, ledsaget af en yngre, ogsaa hun i sort, men svær og blegfed. De gik langsomt, ligesom tøvende, med blikket mod jorden, og da de kom til vort hus, standsede de. De saa op mod vinduet, vekslede sagte ord, og da den gamle igen ville sætte sig igang, greb den unge hendes arm og gjorde forestillinger. Den gamle rystede paa hovedet, og de gik forbi.

Det gentog sig, de kom altid i skumringen, vi blev vant til dem, vi ventede dem næsten, men en aften udeblev de. Om morgenen næste dag bragte posten et brev. Man bad om et laan, et laan paa kort tid, i en øjeblikkelig forlegenhed; man var kommen i gæld, og gælden var uventet bleven krævet betalt. Det var et tiggerbrev.

Jeg læste underskriften, navnet sagde mig intet, men pludselig genkendte jeg det, og idet jeg genkendte det, aabnede det sig som et gitter, jeg saa igennem det, langt bort, til en fjern fortid, til min barndom og tidlige ungdom. Den, der havde skrevet brevet, var datter af en gaard, hvor jeg dengang havde oplevet ting, som ikke kunne glemmes. Jeg saa den med mit indre øje, gaarden: En af de gamle udflyttergaarde, fjernt fra landsbyen, ensom

midt i sine marker, i en dal. Sønnen havde været min skolekammerat og ven, han var forlængst død ligesom alle hans søskende. Blot hun, brevskriveren, var blevet tilbage og havde overlevet dem alle. Jeg havde engang haft berøring med hende, men for længe siden tabt hende af syne.

Hun var den yngste af flokken, og da den ældste broder efter faderens død overtog gaarden, blev hun og styrede hus. Jeg huskede min sidste aften paa gaarden, da jeg kom for at sige farvel. Den gamle, ugifte faster fra huset oppe i landsbyen var paa besøg. Før hun satte sig, strøg hun med fingeren hen over armlænet. Hun nikkede. Der var støv. Hendes øjne gled ransagende mod alle kroge og fra krogene hen til den unge pige. Der hørtes sang ude fra gaardspladsen, hendes høgenæse vendte sig brat fra stuen mod vinduet, den huggede ud mod det fri. Det var den nye karl, der gik forbi fra lade til stald: »At I vil have ham, sagde hun, i gaar lavede han igen slagsmaal paa kroen. Se, hvor han er tilredt.“ Karlen, en stor, flot fyr, blond og blaaøjet, med et blik, der viste, at han ikke var bange for noget, og med et blodigt skaar ned over højre kind, forsvandt med sin sang. Ogsaa den unge pige — Anne hed hun — havde set efter ham, og jomfrutanten, hvem det ikke var undgaaet, sagde med høgenæsen pegende paa hende: „Naa, saadan! Det begynder jo godt!“ Anne sendte hende et blik fuldt af had.

Jeg kendte de hadefulde blikke paa gaarden, de var mig ikke ny. Efterhaanden som sygdommen, den samme sygdom, rev søskendeflokken bort en for en, voksede der had frem: Had til stedet, had til livet, had til forældrene, der havde avlet og født dem til dette sted og dette liv, og had til hinanden, fordi hver og en i den anden saa sin egen skæbne . . . . Had — eller var det angst.

Anne og broderen, manden paa gaarden, talte ikke sammen.

Jeg forlod egnen, og der gik aar. Jeg hørte derom, da gaarden blev solgt og manden flyttede ind til byen. Men der var sket noget, som jeg først længe efter erfarede. En nat havde broderen overrasket sin søster sammen med karlen. Karlen reddede sig ud af vinduet, broderen, der var hvid i sit ansigt som en væg, havde til søsteren kun sagt: „Staa op og klæd dig paa.“ Da hun var saa vidt, havde han stødt hende gennem stuerne: „Gaa, sagde han, bort, væk herfra!“ I forstuen havde han grebet kørepisken, og med den havde han jaget hende over gaardspladsen, gennem porten ud i den sorte nat. Hun havde ikke sagt et ord, og fra nu af var hun forsvunden.

Broderen giftede sig inde i byen. Hans kone var en god og frodig kvinde, hun havde hørt rygter om den forsvundne søster og ville gerne vide besked, men naar hun spurgte, blev der tavshed. Hun lagde mærke til og undrede sig over, at naar manden betragtede sine børn, saa det undertiden ud, som om han tænkte paa noget, der gjorde ondt. Hun forsøgte sig frem, og langt om længe lokkede hun det ud af ham, at han vel ikke følte anger, men alligevel skyld. Hun sagde: „Vi maa finde hende. Hun er din søster.“ De fandt hende. I huset hos de polske arbejdere. Hun var roepige paa herregaarden.

Broderen vendte om og gik, da hun kom frem i døren. Hun saa efter ham med iskoldt blik i et ansigt af sten. „Og hvad saa?“ sagde hun: „Hjælpe dig,“ sagde svigerinden. „Hjælp“, sagde hun, „jeg behøver ingen hjælp, jeg har klaret mig selv før idag.“ Frem bag hende kom en dreng, snavset og pjaltet. „Og hvad med drengen?“ sagde svigerinden. Anne svarede haanligt: „Ham maa vi haabe, at Vorherre tager, og det snart.“ „Vi er villige til at tage ham,“ sagde svigerinden. Anne lo kort og koldt: „Gaa med hende,“ sagde hun til drengen. Uden flere ord vendte hun ryg, gik ind og slog døren i laas.

Anne svarede haardt, at man maatte haabe, Vorherre snart ville tage drengen.

Saaledes kom sønnen af slagsbroderkarlen, glemt af sin fader og forstødt af sin moder, hvis ulykke han havde været, ind i slægten, der kaldte ham sin skam.

Der gik atter aar. En dag dukkede Anne op hos mig-

Jeg havde ikke set hende siden hin fjerne dag paa gaarden. Hun havde et ærinde, hun kom for at bede mig være forlover, hun kendte ellers ingen i København. Hun fortalte, at hun i flere aar havde tjent hos en haandværksmester i byen, hans kone var nu død, hun selv var blevet som husholderske, og manden ville gifte hende. Jeg lovede at være forlover og ønskede tillykke. Der gik en trækning hen over hendes ansigt, og afvisende, halvt ligegyldigt, halvt haanligt sagde hun: „Det er der saamænd ingen grund til. Det er jo blot en gammel mand.“

Imidlertid, de fik en datter sammen, som jeg blev gudfader til. Som faderen var stor og rund, blev ogsaa hun rund og stor, jeg saa hende igen til konfirmationen. Der var velstand til huse, hun blev holdt som en prinsesse og tog imod, hvad der blev budt; behersket, uden overdrivelse, en selvfølge.

Haandværksmesteren havde før brylluppet krævet regnskab for fortiden og faaet besked. Han havde derpaa rent sagligt slaaet fast, at saa blev der ikke mere tale om den ting, drengen skulle ikke eksistere. Det var aftale uden sentimentalitet, det drejede sig om pengene og om ikke at forpligte sig. For Anne var det ikke noget problem; siden svigerinden gik med drengen, var han strøget af hendes liv. Hun huskede næppe, at han hed Peter.

Naar hun besøgte svigerinden — efter broderens død, thi saalænge han levede, besøgte hun hende ikke — forlangte hun at være en fremmed for drengen, han maatte ikke vide, eller lade som han vidste, at hun var hans moder.

Under besøgene derovre bar hun sit hoved særlig højt. Hun talte gerne om sin afstamning, om den ansete slægt, der havde spillet en rolle i det offentlige liv. Hun forlangte, hvor hun kom hen, at faa fortrin. Man lo lidt i krogene

rundt paa slægtsgaardene, man havde jo ikke glemt den gamle historie. Der var dem, som — med blink til naboen — spurgte, om hun ikke skulle se ind paa fødegaarden, den ny ejer var en gæstfri mand. Hun svarede ikke, men saa den spørgende lige ind i øjnene og fortrak ikke en mine. Alene og i smug kørte hun dog forbi. Hun ville se gaarden. Hun lod vognen holde paa sognevejen, der hvor de to skorstene paa det røde tag kunne skimtes. De rejste sig just saa meget, at de sad ligesom øjne paa bakkekammen og saa.

Hun talte ogsaa gerne om arvedelingen, hun følte sig forurettet, ikke for penges skyld, men for de gamle tings skyld, familiestykkerne. Det var de to store sølvkrus. De havde staaet paa chatollet.

Hun var kommet med datteren i sin egen vogn, og fra svigerinden tog de til et badested.

Der gik atter igen aar. Fra svigerinden hørte jeg med mellemrum om hendes børn og om det fremmede barn, som hun opdrog sammen med dem. Kom jeg paa de gamle steder, saa jeg dem. Peter, som var ældst, var større end de andre, større ogsaa end sine jævnaldrende. En stærk pryd med ord for at være vild, frygtet blandt kammeraterne. Han taalte ikke, at nogen traadte ham nær, og han slog haardt. De hævnede sig ved hentydninger: Hvem var han egentlig, og hvor var hans fader og hvem var hans moder? Det kunne jo ikke skjules, at helbroder var han ikke, og herom gjorde ogsaa hans plejemoder sig tanker. Der maatte vel komme den tid, da han kunne sørge for sig selv. Den kom, hun sendte ham i plads. Han blev tjenestedreng paa landet, han blev karl og voksen, og saa mente han, at han ligesom andre skulle i vej, selv være mand, have gaard.

Plejemoderen satte sig i forbindelse med hans rigtige moder, men Anne, der var bleven enke, viste af, hun aner-

kendte intet krav. Peter eksisterede ikke for hende. Plejemoderen følte sig rystet, og hun, der havde haft drengen de mange aar, tog da byrden paa sig. Hun skaffede for sine egne penge Peter en lille gaard. Peter tog det tilbudte uden tak. Han giftede sig, men gaarden var ham for lille, eller besværet var for stort, eller han gad ikke være hjemme. Han byttede stedet bort for et andet, som han heller ikke kunne holde, han laa helst paa landevejen. Pengene gik tabt, og plejemoderen gav op. Hun slog haanden af ham. Han blev karl paa herregaarde, skiftede og drog fra sted til sted, af og til sat fast for vold.

Det var paa dette tidspunkt, han viste sig hos sin moder.

En dag stod han i hendes stue, stor og stærk, sin faders udtrykte billede, ansigtet mærket af det sidste slagsmaal, et rødt skaar ned over højre kind. Mens han forklarede sig, tog han maal af det solide udstyr og nikkede eftertænksomt. Han forlangte hjælp, og hun sagde nej; hun nægtede at have med ham at gøre og viste ham døren. Han lo og lod sig ikke afvise. Han satte stemmen i vejret og sagde, at saa kunne han henvende sig til sin søster; han sagde, at hans kære søster nok ville forstaa . . . . Eller, sagde han og slog med hovedet: „Min kære søster ved maaske slet ikke, at jeg er til, at hendes kære moder har gemt et barn, et udenoms, et — uægte.“

Anne blev bange. Datteren vidste intet og maatte intet vide. Hun købte ham bort.

Hermed begyndte det, og saaledes gik det til, at formuen smuldrede og efter formuen det øvrige. Datteren saa det ske og forstod ingenting. Hun spurgte og fik ikke svar.

Da hændte det, at de mødtes i hjemmet. Hun hørte fra entréen en fremmed stemme i stuen og saa i stuen en fremmed mand, der truede moderen, og alt kom for en dag.

Jeg fik historien, da jeg efter tiggerbrevet uforstaaende opsøgte Anne. Jeg fik den stykkevis, medens forbitrelsens uvillige taarer gled ned over et ubevæget ansigt af sten. Frem under de udslukte øjne ragede næsen, skarp som næbbet paa en høg. Mens hun fortalte, saa jeg mig skjult om. Saaledes var det blevet, dette hjem, som jeg havde kendt i dets velmagts tid; ribbet, næsten tomt. Dog, midt paa den tomme væg hang et billede, et eneste, et maleri. Ogsaa det huskede jeg. Det var malet paa bestilling. Det forestillede en gaard: g a a r d e n.

Billedet af hin sidste dag steg frem: Jomfrutanten, der fandt støv med sin prøvende finger, og som ransagede hver krog med stikkende blik, høgenæsen, der pegede, karlen, der syngende gik forbi, fra lade til stald. Ordet: Det begynder jo godt!

Jeg saa Anne for mig: ung, stum og trodsig, med rejning som et dyr. Gennem billedet, der blegnede, saa jeg hende, som hun sad foran mig: sammensunken, sort, knækket. Hun tav, da hun havde talt, rettede sig og sagde, med blikket — nu lyseblaat, koldt og haardt — lige ind i mit: „Jeg tigger ikke, det gør vi ikke, vi af vores slægt. Det drejer sig om en øjeblikkelig forlegenhed. Et laan. De har jo sikkerhed: Maleriet.“

Ved hendes side stod datteren. Rund som sin fader, men anderledes. Dybt i det blegfede ansigt laa øjnene, aabne og dog ligesom lukkede, døde. Hun gentog, som en remse, der havde været sagt mange gange: „Vi tigger ikke, vi af vores slægt. Det drejer sig om en øjeblikkelig forlegenhed. Et laan. De har jo sikkerhed: Maleriet.“

Den nødvendige moralske baggrund for et demokrati kan kun fremkomme gennem et vedvarende pres fra folket som helhed; derfor er det nødvendigt at indprente kristne principer i hele folkets masse.

(Stafford Crips.)

Madam Hage paa Humlekærren

I 50-aaret for hendes død den 13. marts 1906

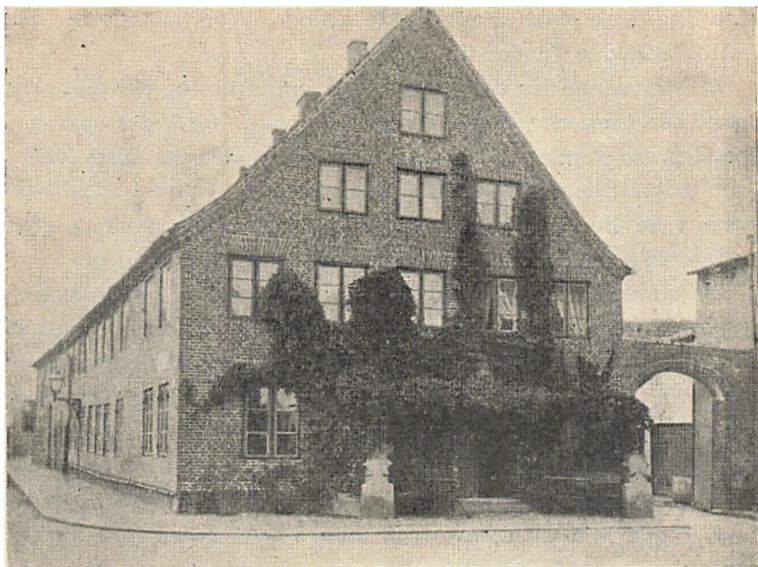
Af W. Christiansen

Det engang saa krorige Tønder har gennem tiderne haft en talløs skare af værtshusholdere, der har maattet traktere de mange gæster, der paa de travle markedsdage søgte til byen, men næppe nogen er blevet saa kendt som madam Hage paa Humlekærren, skønt det ikke kan siges, at hun hørte til byens toneangivende borgerskab.

Naar hendes navn 50 aar efter, at hun er gaaet bort, endnu nævnes og huskes af den ældre generation, er grunden den, at hun var en kvinde, der virkede med en sjælden dygtighed og velgennethed paa den plads, der blev hendes lod at skulle fylde, og en personlig indsats sammen med en karakters særpræg giver minderne større levkraft.

I over 50 aar var hun midtpunktet i den gamle gæstgivergaard, der har sin beliggenhed i byens centrum, og her kom hun til at virke i en tid, hvor danskheden i Tønder fra et spæd vaarliv, støt og stille, ganske vist ofte under modgang og trængsler, voksede frem til den høst, hun ikke skulle faa lejlighed at se, men som hun dog paa den beskedne plads i samfundet havde været med til at forberede.

Mette Marie Hage blev født den 22. marts 1818 i Ottersbøl som datter af møllersvend Andreas Petersen. Som ung pige tjente hun hos den kendte storbonde Knud Lausten Knudsen i Forbal-

Humlekærren ved aarhundredskiftet

lum, og opholdet i dette hjem har utvivlsomt haft stor betydning for hende. Hun blev gift med Hans Hansen Hage, der var født 1814 som søn af Anders Hansen, og hustru Anne Bothilde, født Badske i Forballum.

Den pengestærke Knud Knudsen overtog efter en tvangsauktion Humlekærren i Tønder, og det var et heldigt valg han gjorde, da han i 1846 forpagtede denne gæstgivergaard til det nygifte par, der saa nogle aar senere i 1851 blev ejer af kroen, til hvilken der hørte et anseligt brændevinsbrænderi.

Humlekærren, som er et typisk tønderhus, er enkel i sin bygemaade uden arkitektonisk pryð, men der ligger en vis ro og hygge over den, og da den i sin tid havde vildvinsranker snoet op over indgangsdøren, laa der en egen ynde og indbydende venlighed over huset.

Den ret frie beliggenhed som hjørnehus ud mod Lille Torv blotter bygningens struktur og giver en forestilling om byggefor-

men paa disse smalle langstrakte grunde, hvor gavlhusene, der hørte det gamle Tønder til, rejstes.

Gæstgivergaarden blev søgt af studeprangere og drivere, men huset har faaet sit ret ejendommelige navn, fordi det engang i fortiden var stamkvarter for humlesælgerne, der paa deres kærre kom kørende hertil fra Sydtyskland, senere fra Fyn for at falbyde deres vare, humle, som i de tider, da øllet var hvermands drik og hverdags drik, var en nødvendig artikel i husholdningen.

Da humlen gled ind i butikernes varelager, og humlesælgerens saga var ude, kom den gamle gæstgivergaard dog ikke til at savne besøg. Paa de store markedsdage i for- og efteraarsmaaneder, hvor der myldrede med folk og fæ paa torvet og i gaderne, var her liv og røre. Paa gaardspladsen stod heste og vogne, og i stuerne bænkedes sig køberne og sælgerne. Og huset havde ry som et godt madsted. De, der véd at berette om madam Hage, husker den færdighed, hvormed hun haandterede de to hornskeer, hun anvendte til fremstilling af de berømte boller, der hørte til den ferske suppe, der var gæstgivergaardens specialitet.

En markedsdag kunne bringe over 200 middagsgæster, og vi forstaa, at der maatte et godt haandelag til, naar de mange sultne munde skulle have deres portion af boller.

Madam Hage forstod at optræde som værtinde. Hun kunne være med i et lystigt lag, hvad der jo fordredes af en krokone, men naar gæsterne blev højrøstede, viste hun sin myndighed og kunne optræde ret impulsiv.

Under optøjerne i 1864 kom der en aften en bande berusede mænd ind i skænkestuen, hvor de for voldsomt frem og truede med at slaa alting i stykker. Men madam Hage viste sin snarraadighed. Hun gik hen til anføreren, en bekendt bølle, og udbrød glædesstraalende: »Gud ske lov, at De kom. De er en mand, der sikkert nok kan faa alle drukne mænd ud af huset.« Og bøllen, der følte sig smigret, gik straks i aktivitet. »Herut, I lømler,« raabte han, »hvad vil I egentlig her.« Et øjeblik efter var huset ryddet, og freden sænkede sig atter over stuen.

Da de to sognefogder, Laust Aabling fra Borring og Knud Han-

sen fra Ballum, af østrigerne var blevet afhentet og indespærret i Raadhusets tyvehul ved siden af Humlekærren, bar fru Hage hver dag mad ind til de to fanger og smuglede ogsaa aviser og breve ind til dem. Da de danske tropper paa fastelavnssøndag 1 1864 paa deres tilbagetog fra Frederiksstad naaede til Tønder, beværtedes over et halvt hundrede af soldaterne paa Humlekærren.

I 1848 havde man mistænkt Hans Hage for at staa i forbindelse med landstormen, og en tid lang mødte politiet hver morgen for at tage hans hest i øjesyn, om den ikke skulle vise tegn paa, at den havde været brugt om natten.

Da baade hr. og fru Hage bevarede deres danske sindelag under de skiftende og ofte vanskelige kaar, er det forstaaeligt, at Humlekærren blev tilholdssted for de danske bønder og embedsmænd, og det var da ogsaa her, at der en sensommerdag i

1901 mødte omkring 70 af egnens mest fremtrædende danske mænd for at realisere planen om oprettelse af en dansk bank. De stiftede da Tønder Landmandsbank, det pengeinstitut, der skulle komme til at faa saa stor betydning for egnens danskhed.

Efter det berømte valgmode i 1898, hvor egnens folk ønskede at være sammen med deres rigsdagsmand Jens Jessen, men ikke kunne finde husrum til det planlagte møde, lød der røster om at indrette humlekærren til et forsamlingshus. Tanken kom dog ikke

Madam Hage

til udførelse. Ejendommen bevarede sit krohold, som den havde haft gennem aarhundreder, og foruden de mange markedsgæster havde den sine stamgæster, og til disse hørte bl. a. redaktør Skovrøy og den kendte livsglade dr. Jersild. Om deres meriter i den hyggelige krostue gaar der adskillige fornøjelige beretninger. —

Den 19. september 1873 var Hans Hage afgaaet ved døden. Han havde efterladt sig fem børn, af hvilke den ældste søn, Andreas Hage, blev dyrlæge og i 1897 overtog hjemmet. Det var dog stadig moderen, madam Hage, der betragtedes som værtinde, indtil hun den 13. marts 1906 afgik ved døden.

Husets nære ven, redaktør Skovrøy, skrev i den anledning: »Gamle Bedste er død! Det var det budskab, som løb omkap med nordveststormen gennem byens gader i morges. Alle i byen og en vid omegn kendte enkefru Hage under dette Navn, — med hende er der gaaet et stykke levende sønderjydske historie i graven.«

---

*Naar i min stille grav jeg hviler,
og alt mit skrammel gaar til auktion,
at købe det alverden iler,
da faar det værd ved min person.
Gid jeg var død i fjorten dage,
naar man tilfals min armod bød,
og saa kom frisk og rask tilbage
og leved af min egen død.*

(Jeppe Madsen Ohlsen.)

★

Menneskene skal ikke rejse støtter for dem — de ikke kendte.
(Herman Bang.)

★

Grav i Eders eget indre; kun der kan I finde, hvad I skal bruge.
(Herman Bang.)

★

*Hvor lidt betyder ikke en fangen kvinde i en verdenskrig,
hvor lidt et levende menneske i politikens kymiske spil.*
(Stefan Zweig.)

Nej, før vi kæmpe vil og dø

Ved C. Nørrelykke-Christensen.

En stær fløjtede foraarsglad i pæretræet bag den gamle smedie i Mjels. Og foraar var der i luften. Markerne langs Mjelsvig havde faaet lyse knolde, der snart ville blive forvandlet til lyse pletter, og fra gaardene lød der gennem de halvaabne døre forventningsfulde brøl fra kalve og køer. Kalenderen viste ogsaa, at foraaarsjævnøget var passeret, men plov og harve var endnu ikke taget i brug. Det var i det mærkelige aar 1848, hvor alt var helt anderledes, end tilfældet plejede at være, ja, hvor selv ikke bønderne i Mjels lod sig gaa paa af foraaaret.

Som sædvanlig var der den nævnte formiddag, vistnok fredag den 24. marts 1848, en art »bystævne« ved smedien. Blandt dem, der var mødt op, var gaardmændene Henrik Eriksen, Peter Lerbjerg, Chr. Tønnesen, Peter Jørgensen, ligesom ogsaa udflytterne Hans H. Christiansen og Chr. Christensen fra Mjelsmark var kommet til byen og tog del i snakken, der gik livlig, kun med mellemrum afbrudt af forhammerens slag paa ambolten. Stemningen var ikke netop fredelig, og navnlig gik det udover Hertug Christian August, der den 20. marts havde forladt Augustenborg for at drage til Berlin. Som forholdene havde udviklet sig, var afstanden mellem egnens befolkning og hertugen efterhaanden blevet temmelig tilspidset. Først var det hertugparrets sølvbryllup i 1844, hvor slottets specielle sangkor havde vartet op med Slesvig-holsten-visen, siden var fulgt visse andre smaaepisoder,

som havde bevirket at tillidsforholdet var brudt. Og nu havde hertugen altsaa forladt Augustenborg, og for selv den almindelige jævne mand stod det klart, at som tingene laa, var der ingen mulighed for at undgaa en krig.

Men hvordan kunne man gribe sagen an, saa den blev til mest gavn for hjemstavnen og den danske konge? Det var dette spørgsmaal, man var i færd med at drøfte, da den gamle kavalerist, Jørgen Rasmussen, lidt stiv i benene, men med et energisk udtryk i ansigtet traadte ind i smedien, spyttede skraaen ud i essen, vendte sig om mod forsamlingen og sagde:

— Folkens, nu er tiden inde til at handle. Vi kan ikke fortsat finde os i at blive hundset med som en anden flok køer, og vi kan heller ikke finde os i, at hertugens lakajer svigter kongen og fædrelandet. Vil de ikke makke ret med det gode, ja, saa maa vi tvinge dem til det, og det skulle vi Mjelsinger vel nok være i stand til.

Jørgen Rasmussen spyttede endnu en gang i essen, medens gamle Claus Smed med et arrigt udtryk i ansigtet kylede et rustent plovskær hen i en bunke af gammelt jern.

— Har du hørt noget nyt, bemærkede gaardmand Henrik Erikson.

— Ja, det tør vel nok antydes, svarede Jørgen Rasmussen. Jeg var i gaar en tur i Sønderborg som du ved, og da jeg hen paa eftermiddag passerede Augustenborg, fik jeg at høre, at der var stor staahej paa slottet. Her var folk fra Sønderherred mødt frem for at kræve Dannebrog hejst paa slottet for at slaa fast, at Als var en dansk ø og hørte ind under kongeriget. Jeg tog over til slottet, og I kan lige lide paa — en ordentlig spytklat finder paa ny vej til essen — at der var ballade. Ham den storsnude hofchef bildte sig ind, at han kunne klare sagen ved at hejse to flag, et rødt og et hvidt, men den gik ikke, folkens. Da han saa kom med den undskyldning, at man ikke paa slottet, ja, end ikke i selve Augustenborg by havde et dansk flag, saa var der en, der sagde, at saa vidste han, at præsten i Ulkebøl havde et liggende.

»Man skulle vil nu bror fra bror, nej før vi kæmpe vil og dø,«
nynnede smeden.

Det blev saa hentet, men I kan lige lide paa, at hofchefen var lang i hovedet, da han saa flaget glide til tops paa slottets høje flagstang. Men det var nu ogsaa et pragtfuldt syn — ja, det var det altsaa.

— Men hvad vil du saa ha', at vi skal gøre, spurgte Chr. Tønnesen.

— Gøre — vi skal naturligvis gøre os klar til krig, og saa maa vi tale et par alvorlige ord med herredsfogden, dr. Steffens, den fuldblods tysker i Nordborg, amtmand Johansen paa Druelund og andre af samme kaliber, som har været hertugens lakajer alt for længe.

— Men vi har jo ingen vaaben, var der en, der indvendte.

— Vaaben, fnyste den gamle kavallerist. — Jeg har ihvertfald en sabel, som kan faa luften til at synge, og saa har vi vel forresten ogsaa Claus Smed. Kan han hvæsse et plovskær, kan han vel ogsaa fremstille spydspidser, spidse nok til, at de kan finde ribbenene paa en hertuglig lakaj. Kan du ikke det, smed?

— Man skille vil nu bror fra bror, nej før vi kæmpe vil og dølnynne Claus Smed. Og saa var den sag afgjort.

— Og saa, folkens, sagde Henrik Eriksen, mens han saa sig om. Nu gaar vi alle hjem til vores koner og faar dem sat i gang med at sy Dannebrog's flag. For nu skal vi vise, at her i Mjels er der ingen vaklen i spørgsmaalet om, hvor vi hører til. Og saa een ting til. I morgen tidlig møder vi her igen, for da skal vi en tur til Nordborg og snakke et par alvorlige ord med herredsfogeden, den arrige tysker.

Og saa spredtes den store forsamling til huse og gaarde, hvor naal og traad kom frem, og den særegne stemning, der i snart lang tid havde præget alt og alle, afløstes af den fred i sindet, der altid følger efter, at en stor beslutning er truffet. Og i den gamle sodede smedie svang Claus Smed forhammeren, mens gnisterne fra essen truede med at antænde hans kraftige fuldskæg, alt mens han brummede: »Man skille vil nu bror fra bror, nej, før vi kæmpe vil og dø.»

Det var en noget broget forsamling, der den næste formiddag stævnede mod smedien. Stadstøjet var kommet frem, og træskoene havde faaet en ekstra omgang sværte. Da alle var samlet — 20—25 stykker ialt — tog Jørgen Rasmussen syn over den lille

skare, gjorde opmærksom paa, at en fast optræden var nødvendig, og at indvendinger ikke blev taalt. Med Jørgen Rasmussen, Henrik Eriksen og Chr. Tønnesen i spidsen satte toget sig derefter i bevægelse. En del var til hest, og forrest red Jørgen Rasmussen, alt mens han svingede sin sabel og saa meget truende ud. Paa turen til Nordborg blev der ikke sagt ret mange ord. Rollen var de gæve mjelsinger uvant. Hidindtil havde det været dem, der maatte staa ret for hertugens folk. Nu skulle det modsatte være tiltædet.

Turen blev imidlertid ikke den store succes. Da herredsfogden, dr. Steffens, fra sit kontor paa Nordborg slot saa den efter forholdene ret store skare passere broen over voldgravene til slottet gav han omgaaende ordre til at melde, at han ikke var at træffe. Man besluttede saa at opsøge amtmand Johansen, der boede paa gaarden »Druelund« lidt udenfor Nordborg. Her naaede man ogsaa at faa foretræde, fik forelagt spørgsmaalet, om amtmanden under alle omstændigheder ville være tro imod Danmark og den danske konge, men svaret, amtmanden gav, synes at have været noget udflydende, hvilket fremgaar af en lille episode fra hjemturen, da skaren passerede Mjelsgaard. Dennes ejer, hr. Matzen, stod paa trappen og spurgte, hvad de havde faaet ud af deres besøg i Nordborg.

— Ja, herredsfogden fik vi ikke i tale, svarede Henrik Eriksen. Han krøb i skjul for os, men vi kommer lige fra amtmanden, der imidlertid er lidt tvivlraadig med, hvordan han skal forholde sig.

— Det er jo heller ikke let for embedsmændene at vide, hvordan de i disse urolige tider skal forholde sig, svarede Matzen.

— Hvad er det for en dum snak, indvendte Henrik Eriksen med eftertryk. Embedsmændene maa dog vide, at de er ansatte af den danske regering og skal være denne lydige. Men forøvrigt er det sidste ord endnu ikke sagt i denne sag, føjede han til.

Og det sidste ord var ikke sagt. Nogle dage senere red paany tre ryttere til Nordborg. Det var gaardmændene Henrik Eriksen,

Chr. Tønnesen og Jørgen Rasmussen. Denne gang fik de foretræde for de høje embedsmænd, der fik ordre til den næstfølgende dag at give møde ved Mjels mølle. Denne gang nyttede embedsmændenes indvendinger ikke. Al snak var overflødig.

Samtidig med at dette skete, gik budstikken fra hus til hus og fra gaard til gaard ikke blot i Mjels, men ogsaa i nabobyerne. Ordren var, at alle mænd skulle møde bevæbnet med haandvaaben ved møllen, saa forholdet til hertugens haandlangere en gang for alle kunne blive afgjort.

Da tidspunktet oprandt, var derfor et helt sogn samlet paa den høje bakke, hvorfra der var udsigt over Mjelsvig til Dronninghoved, hvor dronning Margrethe i sin tid lod en forræder henrette, til Sønderborg, Dybbøl og skovene paa Arnkilsøre. Den forsamlede menneskemængde var et broget og malerisk skue. Claus Smeds indsats havde ikke været forgæves. Spydspidset paa lange stager, forke og høleer skinnede i foraarssolen. Endelig kom to vogne, belæst med embedsmænd, tilsyne ved bakkens fod. En dyb stilhed sænkede sig over forsamlingen, da de to vogne nærmede sig. De hertugelige mænd var aabenbart ikke alt for stolte ved situationen, men da dr. Steffens i al sin væld var kommet af vognen, fik han dog med brøsig stemme spurgt, hvad alt dette skulle betyde.

— Det skal jeg saamænd sige herredsfogden, svarede skipper Hansen fra Nordborg, der var blevet udpeget til ordfører. Vi har længe været klar over, at der ogsaa her paa denne egn er mange øglere, men i dag har vi besluttet, at disse reder skal tages ud og tilintetgøres. Paa hvilken maade dette skal ske, ja, det kommer I, hr. herredsfoged sammen med jeres folk til at afgøre. Vi ønsker at i tilsiger den danske regering og den danske konge, der har ansat jer i jeres stillinger, troskab — usvigelig troskab. Vil I ikke det — ja, saa . . . .

Skipper Hansen gjorde et par kast med ansigtet henimod den væbnede skare, hvorfra der lød en truende mumlen. Herredsfogden og hans folk betænkte sig lidt, men fandt det saa klogest og

sikrest at bøje sig, hvorefter de fik lov til at vende tilbage til Nordborg.

Forholdene paa Als ændrede sig meget i de nærmestfølgende dage. Mange af de tyske embedsmænd i Nordborg og andre steder rejste syd paa, og øen blev besat af danske tropper. Alle vaabenføre mænd kaldtes under vaaben, og en landbevæbning blev oprettet. Noget elitekorps var det ikke, og vaabnene var temmelig forskellige. Større betydning fik dette dog ikke, idet den danske armé var i stand til at holde øen, men lyst og vilje til at hjælpe var der overalt. Og blandt dem, der var allermest villige, var de stoute mænd fra Mjels, hvis eksempel og handlekraft kom til at staa som et levende udtryk for aanden fra 1848.

Man maa ikke glemme, at begreberne »national« og »nation« endnu ikke var opdaget i det 18. aarhundrede; det er først den franske revolution, der gaar i gang med at forme dette begreb for Europa.

(Stefan Zweig.)

★

Paa den maade kan vi følge den umærkelige forvandling, i hvilken med disciplinens svækkelse moralen først langsomt, senere stadig hurtigere forfaldt, for til sidst at naa til vore dages forfald, da vi hverken formaar at taale vore laster eller lægemidlerne imod dem.

(Livius).

★

Godhed og hjælpsomhed er den form for fuldkommen ligestyldighed, der støder vore omgivelser mindst og som — er gavnligst for vort eftermæle.

(Herman Bang.)

★

Og deri lykken netop jo bestaar, at den umiddelbar, ved skjulte kræfter hen til sin elskte genstand naar.

(Oehlenschläger)

★

Hvem lykken holder med, han mange venner tæller, men ingen kender den, som lykken gaar imod.

(Ovid)

M I N D E O R D

I. C. Møller, Flensborg

Naar man tænker paa kendte flensborgeres afsked med deres by, kunne der standses ved tre vidt forskellige mænd, hvis hjemfærd fik et særligt præg ved en overordentlig stor deltagelse og formede sig som en stærk tilkendegivelse omkring de bortgangne.

Der kan mindes om Flensborgs mangeaarige overborgmester, gehejmeraad W. Toosbüys jordefærd i september 1898; et meget langt tog, for hovedparten tysksindede borgere, men tillige ikke faa danske, fulgte den afdøde paa hans sidste vej gennem byen. Saa var der hin

dag i efteraaret 1901, da Gustav Johannsen stedtes til hvile. Der samledes et mægtigt følge i og omkring dansk kirke. Da var det udelukkende danske, der ville følge den sønderjydske fører til graven.

Men naar man blev vidne til de æresbevisninger, der slog sammen om I. C. Møllers hvide kiste, og det umiddelbare udtryk for sorg, som hans bratte død udløste i de videste kredse, saa vil man finde bekræftet en udtalelse om, at den afdøde var en ener. Der laa eventyrglans over hans livsbane: fra bydreng i Haderslev, opvokset under beskedne kaar, til overborgmester og bypræsident i Flensborg, og dette sidste vel at mærke i en overordentlig bevæget, i en skelsættende historisk tid. Han fik tillige evne til at skænke sine landsmænd og sin by en særlig gave ved sin død, der kom til at forene begge nationale lejre i en fælles, endrægtig tilkendegivelse af enestaaende art.

Ved I. C. Møllers død (30. jan. 1955) blev der baade fra dansk og tysk side tegnet et meget smukt billede af hans liv og virke.

De, der havde staaet ham nær, havde gang paa gang haft lejlighed til at beundre hans viljekraft og praktiske dygtighed, hans beslutsomhed, slagfærdighed og udholdenhed og ikke mindst hans uopslidelige, aldrig svigtende humør. I enhver situation erkendte han hurtigt sine maal og holdt dem fast for øje. Dertil kom noget andet: Grænselandets spænding. I hvilken lejr den enkelte end staar, betyder denne altid noget tilskyndende, en virkningsfuld spore, som bringer et menneskes evne til større udfoldelse. Det var ogsaa tilfældet hos I. C. Møller.

Et meget nært venskabsforhold knyttede fra de unge dage den afdøde til grosserer Niels Uldall (død 1940) og grosserer Cornelius Hansen. Alle tre nedsatte sig lige efter deres uddannelse i handelsfaget i Sønderjyllands hovedby, og i Flensborg kom deres livsgerning til at ligge. De tre var vidt forskellige i anlæg og livsytringer; men der var altid noget væsentligt, der forbandt dem og bragte deres fremragende dygtighed og rige evner til fuld virkning. Alle tre skabte ad delvis forskellige veje den største respekt omkring deres navn ogsaa i tyske kredse. Men først og fremmest var de gode danske mænd.

I. C. Møller kom i 1902 til Flensborg, hvor han kort efter startede sin egen forretning. Saa snart han havde fast grund under fødderne — han blev senere medstifter og medindehaver af den store virksomhed Møller & Co. i Sønderborg —, tog han imod vigtige tillidsposter inden for Flensborgs erhvervsliv. Men navnlig hans kommunale indsats blev af vidtrækkende betydning. Han valgtes i 1924 til borgerrepræsentant og blev ordfører for den danske byraadsgruppe. I 1935, da borgerrepræsentationen var blevet ophævet, udnævntes han til raadsherre. I maj 1945 paatog han sig det uhyre krævende hverv som overborgmester at hjælpe sin by ud af det kaos og den forvirring, der raadede ved storkrigens afslutning. I 1950, da der indførtes en ny kommunal ordning, lod han sig vælge til bypræsident og i 1951, da det danske byraads-flertal gik tabt paa grund af flygtninge-masserne, til vicepræsident.

Men ogsaa paa andre felter var der bud efter I. C. Møllers rige arbejdskraft. Han blev formand for den danske handelskreds og for Slesvigske Automobilklub, æresbroder i St. Knuds Gilde, næstformand i det danske fællesraad for Sydslesvig (forud for Sydslesvigske Forenings stiftelse), og saa var grosserer Møller i henved 35 aar, længere end nogen anden, formand for den nu 120-aarige danske borgerforening i Flensborg. Han var utrolig hur-

tig i vendingen i al sin færd, var ingen ven af lange taler, men yndede et krydret slagord, anvendt i rette øjeblik, og han forstod altid at gribe en særlig situation. I. C. Møller underholdt sig lige let med Vesttysklands præsident, med regeringschefen fra Kiel eller en arbejdsmand paa gaden i Flensborg. Under alle forhold var hans enestaaende humør af særlig værdi for ham.

En nær ven af I. C. Møller skrev ved hans død:

*Din færd var iblandt os et glitrende væld,
en tone af fest over livet.*

Denne usædvanlige, saa overordentlig virksomme og livsbekræftende mands livslys sluktes brat. Kun tre dages lidelser og bevidstløshed bandt ham til sygehuset. Den 3. februar, da der blev taget afsked med ham — ved en overordentlig smuk officiel højtidelighed i byens teater og et gribende dansk farvel i Helligaandskirken — taltes der med føje om en by i sorg. Flensborg havde mistet en stor borger.

L. P. Christensen.

Frede Nielsen

Sønderborg-kredsens folketingsmand fhv. kirke- og senere trafikminister Frede Nielsen døde i København d. 16. juli 1954, 63 aar gammel. Han blev født den 5. maj 1891 i Aalsø, Randers amt, som søn af en gaardejer. Som ganske ung gik han ind ved landbruget, og mens han førte ploven paa Fannerupgaard ved Kolind, som hans far havde i forpagtning, fik han tid og ro til at udforme sit syn paa samfundsproblemerne. I de aar lagde han grunden til sin politiske livsanskuelse. Han foresatte sig at blive journalist og politiker, og tiden

viste, at han havde vurderet sig selv rigtigt.

Efter i vintrene 1912-14 at have siddet paa skolebænk i Askov, sagde han landbruget farvel og blev journalist. Han begyndte ved det radikale Roskilde Tidende, men kom hurtigt ind ved den socialdemokratiske presse, først i Aalborg, siden i Slagelse og Nykøbing F. Som 39-aarig blev han i 1930 redaktør af »Sønder-

jylland Socialdemokrat« i Sønderborg, det senere »Sønderjyden«. Dermed havde grænselandet taget Frede Nielsen, og her skulle han komme til at øve sin livsgerning. Den første betydningsfulde opgave løste han i fællesskab med I. P. Nielsen. Det gjaldt om at faa grænselandets for en stor del mod syd orienterede arbejderbevægelse drejet i modsat retning. Disse bestræbelser lykkedes. Det blev en indsats, der kom til at sætte dybe spor i landsdelens politiske udvikling.

I sin egenskab som stifter af og formand for Arbejderbevægelsens sønderjydske Landsforening satte Frede Nielsen, foranlediget af Hitlerstyrets indførelse i Tyskland, et energisk oplysningsarbejde i gang ved bl. a. gennem undervisning i samfundslære at vise arbejderne, hvad folkestyre er værd i modsætning til diktatur. At dette arbejde bar frugt, viste ikke mindst valget i 1939, da kun 15,9 pct. af vælgerne hernede stemte tysk. Det er givet, at ogsaa andre kræfter har deres andel i denne betydelige udvikling, men det skal siges, at Frede Nielsen med sin personligheds hele styrke gik ind for et dansk nationalt og folkeligt arbejde, hvor han med respekt for de kulturelle rettigheder, man tilkendte mindretallet, ved en frisindet lovgivning, søgte at skabe sunde betingelser for en orden, saa grænselandets folk, danske og tyske, uden større rivninger kunne bo og bygge ved siden af hinanden.

Menneskeligt og politisk var Frede Nielsen præget af retsind og tolerance. Med det indgaaende kendskab, han gennem aarene erhvervede til forhold og mennesker paa begge sider af grænsen, blev han efterhaanden sit partis ekspert i Sydslesvig-spørgsmaal. Under hyppige rejser i Sydslesvig, hvor han ofte benyttede lejligheden til at holde foredrag i danske forsamlinger, søgte han utrætteligt at skaffe sig orientering om forhold og tilstande dernede. Paa denne maaede erhvervede han som kun faa andre en paa selvsyn bygget dybtgaaende førstehaandsviden om udviklingen sydfor grænsen. Han kunne derfor med vægt give sin regering værdifulde impulser og raad og kom derved til at øve afgørende indflydelse paa regeringen Hedtofts stilling til Sydslesvig.

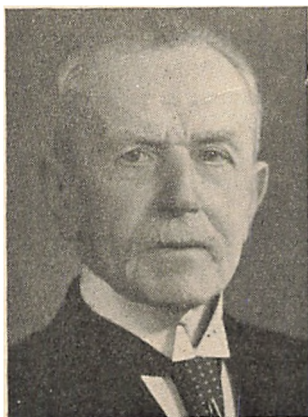
Frede Nielsen kunne ikke godtage det rent følelsesbetonede, der ofte kom til orde i Sydslesvig-debatten herhjemme, realpolitik som han var. Han var afgjort modstander af magtpolitiske aspirationer. Hans ønske og krav overfor Tyskland gik ud paa, at vore landsmænd i Sydslesvig skulle have ret og frihed til at dyrke dansk sprog og kultur.

Da I. P. Nielsen paa grund af alder trak sig tilbage som folketingsmand, blev Frede Nielsen i 1943 hans efterfølger, ligesom han ved I. P. Nielsens død gik ind i de forskellige grene af det arbejde, som denne havde varetaget. Med særlig glæde overtog han arbejdet indenfor Sønderjydske Hjælpefond.

Frede Nielsen var, naar hans tid tillod det, virksom som forfatter. Hans betydeligste arbejde er bogen »Fra Udmark til Forpost«, der udkom i 1938. Den er et værdifuldt bidrag til belysning af arbejderbevægelsens udvikling i Sønderjylland. Fra 1947 til 1950 var han kirkeminister i ministeriet Hedtoft og beklædte en kort tid i efteraaret 1950 posten som trafikminister. Hans arbejde som sønderjydske bladleder og politiker var helt igennem præget af den sjældne evne, han ejede til at trænge ind til en sags kerne og bedømme den sagligt og objektivt. Ved hjælp af sin klare og skarpe vurderingssans forstod han i en given situation at træffe eller raade til en taktisk klog afgørelse, der aldrig alene tog sigte paa at gavne hans parti, men altid paa samme linie havde til formaal at gavne hans land og ikke mindst den landsdel, hvis tjener han havde foresat sig at være.

Emil Ruge.

Carl Moltke

En midsommerdag afgik generalmajor Carl Moltke ved døden. Med ham er atter en af de kendte og ledende skikkelser fra genforeningsaaret gaaet bort. Hans navn og virksomhed vil huskes af mange, der oplevede denne indgribende begivenhed.

Han blev født den 25. februar 1867 som søn af kammerherre, amtmand Adam Moltke i Sæby. Denne var fra 1859 herredsfoged i Vis og Uggel herreder i Mellemslesvig med sæde i Flensborg, hvor hans forældre traf hinanden i morbroderen, overpræsident, kammerherre Carl

von Rosens hjem. Fra sin barndom bevarede generalen et levende

indtryk af familiens fortællinger om forholdene i Sønderjylland før og under krigen 1864. Faderen var den sidste af de danske administrative embedsmænd, som maatte forlade landsdelen.

Generalen følte det derfor alle dage som en lykke, at han blev udnævnt til fører for de danske soldater ved deres indrykning i Sønderjylland i foråret 1920, hvor de skulle afløse de franske alpejægere og engelske kompagnier, som nogle uger i afstemningstiden havde haft den opgave at sikre ro og orden i landet. Bedre mand end denne noble og dygtige officer kunne næppe findes. Han skriver selv: »At blive ledende ved denne indrykning i gammelt dansk land og faa betroet ansvaret for, at alt forløb, som det burde, blev for mig min militære løbebanes store lykkelige oplevelse«.

Den paagældende hærafdeling fik navn af »Sønderjyds Kommando« og formeredes første gang den 18. april i Odense. Derefter blev general Moltke sendt til Flensborg for at fremstille sig for den internationale kommissions militære ledelse, og den 5. maj om morgenen skete indskibningen af det udsøgte mandskab, der skulle sendes til de sønderjydske kystbyer i 1. zone. Det blev da de stod ud fra Assens en uforglemmelig sejlads for dem alle. Med forventningfulde blikke stirrede de mod det omstridte lands skønne kyster, der snart viste sig i vaarsolens lyse skær, og hvor de efter faa timers forløb fik en storslaet modtagelse af den tusindtallige befolkning, som var mødt overalt for at overvære denne enestaaende begivenhed og hylde de danske soldater ved deres ankomst. Paa lignende maade formede sig den danske rytterskadrons møde med de dansksindede beboere i landsbyerne paa vestereggen, da de fra Ribe red ad landevejen mod syd.

Det blev saaledes en af de store dage i vor landsdels historie, et vidnesbyrd om, at genforeningen snart skulle være fuldbyrdet.

Generalen blev senere chef for 1. jyske division og forfremmet til generalmajor. Efter at han i 1929 havde taget sin afsked, boede han som gammel mand i Charlottenlund. I sit trofaste sind bevarede han erindringen om den historiske begivenhed i 1920. Han opretholdt stadig forbindelse med mennesker hernede, som han mødte dengang. Det var hans fortjeneste, at besættelsen skete saa gnidningsløst og smukt i alle maader. N. S.

Henrik Lebeck

Han glemte ikke sit fædreland! Disse ord kan med føje skrives over Henrik Lebecks levnedsløb. En straalende forretningsmæssig karriere i udlandet blev ikke for ham en hindring for at holde en stadig forbindelse med hjemlandet vedlige. Tværtimod. Paa en sjælden maade lod han ogsaa sine midler komme det nationale arbejde i grænselandet tilgode.

Henrik Lebeck blev født i Aabenraa den 27. september 1900 som søn af redaktør Anders Lebeck og hustru Margrethe, f. Hansen og tilhørte saaledes fuldt ud Bovlund-

slægterne. Han voksede op i Haderslev, hvor han uddannedes i bankvirksomhed. Efter genforeningen fik han ansættelse i et skibsmæglerfirma i Belgien, men udvandrede 1926 til Argentina, hvor han blev ansat i et uldeksportfirma, for det følgende aar at overtage en direktørpost i firmaet. Fra samme tid til 1943 var han desuden formand for bestyrelsen, hvorefter han var medstifter af uldeksportfirmaet Ledama i Buenos Aires, hvis direktør han var indtil 1949, da et svageligt helbred tvang den virksomme, endnu unge mand til at trække sig tilbage til sin Estancia syd for Buenos Aires, hvor der er mange danske bosat.

Saa at sige fra aar til aar kom han paa besøg i Sønderjylland, hvis forhold han omfattede med den største interesse. Det gjaldt baade Nordslesvig og Sydslesvig, og han har skænket store beløb som bidrag til de nationale foreninger. Det samme gjaldt frihedskampen, til hvilken han ydede betydelige bidrag, og endelig deltog han ogsaa ivrigt i danske sammenslutninger i Buenos Aires, bl. a. var han et par aar kasserer for den danske kirke, for danmarkshjælpen og for den dansk-argentinske højskole i Gowland. Fra 1940—45 var han formand for Dansk Klub i Buenos Aires. For sin smukke nationale indsats var han hædret med ridderkorset og Chr. X.s frihedsmedaille.

Han blev revet bort i en tidlig alder; han døde i sit hjem i Olivos den 2. marts 1955. Alle, der lærte ham at kende, vil min-

des hans varme hjertelag for den danske sag og hans glade sind, som han, til trods for trængsler, der blev paalagt ham med sygdomme, havde bevaret helt fra de unge aar. M. K.

Karl Posselt, Møgeltønder

Den 18. september 1955 døde fhv. gaardejer Karl Posselt i Møgeltønder. Han blev født den 14. juli 1879 i Tommerup paa Fyn som søn af møllejejer Posselt, der var født paa Sønderskovgaard ved Frørup i Haderslev amt. Slægten, der stammer fra Saksen, kan føre sin danske linie helt tilbage til 1694, og dens medlemmer har i løbet af det sidste aarhundrede spredt sig over hele Danmark, til Amerika og Tyskland. Karl Posselts moder var født Blegvad og var søster til realskolebestyrer Blegvad i Tranekjær paa Samsø, hvor han opholdt sig et aar. I 1900

kom Karl Posselt til gaarden »Sydfeld« i Møgeltønder sogn hos gaardejer Hans Henrik Holm, der var gift med hans faders søster. I 1904 overtog han gaarden i Slotsgaden i Møgeltønder efter Teodor Holm, der var ungkarl og broder til Hans Henrik Holm paa »Sydfeld«

Snart viste det sig, at Karl Posselt, som den begavede og dygtige unge mand, han var, gled ind i vesteregnsens særlige driftsformer, der dels var ekstensiv og dels intensiv, med en dygtighed og tilpasningsevne som om han var født paa egnen. Han blev hurtigt afholdt af saa godt som alle dem han kom i forbindelse med paa grund af sin redelige færden og sit omgængelige og ligefremme væsen. Han tog del i det danske ungdomsarbejde og støttede dette efter bedste evne ogsaa økonomisk. Han havde sin gode andel i, at Møgeltønder sogn fik sit forsamlingshus i 1906, og det var paa hans forslag, der blev rejst en mindesten for redaktør Jens Jessen. Karl Posselt kom med i sparekassens bestyrelse og i kommuneforstanderskabet i den tyske tid.

Efter genforeningen blev der lagt beslag paa denne evnerige

mands kræfter paa mange maader. Han blev skyldraadsformand for Tønder amt og hen sidst i tyverne medlem af bestyrelsen for Laanekassen for Sønderjylland. Paa disse to felter mødtes vi gennem mange aar i et udmærket samarbejde. Karl Posselt var grundig og samvittighedsfuld i al sit virke, vennsæl og hensynsfuld og en udmærket arbejdsfælle.

Ved hans begravelse den 22. september 1955 var der mødt saa mange deltagere fra nær og fjern, som den store sal i forsamlingshuset kunne rumme ved en paafølgende mindesammenkomst. Mange havde ordet for at bringe en tak til Karl Posselts minde for hans virke, ikke mindst i vort folkelivs tjeneste.

H. J e f s e n C h r i s t e n s e n .

Peter Rostgaard Andersen, Københoved

Den 18. januar 1955 døde rentier Peter Rostgaard Andersen, Københoved, 86 aar gammel, en af Haderslev vesteramts gamle, velansete, stoute bønder, der holdt sig ualmindelig rank og frisk i sin høje alder. Han stammede fra Rurup og var rundet af en god gammel sønderjydsk bondeslægt, som blandt sine ætlinge ogsaa tæller Hans Andersen Krüger, Bevtoft.

P. R. A. var i sine unge aar elev paa Hejls efterskole og Dalum landbrugsskole. Han blev i 1896 gift med Bolette Lauesen, Københoved, hvis fødegaard i Københoved by de overtog og helt ombyggede efter en brand i 1906. Han var en driftig og praktisk-dygtig mand, et ordensmenneske, som forstod at faa noget ud af sin bedrift. Han var tillige en god læremester for de mange unge, der gennem aarene har været i hans brød, og som hans hustru, der var en prægtig husmoder, tog sig omsorgsfuldt af.

Bolette og P. Rostgaard Andersen skabte et sjælden lyst og lykkeligt, gæstfrit hjem, der sammen med en række af Københoved-hjem var med til at præge deres by. De var stærkt opta-

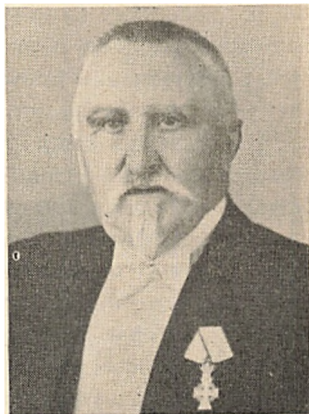
get af det dansk nationale og folkelige arbejde i grænselandet og fulgte med interesse med i fremmedherredømmets politiske liv og de kampe, der her blev ført. I hjemmet opvoksede 7 børn, hvoraf den yngste af sønnerne, Ejnar Rostgaard Andersen i 1935 overtog gaarden, medens P. R. A. og hustru flyttede ind i en villa, de havde ladet opføre i nabolaget. Her døde hun i 1939.

P. R. A. blev Skrave sogns første sogneraadsformand efter genforeningen, et hverv han beklædte, indtil han i 1937 trak sig tilbage. Af de mange hverv han i aarenes løb har haft, skal ikke mindst nævnes, at han i ca. et halvt aarhundrede og indtil sin død har været Skoleforeningens tillidsmand i Københoved. Han har i 18 aar, indtil 1950, været næstformand i Frøs Herreds Sparekasse i Rødding, og i en aarrække næstformand og senere, fra 1936 til 1946, formand for Sønderjydsk Smørkesportforening, hvis første formand, Jørgen Schmidt, Glasergaard, han afløste.

H. M.

Jørgen Petersen, Sommersted

I det tidlige foraar, d. 23. marts 1955, kom budskabet fra Sommersted, at Jørgen Petersen efter flere aars tiltagende svaghed var gaaet ind bag »forhænget« i en alder af nær ved 80 aar. Han havde grundlovsdagen som fødselsdag og kom til verden paa en gaard i Stursbøl. Han betegnede undertiden sig selv som en hedebondes søn, og gaarden var saa vist langt fra at være en marskgaard. Da J. P. var 8 aar gammel, blev børneflokket paa 5 faderløs, og faa aar senere var Jørgen ene tilbage. Hans mor blev gift 2. gang med Søren Østergaard. J. P. fik 5

halvsøskende, hvoraf 2 brødre var de senere i hele landsdelen kendte forsøgsassistenter i fælleslandboforeningen, Peter og Jeppe Østergaard, som begge faldt i den første verdenskrig. Den tredje halvbroder var svagelig og døde allerede 1923 paa føde-

gaarden i Stursbøl. Halvsøsteren er fru pastor Detlefsen i Bylderup.

Trods megen sorg og smaa kaar i barndommen og de første ungdomsaar har Jørgen Petersen aldrig været tung af sind, tværtimod. Faa var den gang mere lykkelig end J. P. ved at slippe for at springe tysk soldat. Den følgende vinter (1897-98) var han elev paa Vinding højskole. Som kammerat og ven fra den gang maa jeg holde paa, han hørte til dem, der alt i alt fik et meget stort udbytte af sit højskoleophold, bl. a. en urokkelig vilje til frem i tiden at være med i frontlinjen for vor omstridte landsdel — baade landøkonomisk og nationalpolitisk.

Fra højskole kom J. P. til Broager sogn i 3½ aar som karl paa to veldrevne gaarde og derfra til Jægerup som bestyrer paa en gaard. Han afrundede sin faglige uddannelse med et kursus paa Ladelund Landbrugsskole. Derefter fandt han sit blivende sted i Sommersted, hvor han i efteraaret 1902 blev bestyrer hos Marie Skau. Det blev til bryllup i foraaet 1903.

Trods en meget stor forskel i alder, uddannelse og temperament, blev det et meget lykkeligt hjem, de to byggede sammen. Her ydedes gæstfrihed langt ud over det almindelige, ikke bare m. h. t. den store Skau-slægt og Jørgen Petersens halvsøskende, som fik deres andet hjem her i Sommersted; men ogsaa sønderjydske interesserede kvinder og mænd fra det gamle land kom her i stort tal som gæster.

I landsdelens kamp mod undertrykkerne stod hjemmet i Sommersted altid i frontlinjen. Da de to landboforeninger i Haderslev amt valgte deres første planteavlsludvalg, blev J. P. medlem af det østlige udvalg, og han var meget virksom for at faa det gryende landøkonomiske oplysningsarbejde med lokale markforsøg m. m. sat i gang her i landsdelen. I sognet var det barnløse ægtepar meget aktive deltagere i de møderækker, som 1906 paabegyndtes paa loftet over Kastvraa mejeri, og som noget senere førte til bygning af Kastvraa forsamlingshus.

Gaarden i Sommersted hørte til de veldrevne paa egnen, og mange unge tilbragte et eller flere af deres praktiske læreaar her, hvor de var under alsidig, for deres fremtid gavnlig paa-virkning.

Efter den første verdenskrig, da genforeningen var i sigte,

kom der bud efter J. P. til flere opgaver. Da Den Internationale Kommission afskedigede de prøjsiske embedsmænd, blev J. P. amtsforstander i overgangstiden og derefter sognefoged. 1922 blev han formand for husmandsbrugskommissionen for Haderslev østeramt. I mange aar var han formand for Børnenes Helsehjem og i bestyrelsen for Vojens Andelsslagteri, sognevurderingsmand for Sønderjyllands Kreditforening 1920—25 og derefter kreditvurderingsmand til 1951. 1937 blev Jørgen Petersen ridder af Dannebrog.

Hans Hansen.

Rektor I. Mogensen

D. 17. december 1954 døde tidligere rektor ved Aabenraa Stats-skole I. Mogensen i en alder af godt 83 aar.

Fra sin tidligste ungdom havde rektor Mogensen været ivrigt optaget af det sønderjydske spørgsmaal. Det var derfor ingen tilfældighed, at han i 1920 søgte stillingen som leder af den nye statsskole i Aabenraa, og det var med følelsen af i bogstaveligste forstand at have opnaaet en ønskestilling, at han tiltraadte sit embede som byens første danske rektor. For rektor Mogensen var genforeningen intet mindre end eventyret, som var blevet til virkelighed, og lige saa længe han fik lov at virke i grænselandet, følte han det som en lykke at være med til at udbygge og videreføre det danske kulturarbejde.

Rektor Mogensen var besjælet af en dyb og oprigtig fædrelandskærlighed og af en energisk forsvarsvilje og havde i sin ungdom været begejstret og aktivt medlem af Akademisk Skyttekorps. Som skoleleder saa han det som sin opgave at fremelske en sund og stærk dansk ungdom, som var sig sin nationale arv bevidst, og som, om det blev nødvendigt, var villig til at forsvare den.

Ogsaa uden for skolen øvede rektor Mogensen en betydelig indsats i ungdomsopdragelsen ved sit energiske arbejde med at indføre og organisere dansk spejdervæsen i Sønderjylland. Helt til det sidste var han stærkt optaget af sit tillidsmandshverv for Sprogforeningen i hovedstaden.

Inden for det folkelige og nationale arbejde i videre forstand var rektor Mogensen en initiativrig forkæmper, og han var en hyppigt benyttet og altid beredvillig taler ved de nationale fester paa kongens fødselsdag og afstemningsdagen som ved talrige andre lejligheder. Hvad rektor Mogensen ved disse møder fremførte for sine tilhørere, var udarbejdet med samme grundighed og samvittighedsfuldhed, som prægede alt hans arbejde.

I sin holdning over for tyskheden var rektor Mogensen fuldstændig fri for fanatisme og national selvglæde; dertil var hans fortrolighed med tysk litteratur og aandsliv alt for stor. Det var for ham en selvfølgelighed at respektere og anerkende de tyske kulturværdier, ligesom han af tyskerne krævede samme respekt for dansk aandsliv. Grænsepolitisk var han ubetinget tilhænger af den nationale selvbestemmelsesret, og han ønskede paa alle punkter at give det tyske mindretal nord for grænsen de samme kulturelle rettigheder, som han stillede krav om for det danske mindretal syd for grænsen.

I begyndelsen af 30-erne, inden nazismen satte ind, hørte rektor Mogensen til dem, der haabede at kunne skabe en vis kulturel kontakt mellem det tyske mindretal og den danske befolkning i Sønderjylland, og det var med hans fulde billigelse, at man fra dansk side f. eks. søgte at etablere et vist sportsligt og kammeratligt samkvem mellem det tyske gymnasiums og Aabenraa Statsskoles elever, — et forsøg, som imidlertid strandede paa tyskernes pure afvisning.

Efter at rektor Mogensen i 1941 havde taget sin afsked paa grund af alder og var flyttet til København, lykkedes det ham at udforme en slags fortsættelse af de sønderjydske traditioner, idet han paa afstemningsdagen samlede et med aarene større og større antal »gamle« Aabenraa-elever til en national festlighed. Alle, som har deltaget i disse sammenkomster, er enige om at lovprise rektor Mogensen for det initiativ og den utrættelighed, som han herved lagde for dagen.

Sønderjylland har med rektor Mogensen mistet en retlinet og offervillig forkæmper.

P. G j ø n g.

Jens Thomsen, Løgumkloster

En rank mand med en hurtig og let gang, med et venligt smil og en lun vittighed parat. Saadan var Jens Thomsen i Løgumkloster.

I en gammel gaard, der i sin tid laa, hvor nu gartnerbutikken og trikotagehandelen ses ved rutebilpladsen, skabte Jens Thomsen og hans trofaste hustru Mathilde, f. Nicolaisen, ved flittig arbejdsomhed et solidt og godt hjem.

Nogen krovirksomhed var der her som i saa mange Kloster-bøndergaarde. Her har det været godt at komme, hjemligt og dansk. Derfor kunne Schmidt, Vojensgaard, og Refslund Poulsen, Bovlund, her trygt drøfte »Landeværnet« sager i de vanskelige tider før første verdenskrig. Tit dvælede Jens Thomsen ved sine tidlige manddomsaar, der ofte var brydsomme. Han fortalte om de strenge nature med lægen, som han befordrede i hans udstrakte praksis.

Jens Thomsens praktiske evner medførte, at han kom med i adskillige bestyrelser — mejeri, brugsforening, hestekasse. Hans grundfæstede danske sindelag gjorde det rimeligt, at han blev tillidsmand i Sprogforeningen, et hverv, han trofast røgtede fra genforeningen af, og som gik i arv til hans søn.

Det var et lykkeligt hjem, Jens Thomsen og fru Mathilde havde gennem de mange aar, de fik lov at leve.

Fru Thomsen var gaardmandsdatter fra Løgumkloster, opvokset i et trofast dansk hjem. I sin ungdom havde hun været paa Frederiksborg Højskole. Jens og Mathilde Thomsen bevarede god sønderjydske bondesæd og -skik, og i deres hjem opdrog de en søn, P. P. Thomsen, der nu er kæmner i sin fødeby, og en datter, Margrethe, gift med barber P. Lassen i Padborg. I hjemmet hos datteren levede de gamle deres sidste dage.

De oplevede for nogle aar siden at holde guldbryllup. Et kønt dansk ægtepar, der trofast fulgtes ad i travlt arbejde, men dog med tid til at tænke paa folkelige og kristelige problemer. De fulgtes næsten ad i døden.

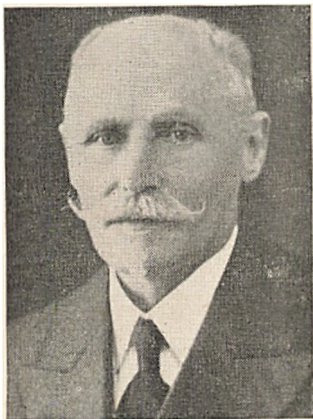

Den 2. marts 1955 døde Jens Thomsen, mæt af dage, som han selv sagde; og 1. juni fulgte fru Thomsen efter, til det sidste — trods megen legemlig svaghed — levende interesseret i alt, hvad der rørte sig omkring hende.

De fortjener begge en minderune, saa vist som deres hjem var et af dem, der bærer landet.

Holger Skovmand

Jens Hansen, Nejs Møllegaard, Broager

Den 8. februar 1955 døde gdr. Jens Hansen, Nejs Møllegaard i Skodsbøl, i en alder af 79 aar. Gdr. Jens Hansen overtog gaarden derhjemme i 1902. Hans fader havde i 1899 købt stamparcellen af den oprindelige møllegaard, der hørte ind under Graasten, og der hørte dengang kun 16 tdr. land til; men i aarenes løb blev bedriften udvidet betydeligt og ikke mindst, efter at Jens Hansen havde overtaget den, saaledes at Nejs Møllegaard nu er paa 80 tdr. land.

Gdr. Jens Hansen var en virksom og flittig mand, der fik noget ud af sin gaard, og paa mange omraader kunne han tjene som eksempel for sine fagfæller. Han nød da ogsaa almindelig anseelse og fik i aarenes løb betroet forskellige tillidshverv. Han var saaledes medlem af bestyrelsen for mejeriet og af tilsynsraadet for Folkebanken for Als og Sundeved, var landvæsenskommissær o. m. a. Paa det nationale omraade virkede han især for Sprogforeningen, for hvilken han var tillidsmand til ganske faa aar før sin død. Da det begyndte at knibe med kræfterne, trak han sig helt tilbage.

Han har efterladt sig et smukt minde paa Broagerland som en af dem, der trofast bar sagen frem og kæmpede for det, han havde kært.

Jens Hansens hustru døde i 1948. Gaarden drives nu videre af ægteparrets eneste søn.

K. L.

Kristine Jensen, Tornumgaard

D. 26. februar 1954 døde fru Kristine Jensen, Tornumgaard, uventet efter et kort sygeleje.

Kristine Jensen var datter af pastor Lycke i Rødding og voksede op i højskolegaarden i den kreds, der samledes om Rødding frimenighed.

Kristine Lycke var stærkt præget af sit hjem og følte sig til sin død bundet til det liv, der udfoldede sig paa Rødding-egnen omkring frimenighed og højskole. Hun blev voksen i en tid, da det var en selvfølge, at hver, der havde noget at yde, hjalp i det folkelige og kirkelige arbejde.

Hun blev frimenighedens organist, ledede gymnastik for de unge piger og underviste i musik rundt om i hjemmene, og det betød dengang fodvandring fra Rødding til Østerlindet, Københoved og Hygum. Maaske skyldtes Kristine Jensens lette, spændstige gang disse ungdomstidens traveture.

Da krigen 1914 kom, blev Kristine Lycke og Hans Jensen fra Tornumgaard forlovet, inden han drog i felten, og da krigen var forb., stod brylluppet.

Som husmoder paa Tornumgaard fik Kristine Jensen sin egentlige gerning. I ungdomstiden havde musikken og boglig syssel vist egentlig optaget den æstetisk anlagte Kristine Lycke mere end daglig husgerning; nu gik hun ind til det uvante arbejde paa den store gaard og blev inden længe en husmoder saa dygtig, at der gik ry af hende, og Tornumgaard blev et sted, hvor forældre gerne sendte deres unge døtre hen, naar de skulle opdrages til landhusmødre.

Naar Kristine Jensen gik saa helt op i sit nye arbejde, skyldtes det ikke alene opdragelsen: — Fru Lycke ville paastaa, at det arbejde, man gjorde bedst og havde mest gavn og glæde af, var det, man blev sat til —, det skyldtes lige saa meget hendes stærke pligtfølelse, hendes lykkelige hjemliv og hendes taknemlighed for den smukke ramme, Hans Jensen havde givet hendes liv.

De store forhold klædte Kristine Jensen, og hun passede i dem. Der var stil over livet paa Tornumgaard og baade skønhed og hygge ude og inde; i de stuers rene luft befandt man sig vel, og sandheden af det gamle ord om sladderer, der drukner for god kvindes dør, kendtes paa Kristine Jensen.

Savnet af børn fik Kristine Jensen til at lægge sine kræfter og sin omhu i opdragelsen af husets unge, og opholdet paa Tornumgaard har præget mange af disse unge for livet.

Ny tiders maade at tage tingene paa, passede ikke altid Kristine Jensen; pligtforsømmelse var hende en vederstyggelighed, og upaalidelighed havde hun svært ved at tilgive, men Tornumgaards ry som lærested skaanede hende for de fleste skuffelser af den art.

Kristine Jensen var tilbageholdende af væsen, men kunne være åktiv, naar det gjaldt mennesker eller sager, hun holdt af, og hun vil savnes baade i frimenigheden, i Rødding Højskoles og i Bennetgaards bestyrelser.

Kristine Jensens fornemme, retlinede, trofaste og varmhjertede person vil blive husket længe paa Røddingegnen og i hendes store vennekreds.

Ellen Margrethe Lund

Pouline Jørgensen

Det var et godt hjem paa Kærgaard i Rurup hos Anders Dons Hørlück og Abeline, f. Fausbøl, præget af danskhed og grundtvigsk folkelighed. Den næstældste af den store børnefloks piger Pouline blev født den 26. november 1870 og voksede op til en meget smuk pige, uddannet paa Vældegaard højskole, en dygtig lærerinde for de yngre søstre og landsbyens smaapiger. En kort tid var hun paa »Flensborg Avis«' kontor, desuden var hun paa Grønvang ved Vejen hos fabrikant Lauridsen, men hun var alle vegne hjemme som ude, hvor glad og vaagen ungdom samledes, midtpunkt i glæden og i de aandelige interesser, der var fremme i tiden.

Da hun i 1901 blev gift med Jens L. Jørgensen, havde han i 4 aar været frimenighedspræst i Skærbæk, og fra først af var hun fuldt med i hans kristelige og nationale virke. Fru Pouline Jørgensen, der døde den 10. januar 1955, vil mindes længe i Vest-slesvig som den paa en gang myndige og milde, statelige og gæstfrie præstefru. Hendes smukke hjem, tegnet af Martin Nyrop, kunne ved første øjekast med de gamle møbler kanske minde lidt om et museum; men kom man der tiere, skulle man nok mærke, at det rummede baade hygge og dansk kultur. Frimenighedspræsten og hans hustru skabte et hjem, hvis aand virkede ud over hele vesteregens frimenighedskredse og langt ud over dem. Det var et af den slags hjem, der i udlændighedstiden var bærer af dansk troskab.

H. L a u s t e n - T h o m s e n.

Ingvert Lorensen

Han var en rigtig grovsmed, dygtig i sit arbejde, bred og grov, en ærlig haandværker; men bagved laa der et blødt og følsomt sind, en usvigelig tro paa værdien af dansk aand og tanke. Født i Møgeltønder 20. marts 1873, smedelærling og svend i Abild, hvor han allerede fik ulejlighed med politiet, fordi han havde tændt blus paa kong Christian IX.s fødselsdag den 8. april. Saa kom han paa Vallekilde høj- og haandværkerskole, og hvad han der saa og lærte, fyldte hans liv alle dage.

Han blev gift med Meta Clausen fra Bosholm i Brede sogn, nedsatte sig som selvstændig smedemester i Skærbæk, og sammen med sin hustru og deres to smaa piger dannede han et hjem, hvor der var godt at komme. Smedeværkstedet udvidedes snart til et maskinværksted og en maskinhandel, og det varede ikke længe, inden Ingvert Lorensen indtog sin plads i kommuneraadet sammen med sin nære ven hjulmand Hans Jepsen Jepsen. Lorensen boede nærvæd »Landbohjemmet«, ingen var sikrere deltager i eller mere optaget af de danske møder end han, og i den flok af ungdom, som bar lands-

byens danskhed frem efter aarhundredskiftet og førte til sammenbrud af alle præsten Jacobsens fortyskningsforetagender, havde han sin sikre plads i første række. Man kunne altid stole paa smeden; det viste sig ogsaa paa andre omraader. I mange aar var han saaledes medlem af repræsentantskabet for »Tønder Landmandsbank«.

Saa døde hans hustru for nogle aar siden, det tog haardt paa ham. Hans egen sundhed var ikke mere god. Han mistede ogsaa sin ældste datter, og følelserne kunne i de sidste aar let overvælde ham. Han boede nu hos sin yngste datter og hendes mand i Silkeborg, og her er han den 24. april 1955 død; men det var i Skærbæk, at han udførte sin gerning, og der vil mindet leve længe om den stærke og alligevel saa milde mand, for hvem kærligheden til alt dansk var det bærende i hverdagen og i hans livs største stunder.

H. L a u s t e n - T h o m s e n.

Margrethe Jepsen

Fru Margrethe Jepsen døde den 18. november 1954. For alle kom dette dødsfald som en smertelig overraskelse, men for dem, som stod hende nærmest, var det klart, at de store personlige sorger, hun havde haft i det sidste aarstid, havde tæret paa hendes livskraft og livsvilje.

Margrethe Jepsen var født Andresen og stammede fra Skelde, hvor hendes far var gaardejer. Som ung kom hun til Tønder og blev gift ind i den kendte vestslesvigske Jepsen-slægt. I 14 aar var Margrethe Jepsen formand for Den Nord-slesvigske Kvindeforening. Det er

blevet sagt, at hun kun efter store betænkeligheder overtog denne post, der tidligere havde været bestridt af saa udprægede personligheder som Magdalene Moos og Paula Fink, og for den, der havde et nærmere samarbejde med Margrethe Jepsen, var det aabenbart, at hun med sin næsten selvudslettende beskedenhed og frygt for al offentlig fremtræden havde store vanskeligheder at overvinde.

Den Nordslesvigske Kvindeforening var blevet til i en kamp-tid, da der var stort behov for kvinders medvirken i det nationale prægede sociale arbejde. De unges videre uddannelse paa efterskoler, omsorgen for forældrelose børn, rekreationsophold for syge og trætte husmødre var de opgaver, der laa lige for. Da den tid senere kom, hvor det offentlige i udstrakt grad overtog disse, var det foreningens opgave at bevare sin indflydelse og sætte sit præg paa de institutioner, som bar dens navn.

Med varm interesse og sjælden trofasthed gik Margrethe Jepsen ind for dette. Hvert fremskridt og hver forbedring og udvidelse paa Rønshoved Børnehjem og hvilehjemmet paa Rømpø fyldte hende med oprigtig glæde.

Den Nordslesvigske Kvindeforening skylder hende megen tak for den noble og stilfærdige maade, hun ledede den paa igennem en aarrække — saa den i dag saavel som tidligere hævder sin plads paa linje med de andre gamle nationale foreninger.

Ellen Hanssen.

H. N. Lind, Sønderborg

Den 4. marts 1955 døde branddirektør H. N. Lind, Sønderborg, i en alder af 75 aar. Han havde været syg i længere tid, men havde dog den oplevelse kort før sin død at fejre guldbrillup sammen med sin hustru under stor opmærksomhed fra den store vennekreds.

Branddirektør H. N. Lind har lige fra sin ungdom deltaget i det nationale arbejde i grænselandet og paa mangfoldige omraader udøvet en værdifuld indsats. Da han boede i Jejsing, hvor han ernærede sig som karetmager, var han saaledes med til at rejse det danske forsamlingshus »Slogsherredhus«. Han gjorde sin pligt som tysk statsborger under den første verdenskrig, og tog efter denne straks stærkt del i forberedelserne til afstemningen og genforeningen. Han tog bopæl i Sønderborg, hvor han indvalgte i det første danske byraad, blev senere formand for skolekommissionen og havde der-

med et medansvar for den danske skoles rivende udvikling. Han blev endvidere medlem af amtsskoledirektionen og blev forstander for byens tekniske skole.

Branddirektør H. N. Lind viede desuden i særlig grad sine kræfter inden for sammenslutningen af dansksindede, sønderjydske krigsdeltagere, hvis formand han var i 11 aar indtil sin død. Det lykkedes ham her at blive det samlende midtpunkt, afholdt af mange og respekteret af alle.

H. N. Lind var en vennesæl mand med en retlinet karakter. For hans nationale gerning var han dekoreret med ridderkorset, og desuden var han tildelt en fransk orden for hans indsats for bevarelse af den sønderjydske krigskirkegaard i Braines.

R.-Th.

Jens Lautrup, Gestrup

Den 20. maj 1955 døde gaardejer Jens Lautrup, Gestrup, 77 aar gammel. Han blev født den 29. januar 1878 som søn af den ansete sønderjydske bonde, Jens Lautrup og hustru Ane Marie, født Clemmensen og voksede op i et aandeligt vaagent hjem. Hans fødegaard havde i et par hundrede aar tilhørt slægten som fri ejendom, og alt dette prægede hans personlighed, hans væsen, sind og ydre. Der var, skrev dr. H. Lausten-Thomsen om ham i »Flensborg Avis«, noget rankt og smidigt over ham i barneaarene, som han endnu i sin alder-

dom bar præg af. Til den legemlige slanke og elastiske optræden svarede hans kvikke sind.

Jens Lautrup havde først sin skolegang i den tyske kommuneskole, men kom siden paa Samsø Realskole, og fra 1897—98 havde han ophold paa Lyngby landbrugsskole. Han stod saaledes godt rustet til efter faderens død at overtage sin slægtsgaard i Gestrup Overby. Den 20. april 1909 hjemførte han sin hustru Kjestine, datter af gaardejer Chresten Toft i Kastrup, og det følgende aar flyttede ægteparret ud til deres nyopførte gaard vest for

landsbyen ved et idyllisk skovstykke ind til Mandbjerg skov. Den ny gaard fik navn efter marken, den var opført paa, »Meldkjær« (= et kær, der ligger i midten). Her voksede to sønner og tre døtre op under lykkelige kaar, der var rodfæstet i gode solide slægtstraditioner.

Jens Lautrup var stærkt historisk interesseret og havde en udstrakt viden om sin slægt og om landsbyens mennesker og forhold. Han tog initiativet til, at der blev rejst en mindesten paa Nørre Rangstrup herreds gamle tingsted i Gestrup Overby. Alt, hvad der hørte fortiden til, havde hans store interesse, og han var levende optaget af alt, der vedrørte folkelivet og den danske sag. Sin gaard drev han med stor dygtighed. Han var en pryd for sit sogn og sin egn, en af Sønderjyllands gode sønner.

Nævnes skal det, at det var ham, der i sin tid formede den danske betegnelse af den preussiske lov om rentegaarde, der havde til formaal at give »Höfebank« i Kiel forkøbsret til de ejendomme, hvis ejere optog laan ved banken. »Bindeloven« kaldte han den, et navn, der indebar en udpræget afskrækkende virkning.

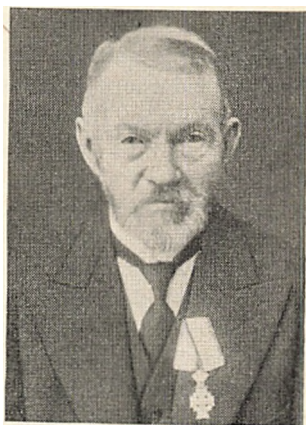
Jens Lautrups minde vil blive holdt i ære i hans hjemegn og ud over denne.

M. K.

Jørgen Terp, Notmark

Den 6. nov. 1953 døde Jørgen Terp, den ældste i Notmark sogn, næsten 93 aar gammel. Han havde boet i sognet siden 1887, men var født i Hinderup ved Hellevad den 23. febr. 1861. Hele sit liv bar han præg af, at han allerede i sin pureste ungdom havde været levende med i den danske frimenighedsbevægelse, der samlede sig om pastor L. B. Poulsen, Bovlund.

17 aar gl. blev Jørgen Terp erklæret for optant og udvist. Han rejste kun lige over grænsen til Søgaard ved Vamdrup, hvor lærer H. A. Brammer holdt højskole. Det hed sig, at denne skole var tænkt som et modtræk mod Askov, men

den kendsgerning, at lærer Brammer holdt foredrag om Grundtvig, kunne tyde paa, at rygtet ikke talte sandt. — Jørgen Terp kunne imidlertid ikke undvære sin hjemstavn. Han længtes saa stærkt efter Sønderjylland, at han tilsidst besluttede at rejse hjem og gaa paa session for at blive anerkendt som tysk statsborger. Han slap dog for at blive prøjsisk soldat. Først i 1880'erne, vistnok 1884, blev han elev paa Aagaard landbrugsskole i Oversø sogn. Forstander Mikkelsen Tofte, der var degn ved den danske menighed i Flensborg, maatte ikke holde højskole, men gjorde det nok alligevel.

En tid tjente Jørgen Terp hos Jørgen Jensen, Snogbæk, der havde oprettet et af de første mejerier i Sønderjylland. Her var Anna Jessen Lorentzen fra Varnæs den første mejerske, og her fandt hun og Jørgen Terp hinanden. De blev gift i 1887 og købte samme aar gaarden i Notmark. Da hun døde i 1893, giftede han sig med hendes søster Ingeborg, der døde den 6. april 1954.

Paa Sundeved blev Jørgen Terp ven med Hans Peter Hanssen-Nørremølle, og i mange aar var Terp tillidsmand i Sprogforeningen, stod for foreningens bogudlaan o. s. v. I det hele taget blev der betroet ham en lang række tillidshverv. I 49 aar var han kirkeældste, som det hed i tysk tid, og menighedsraadsmedlem, og lige saa længe var han medlem af Ketting Sparekasses bestyrelse. I sin store beskedenhed trak han sig altsaa tilbage, lige før han kunne have fejret sit 50 aars jubilæum. En tid var han ogsaa tillidsmand i Den alsiske Brandforsikring for Bygninger, og efter genforeningen var han Notmark sogns repræsentant ved oprettelsen af Sønderborg Andelssvineslagteri. Og endelig var han medlem af selskabet Danebod Højskoles bestyrelse lige fra dens oprettelse i 1919 til 1941, da han var over 80 aar gammel. Ved bestyrelsesmøderne tog han sjældent ordet, men naar han endelig sagde noget, blev det tiest, som Terp ville.

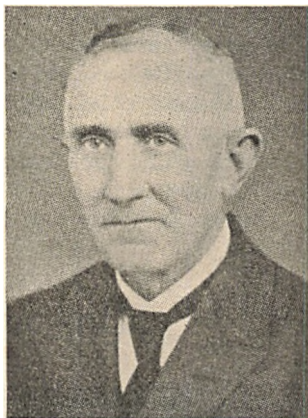
I 1932 blev han dekoreret med dannebrogsmændenes hæders-tegn, og faa har gjort sig mere fortjent til dette end Terp.

En fin og klog, rolig og beskeden mand var Jørgen Terp. Han hørte til »de stille i landet«. Alligevel vidste man altid, hvor man havde ham. Han var til at stole paa i alle forhold. Saa langt han var kendt, nød han den største agtelse og tillid. Man kunne ikke andet end holde af ham. Vi, der har haft den glæde at kende ham, vil altid holde hans minde i ære.

Frede Terkelsen.

Jørgen Skov, Himmarnark

Den 5. maj 1955 døde en af Als' mest kendte og ansete bønder, gdr. Jørgen Skov, Himmarnark, en foregangsmand paa saavel det faglige som det nationale omraade. Jørgen Skov hørte til det slægtled, hvis særlige indsats laa i tiden forud for den første verdenskrig. I en alder af 24 aar overtog han fodegaarden, og gjorde sig hurtigt bemærket som en dygtig, fremskridtsvenlig mand. »Skovgaard« blev under hans ledelse intet mindre end et mønsterbrug, og inden for kvægavlen kunne Jørgen Skov fremvise bemærkelsesværdige resultater. Det var derfor

ikke saa mærkeligt, at han ret snart kom med i det faglige arbejde som formand for »Foreningen til Fremme af Avlen af Rødt dansk Malkekvæg«. Her øvede han en betydelig og meget anerkendelsesværdig indsats, og hans navn som kvægavler blev kendt langt ud over amtets og landsdelens grænser.

Opvokset i et godt dansk hjem var det en naturlig ting for ham at gaa ind i det nationale arbejde. Skov ejede her gode forudsætninger. Han var ikke just taler, men hans lyriske temperament gav sig udtryk gennem digte paa alsisk, og dem var han ikke karrig med at foredrage ved nationale møder og sammenkomster. Han kunne i disse digte give udtryk for en bevæget kærlighed til hjemstavnen og naturen; men ogsaa for en bidende ironi overfor fortyskningsmændene.

Efter genforeningen blev der brug for Jørgen Skovs evner og kræfter paa mange forskellige omraader. Han havde været formand for sognets ungdomsforening, og havde været med til at rejse forsamlingshuset i Svenstrup, men nu blev det det mere sagligt betonedede, der optog ham stærkest, som f. eks. arbejdet for bygningsbrandforsikringen. Ved gdr. Jens Hansens død for nogle aar siden overtog Jørgen Skov som den, der var bedst inde i tingene, formandsposten og beklædte den lige til sin død. Her ud over kan nævnes, at han var medlem af A/S »Dybbøl-Postens« bestyrelse, af bestyrelsen for Nordborg Slots Efterskole, Folke-

banken for Als og Sundeved og Nordborg Sparekasse. For sit mangesidede og dygtige arbejde udnævntes han til ridder af Dannebrog.

Jørgen Skov var et fint og rettænkende menneske, som alle, der lærte ham at kende, maatte komme til at holde af. Han forstod at knytte forbindelse til de unge — ikke mindst inden for det saakaldte »Alsingergilde«, hvor man saa op til ham som nestor og foregangsmand. De sidste aar var noget af en prøvelse for ham under hans hustrus lange sygdom. Men han bar den med et mildt sind.

Jørgen Skov var født den 15. juli 1875, og blev saaledes knap 80 aar. Kai Edv. Larsen.

Hans Schultz, Bolderslev

Den 14. december 1954 døde mejeribestyrer Hans Schultz, Bolderslev, ramt af et hjerteslag, 61 aar gammel. Han havde om aftenen deltaget i et møde i forsamlingshuset, og da han ved 23-tiden kom hjem, følte han sig utilpas. Faa minutter efter indtraf døden.

Hans Schultz var landmandssøn fra Genner, efter uddannelse paa forskellige mejerier og paa Ladelund mejeriskole blev han 1921 bestyrer paa det nyopførte mejeri i Rebbøl, og 1933 overtog han saa bestyrerpladsen ved Bolderslev mejeri, der gennem aarene kom til at nyde godt under hans dygtige ledelse. Efter at det var blevet udvidet med et osteri, er det et af landsdelens største, og æren herfor er for en stor del Hans Schultz'.

Her er der grund til at nævne hans varme nationale interesse. Som formand for forsamlingshuset bidrog han i høj grad til at skabe samling omkring det danske arbejde i sognet, og som det midtpunkt, han her var blevet, vil han blive stærkt savnet. I en lang aarrække var han desuden formand for ungdomsforeningen, og hans smittende friske initiativ kom ogsaa til at gøre sig gældende under fadderskabs-samarbejdet med Kolding.

Hans glade sind og lyse smil virkede opmuntrende paa alle, der kom i berøring med ham. Den gerning, han øvede baade paa det faglige og det nationale omraade, vil blive mindet med tak. Det er folk af hans støbning, der er god brug for. Derfor vækker det vemod og sorg, naar de gaar bort.

M. K.

Regering og Folketing

Ministeriet (S)

(30. september 1953 med senere ændringer.)

Stats- og udenrigsminister *H. C. Hansen*
Indenrigsminister *Carl Petersen*
Finansminister *Viggo Kampmann*
Justitsminister *Hans Hækkerup*
Handelsminister *Lis Groes*
Landbrugsminister *Jens Smørum*
Boligminister og minister for Grønland *Johs. Kjærboel*
Undervisningsminister *Julius Bomholt*
Kirkeminister *Bodil Koch*
Trafikminister *Kai Lindberg*
Fiskeriminister *Chr. Christiansen*
Arbejds- og socialminister *Johan Strøm*
Forsvarsminister *Rasmus Hansen*
Økonomiminister *Jens Otto Krag*
Minister u. p. *Ernst Christiansen*

Folketinget

(Folketingsvalg 22. septbr. 1953).

Socialdemokratiet	894.913 st.	75 medl.
Venstre	499.656 »	43 »
Konservative	364.960 »	30 »
Radikale Venstre	169.295 »	14 »
Kommunister	93.824 »	8 »
Retsforbundet	75.449 »	6 »
Uafhængige	58.573 »	0 »
Tysk mindretal	9.721 »	1 »
Udenfor partierne (Grønland)	— »	2 »
	2.166.391 st.	179 medl.

Stemmetal i Sønderjylland.

Socialdemokratiet	34.985 st.	3 medl.
Venstre	25.240 »	2 »
Konservative	16.111 »	1 »
Tysk mindretal	9.721 »	1 »
Radikale Venstre	5.298 »	1 »
Retsforbundet	4.354 »	1 »
Uafhængige	1.603 »	0 »
Kommunister	1.327 »	0 »
	98.639 st.	9 medl.

Valgt i Sønderjylland:

Socialdemokrater: *Andr. Hansen, Fr. W. Teichert, Jens D. Bladt.*
Venstre: *Jørgen Gram, Fr. Heick.*
Konservative: *Lars Clausen.*
Retsforbundet: *Alfred Jørgensen.*
Radikale Venstre: *Ingeborg Refslund Thomsen.*

Nationale foreninger og institutioner

Sprogforeningen.

Formand: fhv. højskoleforstander J. Th. Arnfred, Askov.
Ledelse: Hans Jørgen Hansen, Lysabildskov, fru Anne Marie Skau, Nygaard, Ø. Lindet, fhv. amtsskolekonsulent Nicolai Svendsen, Tønder, redaktør Morten Kamphøvenser, Aabenraa.
Aarsmødet afholdes sidste søndag i juni.

Skoleforeningen.

Bestyrelsen: fhv. landstingsmand H. Jepsen Christensen, Høgsbro pr. Hviding, formand, gdr. Mathias Jepsen, Jejsing, næstformand, sekretær N. Gotthardsen, Høgsbro, kasserer.
Aarsmødet afholdes sidste søndag i juni.

Grænseforeningen.

Kontor: Peder Skramsgade 5, I, København K.
Formand: fhv. præsident Holger Andersen.
Næstformænd: Direktør V. Fischer og inspektør N. J. Gotthardsen.
Sekretær: Kontorchef, cand. jur. Antoni Petersen.

Den nordslesvigske Kvindeforening.

Formand: Fru Margrethe Madsen, Roost pr. Branderup.
Næstformand: Fru Marie Thorup, Øster Lindet. Kasserer:
Fru Ellen Bjørn Hanssen, Aabenraa.

Dansk-Nordisk Ungdomsforbund. (Det unge Grænseværn)

Kontor: Kastanieallé 24 a, Sønderborg.
Formand: Kontorchef Sv. A. Hellesen, Sønderborg. Næstformand: Bankdirektør A. Buch, Haderslev.

Dansk Amatør Teater Samvirke.

Formand: Pastor Skjerk, Hornslet. Sekretær: Arne Aabenhus, Graasten. Kasserer: Assistent N. A. Hougaard Nielsen, Brinken, Hørning.

Ungdomsforeningerne.

Aabenraa amts hovedkreds: Formand: Højskolelærer J. Hviid, Rønshoved, kasserer: Købmand Sv. Jacobsen, Frøslev pr. Padborg (16 foreninger), 1828 medlemmer.

Haderslev østeramts hovedkreds: Formand: Lærer A. B. Keck, Bjerning, Haderslev. Kasserer: gaardejer Aksel Tang, Hyt-kjærgaard pr. Mastrup. (21 foreninger, 2714 medlemmer).

Rødding egen hovedkreds: Formand: Gdr. Chr. Christensen, Hjerting pr. Rødding. Kasserer: Gdr. Ejnar Rytz, Brændstrup pr. Gram (13 foreninger, 1981 medlemmer).

Sønderborg amts hovedkreds: Formand: gaardejer M. Mathiesen, Lunden pr. Nordborg. Kasserer: Gaardejer Ph. E. Sibbesen, Gammelgab pr. Broager. (17 foreninger, 4223 medlemmer).

Løgumkloster og omegns hovedkreds: Formand og kasserer: Lærer Alfred Jensen, Ellehus pr. Jejsing (11 foreninger, 706 medlemmer).

Skærbæk og omegns hovedkreds (for Tønder amts nordlige del): Formand: Pastor H. Ebbesen, Døstrup, kasserer: Købmand Knud Hansen, Skærbæk (8 foreninger, 1054 medl.)

K. F. U. M. & K. i Sønderjylland

Haderslev-kredsen:

Kredsformand: Pastor Johs. Bjerre, Moltrup.

Gram-kredsen:

Kredsformand: Pastor Chr. Jessen, Agerskov.

Aabenraa—Tønder-kredsen:

Kredsformand: Kordegn Andersen, Aabenraa.

Sønderborg-kredsen:

Kredsformand: Pastor Andersen, Tandstet.

Højskoler og landbrugsskoler i Sønderjylland.

Danebod Højskole, Fynshav, Als.

Forstander Frede Terkelsen.

Graasten Landbrugsskole,

Forstanderne Hans Hansen og L. Lauridsen.

Hoptrup Højskole, Hoptrup.

Forstander P. H. Lauritsen.

Rødding Højskole, Rødding.

Forstander Fogh-Pedersen.

Rønshoved Højskole, Rinkenæs.

Forstander Hans Haarder.

Idrætshøjskolen i Sønderborg.

Forstander J. Sjøgaard Jørgensen.

Efterskoler i Sønderjylland

Agerskov Ungdomsskole, Agerskov. Forstander: Agnete Tang.

Hoptrup Efterskole, Hoptrup, Forstander P. H. Lauritsen.

Nordborg Efterskole, Nordborg, Als. Forstander Boye Andersen
Rens Efterskole, St. Jyndevad. Forstander Godfred Hansen.
Vojens Efterskole, Vojens. Forstander E. Hagelsø.
Rinkenæs Efterskole. Forstander: G. Peters-Lehm.
Sommersted Efterskole: Forstander: M. Linderoth.
Ungdomsskolen i Højer. Forstander: Carla Schibler.

Husholdningsskoler i Sønderjylland

Als Husholdningsskole, Vollerup.

Forstander: Johanne Hansen.

Graasten Husholdningsskole, Graasten.

Forstander: Olga Reppien og Ebba Drewes.

Sønderjydske Idrætsforening

Formand: Stadsskoleinspektør S. P. Hansen, Aabenraa. Sekretær og forretningsfører: Kreditforeningsfuldmægtig Aage Kragh Iversen, Haderslev.

Formand for gymnastikudvalget: Gdr. Claus Christensen, Lavensby pr. Nordborg.

Formand for idrætsudvalget: Overlærer B. J. Bennedsen, Augustenborg.

Formand for skydeudvalget: B. Michaelsen, Haderslev.

Repræsentant for kvindegymnastik: Lærerinde frk. Agnete Nielsen, Højer.

Foreningen er delt i 5 hovedkredse. Formænd er:

Haderslev vesteramt: Kriminalbetjent Andr. Nielsen, Toftlund.

Haderslev østeramt: Gaardejer Hans Simonsen, Hyrup pr.

Øsby.

Aabenraa amt: Gaardejer Nis Rasmussen, Nr. Hjarup pr. Hovslund.

Sønderborg amt: Inspektør Chr. Clausen, Augustenborg Landevej 57, Sønderborg.

Tønder amt: Lærer P. M. Jepsen, Løgumkloster.

Historisk Samfund for Sønderjylland

Formand: fhv. amtslæge, dr. med. H. Lausten-Thomsen, Aabenraa. Sekretær: Arkivar P. Kr. Iversen, Aabenraa. Kasserer: Fuldmægtig Olav Christensen, Haderslev.

Redaktionsudvalget for »Sønderjydske Aarbøger« bestaar af: dr. med. H. Lausten-Thomsen, landsarkivar J. Hvidtfeldt, arkivar P. Kr. Iversen, Aabenraa, adjunkt Knud Fanø, Tønder.

Redaktionsudvalget for skriftrækken bestaar af: Professor, dr. phil. Troels Fink, Aarhus, landsarkivar Johan Hvidtfeldt, Viborg, forstander Hans Lund, Tanderupgaard, og arkivar Peter Kr. Iversen, Aabenraa.

Redaktionsudvalget for »Sønderjydsk Maanedsskrift« bestaar af: Museumsinspektør H. Neumann, lærer Chr. Stenz, Flensborg, og viceskoleinspektør W. Christiansen, Tønder.

De sønderjydske Danske Samfund

Formand: Gdr. Hans Andersen, Kongsbjerg pr. Tønder. Sekretariatet ledes af redaktør Kai Edv. Larsen, Raadhustorvet 3, Sønderborg.

Organisationer i Sydslesvig.

Sydslesvigsk Forening.

Formand: Rektor N. Bøgh-Andersen, Harreslevmark, (telf. Flensborg 639).

Generalsekretær: Frantz Thygesen, Nørregade 76, Flensborg, (telf. Flensborg 802).

Sydslesvigsk Vælgerforening.

Formand: Forbundsdaysmedlem Hermann Clausen, Slesvig, Klosterhofstr. 23, (telf. 2772).

Sekretær: Herm. Bornholdt, Slesvig, Lollfuss 69, (telf. 3110).

Dansk Skoleforening, Flensborg.

Formand: Redaktør L. P. Christensen, Flensborg, (telf. 2676 og 856).

Skoledirektør: Bernhard Hansen, Flensborg, Duborg-skolen, (telf. 1498 og 2498).

Den danske kirke i Sydslesvig.

Førstepræst: Provst A. Westergaard-Jacobsen, Flensborg, Wrangelgade 14, (telf. 2925).

Sekretær: Erik Matthiesen. Kontor Wrangelgade 14, (telefon 2925).

Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger.

Formand: Rektor Hermann Tychsen, Kilseng danske skole, (telefon 171).

Sekretær: Frantz Wingender, Sønder Gaardender 8, (tlf. 156).

Foriining for Nationale Frashe.

Formand: Fhv. landraad Johannes Oldsen, Lindholm, (telf. Nibøl 325).

Sekretær: Sønnichsen, Villa Sønnichsen, Lindholm, (telefon Nibøl 435).

Fælleslandboforeningen for Sydslesvig.

Formand: Gaardejer Carsten Boysen, Risum, (telf. Nibøl 586).
Sekretær: Chefkonsulent Aage Sørensen, Flensborg, Storegade 2, (telf. 975).

Haandværkets Fællesrepræsentation i Sydslesvig.

Formand: Malermester Alfred Albertsen, Flensborg, Lyksborggade 129, (telf. 1742).
Sekretær: Hellmut Tiedemann, Bismarckgade 46.

Den slesvigske Kvindeforening.

Formand: Fru Margrethe Lorenzen, Østerby Mark pr. Valsbøl, (telf. Medelby 97).
Konsulent: Ellen Kelstrup Jensen, Harreslevmark, (telefon Flensborg 1628).

De sydslesvigske Husmoderforeninger.

Formand: Fru Ellen Jensen, Flensborg, Frederiksdal 40, (telf. 2759).

Det sydslesvigske Sundhedsraad.

Formand: Landdagsmand S. Münchow, Flensborg, Nørregade 125, (telf. 1890).
Sekretær: Aagaard, Strucks Allé 16, (telf. Flensborg 56).

Dansk Lærerforening, Sydslesvig.

Formand: Rektor Henry Jensen, Duborg-skolen, (telf. Flensborg 2331).

Sydslesvigsk Folkekor.

Formand: Skoleleder Aage Primdal, Kobbermølle-skolen, Sosti ved Flensborg.

Biblioteker

Der er biblioteker i alle Nordslesvigs kommuner med undtagelse af Adsbøl, Emmerlev, Starup og Grarup. Af pladshensyn er telefon og aabningstider kun anført for de 20 største biblioteker.

Aabenraa, Raadhusgangen, telf, 2566. Udlaan 10—19.

Læsesal vinter: 10—21, lørdag dog 10—19. Sommer 1. 4.
— 30. 9. 10—19.

Børnebiblioteket, skolen bag raadhuset, 13-17, onsdag 13-19.

- Augustenborg. Telf. 156. Mandag 16—18, onsdag 16—18 og 19—21, fredag 19—21.
- Broager. Mandag, onsdag og fredag 14—16 og 19—20
- Christiansfeld. Telf. 196. Onsdag 14,30—17,30, fredag 16—20.
- Gram. Telf. 254. Tirsdag 19—21, fredag 16—18.
- Graasten. Telf. 1375. Vinter: Mandag, tirsdag, torsdag og fredag 19—21, onsdag 15—16 og 19—21, lørdag 15—16.
Sommer 1. 4. — 30. 9.: Mandag, tirsdag, onsdag, torsdag, fredag 18—20.
- Haderslev, Jomfrustien 20, telf. 22656. Udlaan vinter: 10—19, lørdag 10—21.
Udlaan sommer 1. 5. — 31. 8.: 10—19, lørdag 10—14.
Læsesal vinter: 10—21, lørdag 10—19, sommer 10—19, lørdag 10—14.
Børnebiblioteket: Mandag, tirsdag, torsdag, fredag 14—18, onsdag 14—19. Lukket i juli.
- Hoptrup. Telf. 75311. Mandag 19—21.
- Højer: Tirsdag og fredag 19,30—20,30.
- Løgumkloster. Udlaan vinter: Mandag og torsdag 19—21, fredag 16—18.
Udlaan sommer 1. 4. — 30. 9. mandag 19—21, fredag 16—17.
Læsesal vinter: 19—21,30 undtagen lørdag. Sommer: Same tider som udlaanet.
- Nordborg. Telf. 29. Tirsdag og onsdag 16—18, fredag 16—18 og 19—21, lørdag 13—15.
- Padborghus. Telf. 9012. Mandag og fredag 19,30—21, onsdag 16,30—18.
- Rødebro. Mandag 14,30—16, onsdag 9,30—11, fredag 19—20,30.
- Rødding. Telf. 108. Mandag og onsdag 19,30—21,30, fredag 15,30—18.
- Skærbæk. Mandag 16—18, tirsdag og torsdag 19—21.
- Sønderborg, Jernbanegade 10, telf. 2631. Udlaan 10—19, lørdag dog 10—14.
Læsesal vinter 10—21, lørdag dog 10—14. Sommer 1. 5. — 31. 8. 10—19, lørdag 10—14.
Børnebiblioteket 14—18 undtagen lørdag.
- Tinglev. Vinter: Mandag, onsdag, torsdag 19—21, tirsdag 16—18, fredag 16—18 og 19—21.
Sommer 1. 4. — 30. 9.: Mandag, onsdag, torsdag 19—20, tirsdag 16—17, fredag 16—17 og 19—20.
- Toftlund. Telf. 79. Mandag og fredag 17—19,45.
- Tønder, Richtsengade 10, telf. 206. Udlaan og læsesal vinter 10—20, lørdag dog 10—16. Sommer 1. 5. — 30. 9. 10—19, lørdag dog 10—16.
Børnebiblioteket 14—17, lørdag dog 14—16.
- Vojens. Telf. 41308. Mandag, onsdag, fredag 19—21.

Sønderjydsk Landsarkiv, Aabenraa.

Landsarkivar: Frode Gribsvad. Arkivar: P. Kr. Iversen, Aaben kl. 9—12 og 13—16. (telf. 2704).

Erhvervs-institutioner og organisationer

(Formænd, sekretærer og sønderjydske medlemmer).

I. Statsinstitutioner

Statens Jordlovsudvalg.

Kontor: Holbergsgade 23, København K.

Formand: Gaardejer Niels Chr. Nielsen-Man, Aldershaab, Brovst.

Administrationschef: Fl. Tolstrup.

Medlem for Haderslev og Sønderborg amtsraadskredse: Gaardejer Einar Simonsen, Flovtgaard pr. Øsby.

Medlem for Aabenraa og Tønder amtsraadskredse: Folketingsmand Fr. W. Teichert, Søgaard pr. Kliplev.

Raadgivende medlem: Jens Wollesen, Landeby pr. Løgumkloster.

Kontoret i Tønder ledes af: Kontorchef E. Ibsen.

Konsulent: Civilingeniør Th. Claudi Westh, Tønder.

Jordfordelingskommissionerne.

Jordfordelingskommissionen for 9. omraade, omfattende Haderslev og Sønderborg amtsraadskredse:

Formand: Gaardejer E. Simonsen, Flovtgaard pr. Øsby. Medlemmer: Gaardejer Jørgen Lyck, Vester Sottrup og Johs. Petersen, Halk.

Jordfordelingskommissionen for 10. omraade omfattende Tønder og Aabenraa amtsraadskredse.

Formand: Folketingsmand Fr. W. Teichert, Søgaard pr. Kliplev. Medlemmer: Gaardejer Kr. Phillipsen, Lundtoftbjerg pr. Tørsbøl og amtsraadsmedlem Lauritz Lindrum, Hjemsted pr. Skærbæk.

Jordfordelingssekretariatet: Holbergsgade 23, København K.

Kommissioner ang. jordlodder til husmandsbrug.

Formænd: Haderslev amt: Gdr. Viggo Larsen, Skodborg; Aabenraa amt: Gdr. Hans Schmidt, Kollund. Sønderborg amt: Sogneraadformand P. H. Møller, Drejby pr. Skovby/Als. Tønder amt: Gdr. Axel Lund, Sdr. Sejerslev pr. Højer.

II. Private selskaber og landbrugsorganisationer

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Rolighedsvej 26, København.

Ledende præsident: Kammerherre Chr. Lüttichau, Tjele, Ørum (Sønderlyng).

Sekretær: H. Wraae-Jensen.
I bestyrelsesraadet: Forstander Fr. Heick, St. Jyndeved, og
forstander L. Lauridsen, Graasten.

Det danske Hedeselskab.

Hovedkontor: Viborg.
Formand: Kmhr. hofjm. Chr. Lüttichau, Tjele.
Direktør: Niels Basse, Viborg.
Grundforbedringsvirksomheder: Mose- og engafdeling.
Distriktskontor i Haderslev: Best. Th. P. Nielsen.
— i Tønder: Best. J. P. Knudsen.
— i Aabenraa: Best. N. Jespersen.
Den tekniske afdeling.
Distriktskontor i Tønder: Best. cand. polyt. T. Q. Jacobsen.
Plantningsvirksomhed: Skovrider Fromsejer, Skærbæk.

Landbrugsraadet.

Kontor: Axelborg, København V.
Præsident: Gaardejer H. Pinstrup, Gravlev pr. Skørping.
Direktører: N. Kjærgaard og Finn Thøgersen.

Landboforeninger

De samvirkende danske Landboforeninger.

Kontor: Axelborg, København V.
I formandsskabet: Folketingsmand H. Pinstrup og gaardejer
P. Karlshøj. Sønnerjyder i bestyrelsen: Gaardejer P. Chr. Hans-
sen, Nygaard, Bolderslev, og gaardejer Mads Thuesen, Anslet pr.
Fjelstrup.

Foreningen af jyske Landboforeninger.

Kontor: Bispetorvet, Aarhus.
Formand: Gaardejer H. Pinstrup, Gravlev pr. Skørping. I be-
styrelsen: Gdr. P. Chr. Hanssen, Nygaard, Bolderslev, og gaard-
ejer Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup. Sekretær: J. K. Hau-
gaard.

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig.

Formand: Gdr. Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.
Sekretær og kasserer: Konsulent Chr. Nielsen, V. Sottrup.
Bestyrelsen bestaar af de enkelte landboforeningers og de to
førstnævnte fællesledelsers formænd.

1. Den nordslesvigske Landboforening.

Formand: Gdr. Ejnar Hansen, Hjerting pr. Rødding.
Konsulenter: Georg Nissen, C. H. Lausten, Ejnar Jensen og i
samarbejde med egnens husmandsforening havebrugskonsulent
Willi Raae og husdyrbrugskonsulent H. P. Fogtmann.

2. Haderslev Amts Landboforening.

Formand: Gdr. Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.

Kons.: Fr. P. Nielsen, Ladegaard pr. Haderslev og P. R. Madsen, Haderslev, C. Hansen, Haderslev, (regnsk.), husholdning: Frk. Anne Mathiesen, Haderslev. (2235 medl.*).

3. Nr. Rangstrup Herreds Landboforening.

Formand: Gdr. Kristian Lund, Gestrup pr. Toftlund.

Kons.: Landbrugskand. Jakob Have, Toftlund. 588 medl.

5. Aabenraa Amts Landboforening.

Formand: Gdr. P. Chr. Hanssen, Nygaard pr. Bolderslev.

Kons.: Carl Poulsen, Rødékro.
Mølgård, Aabenraa, (regnsk.). 900 medl.

6. Vis Herreds Landboforening.

Formand: Gdr. Karsten Th. Gregersen, Frøslev pr. Padborg.

Konsulent: N. A. Drewsen, Hokkerup, fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs. 400 medl.

7. Den sundevedske Landboforening.

Formand: Gaardejer H. Clausen, Blansskov pr. Avnbøl.

Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs, (havebrug). 425 medl.

8. Als Nørreherreds Landboforening.

Formand: Gaardejer Jakob Jørgensen, Brandsbøl.

Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, og H. Frederiksen, Nordborg, (regnsk.), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs, (havebrug). 230 medl.

9. Den alsiske Landboforening.

Formand: Gdr. Chr. Speggers, Miang pr. Kirkehørup.

Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup. Regnskabskonsulent: P. J. Hansen, Hørup. Fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs, (havebrug), fru Else Hansen, Røde-Kro, (hush.). 440 medl.

10. Det blandede Distrikts Landboforening.

Formand: Gdr. Hans Danielsen, Gerup, Visby S.

Kons.: L. Nørgaard, Bredebro, K. P. Kristensen, Tønder, (regnsk.), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs. Husholdningskonsulent: Frk. Snedker, Tønder. 700 medl.

11. Slogs Herreds Landboforening.

Formand: Forstander Fr. Heick, St. Jyndeved.

Kons.: Holger Behrends, Bylderup Bov, fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs, (havebrug). 400 medl.

---

*) Samtlige husholdningskonsulenter sorterer under De sønderjydske Husholdningsforeninger.

12. Landboforeningen for Løgumkloster og Omegn.

Formand: Gdr. Nis Evardsen, Løgumkloster.

Kons.: Hans Jepsen, Løgumkloster, fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs, (havebrug). 320 medl.

13. Landboforeningen for Skærbæk og Omegn.

Formand: Gdr. P. Thysen, Aaved pr. Frifelt.

Kons.: P. V. Johnsen. Skærbæk. 419 medl.

Husholdningsforeninger

Det sønderjydske Husholdningsudvalg.

Formand: Fru Margrethe Madsen, Roost pr. Branderup.

Fællesudvalg for nedennævnte husholdningsforeninger, **som alle er tilsluttet Foreningen af jyske Landboforeningers Husholdningsudvalg:**

Haderslev Amts Landbohusholdningsforening.

Formand: Fru Ingeborg Haldrup, Fredstedgaard pr. Haderslev. **Kons.** Anne Mathiesen, Haderslev. 628 medl.

Nr. Rangstrup Herreds Husholdningsforening.

Formand: Fru Margrethe Madsen, Roost. **Kons.:** Fru Else Hansen, Aabenraa, Jørgensgaard 23, telf. 2 1103.

Løgumkloster og Omegns Husholdningsforening.

Formand: Fru Asta Fredsted, Landeby pr. Løgumkloster. 220 medlemmer.

Det blandede Distrikts Husholdningsforening.

Formand: Fru Anne Petersen, Døstrup, Sdj. **Kons.:** Frk. Snedker, Tønder. 820 medl.

Slogs Herreds Husholdningsforening.

Formand: Fru Anna Rud Bentholt, Grøngaard pr. Jejsing.

Konsulent: Frk. Marie Snedker ogsaa kons. for »D. bl. distrikts Hush. forening«, Nørremarksvej 6, Tønder, telf. 577.

Medlemstal: 618.

De sammensluttede Husholdningsforeninger i Aabenraa og Sønderborg Amter.

(24 lokalforeninger). **Formand:** Fru Ulla Pedersen, Aabenraa. **Kons.:** Else Hansen, Aabenraa, Jørgensgaard 23, telf. 2 1103.

Medlemstal: 3354.

Husmandsforeninger

De samvirkende danske Husmandsforeninger.

Kontor: Axeltorv 1, København V.

Formand: Husmand Lauritz Nielsen, Hundstrup pr. V. Aaby. I bestyrelsen: Husmand Jens P. Jensen, Vellerup pr. Agerskov. Husmand A. Schmidt. Faverholm, O. Tandslet.

Sekretær: Kaare Milthers, København.

De samv. jydsk Husmandsforeninger.

Kontor: Helgolandsgade 20, Aarhus, telf. 23114.

Formand: Husmand Andreas Sønnergaard, Outrup pr. Nykøbing/M. I bestyrelsen: Husmand A. Schmidt, Faverholm, O. Tandslet.

Sekretær: Th. Christensen, Aarhus.

De samv. sønderjydske Husmandsforeninger.

Formand: Husmand Jens P. Jensen, Vellerup pr. Agerskov.

Kons.: A. Laisen, Haderslev, A. Mortensen, Gram, Tage Nielsen, Løgumkloster, Mary Dahl Nielsen, Haderslev. 4639 medl.

Sønderborg Amts Husmandsforening og Kredsforeningen

Sønderjyden.

Formand: Husmand Anders Schmidt, Faverholm, O. Tandslet.

Husdyrkonsulent: Agner Christiansen, Kirkehørup. Planteavlskonsulent: Erik Knudsen, Ø. Sottrup. Husholdningskonsulent: Dide Danielsen, Tandslet. 25 foreninger. 1800 medl.

Kvægavlsforeninger

Sønderjydsk Fællesledelse af Kvægavl.

Formand: Gdr. Holger J. Hansen, Tinggaard pr. Aabenraa.

Kons. Jørg. Frank, Nordborg, og B. Vinge Madsen, Vojens, 11 kvægavlsforeninger, deraf 8 med kunstig sædoverføring = 45,000 køer. 95 kontrolforeninger, omfattende 3,800 besætninger med ialt 42,000 køer.

Sønderjydsk Fællesledelse for Avlen af rødt dansk malkekvæg:

Formand: Gdr. Chr. Clausen, Stødagergaard pr. Sønderborg.

Kons.: Kr. Dahlgaard Jensen, V. Sottrup.

4 områder med kunstig sædoverføring, der tilsammen har 2599 medlemmer med 20200 tegnede køer, 16 kontrolforeninger med 20876 køer.

Sønderjydsk Avlsforening for sortbroget dansk malkekvæg.

Formand: Gdr. Jens Holm, Langager pr. Skodborg J.

Kons.: B. Vinge Madsen, Vojens.

140 medlemmer. 3000 køer.

De samvirkende jyske Hesteavlforeninger

Kontor: Østergade 9, Aarhus.

Formand: Gaardejer H. Chr. Hansen, Robdrup pr. Randers,
og næstformand: Gaardejer Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.

Fjerkræavl.

Fællesudvalget for Fjerkræavl i Sønderjylland.

Formand: P. J. Buchardt, Kliplev.

Konsulent: Alfred Pedersen, Nybøl pr. Hjordkær.

Slagterier.

De samvirkende danske Andels-Svineslagterier

Kontor: Axelborg, København V.

(Omfatter 62 andelsslagterier).

Formand: Propr. K. Røhr-Lauritzen, Demstrupgaard pr.
Sjørslev.

Direktør: H. Behnke.

Slagterier i Nordslesvig.

Andelsslagterier.

Aabenraa: Formand: Gdr. J. P. Møller, Søstgaard pr. Rødekro.

Dir.: Fr. Johansen.

Graasten: Formand: Gdr. H. H. Møller, Blans Østermark.

Dir.: H. N. Skensved.

Rødning: Formand: Gdr. R. Mathiasen, Stenderup pr. Rødning.

Dir.: C. J. Rübner-Petersen, Rødning.

Sønderborg: Formand: Forpagter Chr. Nissen, V. Sottrup.

Dir.: O. F. Bagge.

Vojens: Formand: Gdr. J. H. Østergaard, Gabøl.

Dir.: Th. Mossing Jensen.

De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation

Kontor: Raadhuspladsen 3, Aarhus.

Formand: Propr. S. Overgaard, Højbygaard pr. Ormslev.

Sekretær: Direktør L. P. Frederiksen. I bestyrelsen: Gdr.
Chr. Speggers, Mjang pr. Kirkehørup.

De samv. jyske Mejeriforeninger.

Formand: Gdr. A. L. Thomsen, Sofiesminde pr. Hvam.

Sønderjydske Mejeriforening.

Formand: Gdr. Chr. Speggers, Miang. Sekretær og kasserer:
Statskons. Johs. Jensen, Aabenraa (110 mejerier).

Sønderjydske Smøreksporfor., Vojens.

Formand: Gdr. Aage Schmidt, Faarkrog pr. Skodborg. Dir.:
Sophus Thomsen, Haderslev. (49 mejerier).

Sdj. Landm. Andels Smørekseportfor., Sønderborg.

Formand: Gdr. Chr. Speggers, Miang. Dir.: S. Røyggaard Petersen, Sønderborg. (46 mejerier).

Dansk Mejeristforening.

Kontor: Johannevej 10, Odense.

Formand: Mejeribest. L. Laursen, Moselund pr. Randers.

Sekretær: M. Jeppesen, Odense.

Aabenraa amtskr.: Formand: Mejeribest. A. Madsen, Nybøl pr. Hjordkær.

Haderslev amtskr.: Formd.: Mejeribest. O. Damgaard, Øsby.

Sønderborg amtskr.: Formd.: Mejeribest. T. F. Hansen, Dybbøl pr. Ragebøl.

Tønder amtskr.: Form.: Mejeribest. H. H. Lorentzen, Bredebro.

III. Handelsorganisationerne

Grosserer-Societetets komité.

Formand: Direktør Asker Thaulow, København.

Provinshandelskammeret.

Formand: Direktør Knud Strøyberg, Aalborg. Kammermedlem: Grosserer T. Møller, Sønderborg.

Handelsforeningerne i Sønderjylland.

Handelsstandsforeningerne i

Haderslev, Formand: Fabrikant M. Schaumann jun.

Aabenraa, Formand: Direktør M. Mortensen.

Sønderborg, Formand: Grosserer T. Møller.

Tønder, Formand: Direktør F. Nielsen.

De samv. Købmandsforeninger i Danmark.

Formand: Købmand J. P. Jensen, Rungsted.

Med 130 afdelinger, fordelt i 4 centralorganisationer.

Centralorg. for Jylland, fmd.: Købm. Knud Aagaard, Aarhus.

Derunder de samv. sønderjydske Købmandsforeninger.

Formand: Købmand Th. Schultz, Simmersted.

Haderslev og omegn: Formand: Henrik Sørensen, Haderslev.

Rødding og omegn: Form.: Købm. Claus Krogh, Ø. Lindet.

Toftlund og omegn: Form.: Købm. Andr. Petersen, Rangstrup.

Aabenraa og omegn: Form.: Købm. J. Agger, Aabenraa.

Graasten og omegn: Form.: Købm. W. Mortensen, Kværs pr. Tørsbøl.

Tønder amts Købmandsforening: Formand: Købmand Chr. Muusmann, Bylderup-Bov.

Tønder Kolonialhandlerforening: Formand: Købmand Niels Jensen, Tønder.

Sønderborg Detailhandlerforening: Formand: Købmand C. Degn, Sønderborg.

Sønderborg amts Købmandsforening: Formand: Købmand H. Sievertsen, Ketting.

Brugsforeningerne.

Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, hovedkontor: Njalsgade 15, København S.

Formand for bestyrelsen: Direktør M. Refsgaard Thøgersen, København. Førstedirektør cand. polit. Ebbe Groes, København. Bestyrelsens generalsekretær: cand. jur. L. Fabricius, København. Medlem af repræsentantskabet: Gaardejer Laur. Nielsen, Buskmose pr. Rinkenæs.

Handelsafdeling i Sønderborg, Kongevej 48—54.

Forretningsfører: Aage Kappel, Sønderborg.

Ialt 1922 brugsforeninger. Heraf i Sønderjylland 70 foreninger.

IV. Haandværk og industri

Haandværksraadet. Fællesrepræsentation for dansk håndværk.

Kontor: Vesterboulevard 20, København.

Formand: Murermester Rasm. Sørensen, Roskilde. I bestyrelsen: Smedemester Harald Christensen, Haderslev, snedkermester S. A. Sørensen, Rødding, snedkermester M. Høyberg-Larsen, Aabenraa, snedkermester Jacob Jacobsen, Ulkebøl, slagtermester A. Schmidt, Skærbæk, og tømrmester O. N. Bredahl, Tønder.

Haandværker- og Industriforeninger i Sønderjylland.

Aabenraa Haandværker- og Industriforening. Formand: Snedkermester N. Høyberg-Larsen, Aabenraa.

Christiansfeld og omegns Haandværkerforening. Formand: Smedemester N. Holm.

Graasten Haandværkerforening. Formand: Bygmester Manner Jacobsen.

Haderslev Haandværkerforening. Formd.: Murermester Johs. Hansen.

Sønderborg Haandværker- og Industriforening. Formand: Bygmester Peter Villadsen.

Tønder Haandværkerforening: Tømrmester O. N. Bredahl.

Haandværkerskolen, Sønderborg: Forstander: Folmer Stevns.

V. Kreditinstitutioner

Sønderjyllands Kreditforening.

Kontor: Aastrupvej, Haderslev.

Direktion: P. A. Callø, H. Hansen.

Repræsentantskabet: Formand: fhv. borgmester Holger Fink, Aabenraa, næstformand: Gdr. Mads Thuesen, Anslet, fabrikant M. Schaumann, Haderslev, gdr. M. Refslund Poulsen, Bovlund, gdr. H. M. Boesen, Søndernæs, gdr. Hans Lyck, Varnæs, fhv. landdagsmand Nis Nissen, Aabenraa, gdr. Claus Clausen, Havnbjerg, gdr. Jakob Ravn, Simmersted, gdr. J. H. Østergaard sen.,

Gabøl, gdr. Jacob Michelsen, Kolstrup, gdr. H. Petersen, Iller, murermester Johs. Hansen, Haderslev, bygmester P. Villadsen, Sønderborg, købmand Chr. Schmidt, Tønder, gdr. N. Petersen, Rørkær, husmand Hans Carl Petersen, Halk.

Vest- og SønderjydsK Kreditforening.

Kontor: Ringkøbing.

Direktion: P. H. M. Valeur, Chr. Christensen, P. Gundesen.

Formand for repræsentantskabet: Gdr. Chr. Abildtrup, Trøstrupgaard, Herborg pr. Videbæk.

Repræsentanter for Søndejylland: Gdr. Fedder Mathiesen, Randerup, gdr. Poul Outzen, Ellum, og gdr. Peter Nielsen Pedersen, Oxlundgaard, Harreby pr. Fole.

JydsK Grundejer Kreditforening, Herning.

Direktion: Holger Jepsen, J. Møller, M. Hvirring.

Repræsentanter for Sønderjylland:

Fritz Biehl, Graasten, for Aabenraa-Sønderborg amt.

Jørgen Brodersen, Bredebro, for Tønder amt.

Hans Nissen, Nustrup, for Haderslev amt.

Ny jyske Kjøbstad-Creditforening, Aarhus.

Direktion: cand. jur. O. Hjelm, adm. direktør, landsretssagfører Otto Larsen og arkitekt Ejnar Poulsen. Formand for repræsentantskabet: Landsretssagfører Karmark Olsen, Randers.

Medlem af repræsentantskabet: Konsul Jørg. M. Hansen, Aabenraa, dir. J. P. Skøtt, Haderslev, købmand Carl Borch, Tønder, og bankdirektør H. Müller-Kristiansen, Sønderborg.

JydsK Hypotekforening.

Kontor: Aarhus.

Direktion: Dir. LRS. Smedegaard-Andersen, Herning, arkitekt Tep Fink, Aabenraa, murermester P. Rose Jensen, Randers.

Kreditforeningen af Ejere af mindre Ejendomme paa Landet i Jylland.

Landsretssagfører Aa. Brink Jensen, adm. direktør, medlem af repræsentantskabet for Sønderjylland: Hans Iversen, Stennesskær pr. Varnæs, Evald Lorenzen, Skærbæk.

Hypoteklaanefonden.

Kontor: Skibbroen 10, Tønder. Direktør: P. Hinrichsen. Bestyrelse: Dommer H. H. Stegmann, formand, og forpagter H. Linnet, Møgeltønder.

Laanekassen for Sønderjylland.

Kontor: Niels Juelsgade 11, København K.

Direktion: adm. dir. Olrik Jensen, overretssagfører Axel Hulegaard.

Bestyrelsen: Generaldirektør K. Korst, formand, kammerherre, dr. A. V. Karberg, fhv. bankdirektør O. Bech, direktør O. Buhl og fra Haderslev østeramt: Kreditforeningsdirektør Callø, formand, statshusm. Andreas Friis, Keldet og folketingsmand Simon From, Bygvraa. Fra Haderslev vesteramt: Gdr. Refslund Poulsen, formd., gaardejer Aage Schmidt, Faarkrog, sparekassedirektør P. K. Lyck, Rødding. Fra Aabenraa amt: fhv. borgmester Holger Fink, formand, gaardejer Chr. Christensen, Rødekro, gaardejer Kr. Philipsen, Lundtoftbjerg. Fra Sønderborg amt: Amtsraadsmedlem Anders Schmidt. Faverholm, formand, gaardejer Chr. Schmidt, Dybbøløsten, sparekassedirektør P. Blomgren, Nordborg, og amtsraadsmedlem F. Johansen, Basaa. Fra Tønder amt: Fhv. landtingsmand H. Jepsen Christensen, formand, bagermester Thorvald Petersen, Tønder, gaardejer Karl Posselt, Møgeltønder.

Landeværnet.

Kontor: Tinglev.

Formand: Gdr. Hans Andersen, Kongsbjerg. **Næstformand:** fhv. landstingsmand H. Jepsen Christensen, Høgsbro. **Sekretær:** gdr. Kr. Philipsen, Lundtoftbjerg. **Forretningsfører:** V. Beyer, Tinglev.

JAGTTABEL

PATTEDYR

Maa jages hele aaret:

Egern, grævling, husmaar, (skovmaar er totalfredet), hvaler, ilder, kanin, muldvarp, odder (paa øerne dog fredet fra 1. marts—31. juli), ræv, sæler og væseler.

Maa jages til følgende tider:

Raabuk og sikahjort, ...	15. maj til 14. juli og 1. okt.—31. dec.
Daahjort og kronhjort.....	1. sept.—28. febr.
Hare	1. okt.—18. dec.
Raa og sikahind	1. okt.—31. dec.
Daahind, kronhind og dissers kalve..	1. okt.—28. febr.

Totalfredet:

Elsdyr, pindsvin, skovmaar og flagermus.

FUGLE

Maa jages hele aaret:

Graaspurv, husskade, krage, raage og alle vildgæs (undtagen bramgaas og kanadisk gaas, der er totalfredet, samt graagaas, der kun maa jages fra 1. august—31. december).

Maa jages til følgende tider:

Fiskehejre	1. juli—31. dec.
Havmaager og skarver	1. aug.—30. april
Blisgaas	1. aug.—31. dec.
Regnsøver	1. aug.—31. dec.
Svømmeænder (undtagen gravand, der er totalfredet), graagaas, huldue, ringdue, skovskade, vadefugle (undtagen fiskehejre, klyde, præstekraver, rørdrum, skehejre, skovsnepe, stenvender, storke, trane og trapper) samt vandhøns	1. aug.—31. dec.
Maager (undtagen havmaager) og taffeland	1. aug.—31. jan.
Duehøg, spurvehøg og musvaage (alle andre rovfugle er totalfredet)	1. nov.—31. marts
Ederfugl	1. sept.—31. jan.

Dykænder (undtagen ederfugl, der kun maa jages fra 1. sept. til 31. jan., rødhovedet and, der er totalfredet, skalleslugere, der kun maa jages fra 18. sept. til 31. jan. og tafeland, der kun maa jages fra 1. august til 31. jan.)	1. sept.—28. febr.
Agerhøne, grouse og vagtel	18. sept.—1. nov.
Urhane (hønen er totalfredet)	18. sept.—31. dec.
Alkefugle, allike, hvepsevaage, kjo-ver, lappedykkere, lommer, alm. musvaage, skalleslugere, stormfugle, sjagger, solsort og andre droesler	18. sept.—31. jan.
Skovsneppe	24. sept.—7. april
Fasan	1. okt.—31. dec.

Totalfredet: Bramgaas, gravand, gøg, kanadisk gaas, klyde, præstekraver, ravn, samtlige rovfugle, der ikke er nævnt forud, altsaa: alle falke (undt. vandrefalk), fiskeørn, glenter, gribbe, vintermusvaage og ørne; dernæst rødhovedet and, rørdrum, skehejre, spætter, stenvender, steppehøne, storke, sule, svaner, terner, tjurhane og -høne, trane, trapper, turteldue, ugler, urhøne og vende-hals.

Desuden er alle i jagtloven ikke særlig nævnte fugle totalfredet.

Dykænder samt andre fugle og pattedyr (undt. sæler) maa fra motorbaad ikke jages fra 31. maj — 1. oktober og i Øresund overhovedet ikke hele aaret.

Lokalfredninger:

Raavildt er totalfredet paa Fanø til udgangen af 1955.

ÆRØ: I 1954, 1955 og 1956 er skovduer fredet i august maaned. Harer fredes fra 16. november til 18. december. Fasaner fredes fra 16. november til 31. december.

RØMØ: Raavildt totalfredet i aarene 1955, 1956 og 1957.

RINGKØBING AMT: Fasanhøner totalfredes i aarene 1954, 1955 og 1956.

Særfredninger:

I Ribe amt: Fasanhøner fredes i aarene 1955, 1956 og 1957.

I Haderslev amt med undtagelse af øen Aarø: Fasanhøner fredes i aarene 1955, 1956 og 1957. Fasanhaner fredes i oktober og december maaned 1955.

I Aabenraa-Sønderborg amt med undtagelse af øen Als: Fasanhøner fredes i aarene 1955, 1956 og 1957. Fasanhaner fredes i oktober maaned 1955.

I Tønder amt: Fasanhøner fredes i aarene 1955, 1956 og 1957. Fasanhaner fredes i oktober maaned 1955.

Iøvrigt henvises til meddelelserne i »Dansk Jagttidende«.

PORTO-TAKSTER

Indlandet.

	Landsporto	Lokalporto
Breve indtil 50 gr., frankerede	30 øre	25 øre
over 50—250 gr. —	40 øre	30 øre
over 250 gr.—1 kg —		80 øre
Brevkort , enkelte, —	20 øre	
med betalt svar —	40 øre	

	tryksager m. til-
	ladte tilføjelser
Tryksager indtil 50 gr	12 øre
over 50—250 gr.	20 »
over 250 gr.—1 kg	60 »
Do. indtil 7 kg, alene indeholdende reliefskrift til brug for blinde er portofrie.	

Vareprøver og blandede forsendelser	
indtil 50 gr. frankerede	12 øre
50—250 gr. —	20 »
250—500 gr. —	60 »

Brevpakker indtil en vægt af 1 kg. koster 60 øre. 45 × 20 × 10 cm. Rulleform 45 × 15 cm. Maa ikke indeholde skriftlige meddelelser. Skal paategnes »brevpakke«.

For anbefaling af breve, brevkort, tryksager, vareprøver og blandede forsendelser betales yderligere 40 øre; anbefalede forsendelser skal forudfrankeres.

»Søndagsbreve«. Foruden de almindelige porto erlægges 30 øre. Paa konvolutten skal der staa: »Søndagsbrev« og den forsynes med diagonalkryds.

Søndagsbreve udbringes kun i postkontorenes bydistrikter og ved enkelte postekspeditioner.

Værdibreve , beløb indt. 1000 kr. 70 øre	} + brevporto som ovenfor an- ført for breve af samme vægt
Beløb 1000—2000 Kr. .. 80 »	
» 2000—3000 Kr. .. 90 »	
» 3000—4000 Kr. .. 100 »	
o. s. fr. 10 øre mere for hvert 1000 kroner.	

Pakker. Største vægt 50 kg, største maal som regel ikke over 1½ m i nogen retning (rulle- ell. stangform 2 m), største rumfang 1 m³.

Udlandet

	Finland, Island Norge og Sverige	Øvrige udland	
Breve indtil	20 g 30 øre	60 øre	Største vægt
—	250 - 40 »	pr. overskydende	2 kg
—	500 - 80 »	20 g 35 øre	
Breve over 500 g takseres som til øvrige udland efter hele vægten.			
Brevkort, enkelte	20 øre	35 øre	
m. svar	40 »	70 »	
Tryksager, pr. 50 g	12 »	12 »	3 kg (en enkelt bog dog 5 kg.)

Alm. pakker:

	USA (direkte skib					Norge, Sverige							
	1 kg	2 kg	3 kg	4 kg	5 kg	1 kg	3 kg	5 kg	10 kg	1 kg	3 kg	5 kg	10 kg
øre:	310	540	730	960	1150	200	290	390	760	170	250	340	660
	Finland (via Sverige)					Island							
	1 kg	3 kg	5 kg	10 kg	10 kg	1 kg	3 kg	5 kg	10 kg				
øre:	240	360	470	950	950	250	350	460	880				

Udlandstakster iøvrigt: Spørg postkontoret, telf. 2 3838.

Banepakker.

Enkelte stykker ilgods af indtil 25 kg's vægt befordres uden fragtbrev mellem alle jernbanestationer og billetsalgssteder samt flere dampskibsselskabers anløbspladser, naar de er paaklæbet banemærker, som nedenstaaende skema viser:

Pakker og vægt				Befordringsafstand	
				under	mindst
	indtil	5 kg		120 km	120 km
				90 øre	120 øre
over	5 kg	»	10 »	150 »	200 »
	»	10 kg	»	200 »	275 »
	»	15 kg	»	250 »	350 »
	»	20 kg	»	300 »	425 »
	»	25 kg	»		

Drægtigheds-Kalender

Finder Parring Sted	kan Fødselen ventes hos			Finder Parring Sted	kan Fødselen ventes hos		
	Hoppe	Ko	So		Ko	Faar	So
1 Jan.	2 Dec.	7 Okt.	28 April	1 Juli	7 April	30 Nov.	28 Okt.
5	6	11	27	5	11	4 Dec.	27
9	10	15	1 Maj	9	15	8	81
13	14	19	5	13	19	12	5 Nov.
17	18	23	9	17	23	16	9
21	22	27	13	21	27	20	13
25	26	31	17	25	1 Maj	24	17
29	30	4 Nov.	21	29	5	28	21
2 Febr.	3 Jan.	8	24	2 Aug.	8	1 Jan.	24
6	7	12	28	6	12	5	28
10	11	16	2 Juni	10	16	9	2 Dec.
14	15	20	6	14	20	13	6
18	19	24	10	18	24	17	10
22	23	28	14	22	28	21	14
26	27	2 Dec.	18	26	2 Juni	25	18
2 Marts	3 Febr.	6	24	30	6	29	22
6	7	12	28	8 Sept.	9	2 Febr.	25
10	11	16	2 Juli	7	13	6	29
14	15	20	6	11	17	10	8
18	19	24	10	15	21	14	7
22	23	28	14	19	25	18	11
26	27	2 Jan.	18	23	29	22	15
30	2 Marts	6	22	37	3 Juli	26	19
3 April	5	9	25	1 Okt.	7	1 Marts	23
7	8	13	29	5	11	4	27
11	12	17	3 Aug.	9	15	8	81
15	16	21	7	13	19	12	5 Febr.
19	20	25	11	17	23	16	9
23	24	29	15	21	27	20	13
27	28	3 Feb.	19	25	31	24	17
1 Maj	2 April	7	23	29	4 Aug.	28	21
5	6	11	27	2 Nov.	8	1 April	24
9	10	15	1 Sept.	6	12	5	28
13	14	19	5	10	16	9	8 Marts
17	18	23	9	14	20	13	7
21	22	27	13	18	24	17	11
25	26	2 Marts	17	22	28	21	15
29	30	6	21	26	2 Sept.	25	19
2 Juni	3 Maj	9	24	30	6	29	23
6	7	12	28	4 Dec.	10	3 Maj	27
10	11	16	2 Okt.	8	14	7	81
14	15	20	6	12	18	11	4 April
18	19	24	10	16	22	15	8
22	23	28	14	20	26	19	12
26	27	2 April	18	24	30	23	16
30	31	6	22	28	4 Okt.	27	18

Beregningskema: Hoppe 336 Dage (÷ 1 Maaned + 1 Dag)
 Ko 280 Dage (÷ 3 Maaneder + 6 Dage)
 Faar 153 Dage (+ 5 Maaneder)
 So 114 Dage (+ 3 Mdr., 9 Uger og 1 Dag)

1 Maaned = 30,5 Dage

MARKEDSFORTEGNELSE 1956

Vejle amt.

- Blaahøj**, 11. sept. heste.
Brande, 6. marts, 3. april, 1. maj, 27. juli, 4. sept. og 9. nov. heste.
Egtved, 30. april og 4. okt. heste.
Give, 21. febr., 20. marts, 26. april, 13. juli, 7. sept., 25. okt. og 15. nov. heste. Hver tirsdag marked med kreaturer.
Jelling, 25. sept. heste.
Kolding, hver tirsdag eksportmarked med heste og kreaturer.
Vejle, hver mandag eksportmarked med kreaturer; 2. febr., 5. og 26. april og 27. sept. heste.

Ringkøbing amt.

- Dalager**, 11. april, 30. august og 12. okt. heste.
Herning, 11. jan., 3. febr., 2. marts, 10. april, 1. maj, 29. juni, 21. juli, 31. aug., 5. okt., 2. nov. og 12. dec. heste. Torvedag hver tirsdag og lørdag, grisemarked hver torsdag. Hver tirsdag eksportmarked for kreaturer.
Holstebro, hver mandag eksportmarked for kreaturer. Hver torsdag marked for tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg og grisemarked, 13. jan., 10. febr., 16. marts, 20. april, 2. maj, 14. juni, 27. juli, 13. sept., 12. okt. og 16. nov. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.
Lemvig, hver torsdag marked for heste og kreaturer.
Skjern, 9. febr., 19. marts, 27. juli og 13. nov. heste. Hver onsdag marked for heste og kreaturer.
Tarm, 24. april, 12. sept. og 10. okt. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.
Ulfborg, 25. april, 29. aug. og 11. okt. heste og tuberkulosefrit levekvæg.
Videbæk, 5. marts, 28. april, 27. aug. og 19. okt. heste.
Vinderup, 24. april og 3. okt. heste.

Ribe amt.

- Brørup**, hver mandag marked for heste og kreaturer, 10. marts, 3. maj og 27. sept. heste.
Bække, 9. maj og 21. sept. heste.
Esbjerg, hver mandag eksportmarked med kreaturer.
Grindsted, 8. marts, 26. april, 11. maj, 27. juni, 28. juli, 6. sept., 9. okt. og 17. nov. heste. Hver mandag marked for heste og kreaturer. Torvedag samt grisemarked hver torsdag.
Holsted, 2. jan., 12. april, 27. aug. og 14. nov. heste og kreaturer.
Ribe, 9. marts, 20. april, 4. maj, 3. aug., 14. sept., 12. og 26. okt. og 9. nov. marked med heste og tuberkulose- samt kastningsfrit levekvæg. Hver mandag marked for kreaturer.

Varde, 10. jan., 2. febr., 1. og 15. marts, 5. og 19. april, 3. og 17. maj, 8. juni, 10. juli, 9. aug., 5. og 19. sept., 3. og 17. okt., 14. og 28. nov. samt 12. dec. heste og tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg. Torvedag hver torsdag.
Vejen, 18. april, 29. juni og 12. sept. heste.
Vorbasse, 7. april, 19. juli og 8. okt. heste.
Ølgod, hver mandag heste og kreaturer.

De sønderjyske landsdele

Haderslev amt.

Gram, 9. maj, 18. juli og 17. okt. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.
Haderslev, hver mandag eksportmarked med kreaturer. Hver mandag grisemarked.

Aabenraa amt.

Aabenraa, hver tirsdag eksportmarked med kreaturer. 14. febr., 17. juli og 11. dec. heste.
Hellevad, 2. maj og 10. okt. tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg og heste.
Kliplev, 12. april og 13. septbr., heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.

Sønderborg amt.

Sønderborg, hver tirsdag eksportmarked med kreaturer.
Skovby (Als), 28. septbr. heste.

Tønder amt.

Arnum, 7. maj og 3. okt. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.
Løgumkloster, 20. marts, 19. juni samt 21. aug. heste.
Skærbæk, 24. april, 1. maj, 2. og 16. okt. tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg. Hver onsdag marked med heste og kreaturer.
Tønder, hver tirsdag eksportmarked med kreaturer, 20. og 28. april og 4. maj heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.

Kendingsbogstaver for motorkøretøjer

K	København		R	Skanderborg amt
A	Københavns amt		S	Thisted -
B	Frederiksborg -		T	Viborg -
C	Holbæk -		U	Aalborg -
D	Haderslev -		V	Randers -
E	Sorø -		X	Aarhus -
H	Præstø -		Y	Vejle -
J	Bornholms -		Z	Ribe -
L	Maribo -		Æ	Sønderborg og Tønder -
M	Odense -		Ø	Ringkøbing -
N	Aabenraa -		FØ	Færøerne -
O	Svendborg -		DK	nationalitets- bogst. f. Danm. -
P	Hjørring -			

Udenlandske motorkøretøjer, der ikke i hjemlandet er internationalt indregistreret, forsynes med dansk kendingsbogstav, udført i rødt med en smal hvid kant, ved indkørsel her i landet. Nummeret er hvidt paa sort bund, og kendingsbogstavet er det som hører hjemme i den jurisdiktion, hvor køretøjet indføres.

Automobil- og cyklelygternes tændingstider

er fra ½ time efter solnedgang til ½ time før solopgang samt i tæt taage.

Udviklingen i grænselandet følges bedst gennem

FLENSBORG AVIS

Danskhedens talerør ved sydgrænsen siden 1869

At holde det danske grænseblad
betyder gensidig støtte i vor nationale sag

Bestil bladet hos postvæsenet eller hos bladets ekspedition
(Kr. 12 pr. kvartal, kr. 4 pr. måned).

Alt i tryksager . .

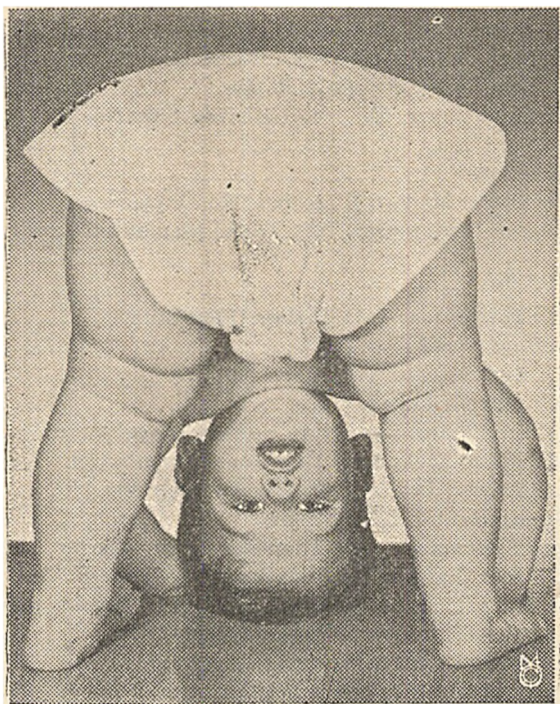
Hejmdals Bogtrykkeri

Telefon 2 31 32 (5 lin.)

I N D H O L D

	Side
<i>Palle Lauring</i> : Danelagen	1
<i>August F. Schmidt</i> : Omkring Fjellumhøj	16
<i>Martin N. Hansen</i> : Mads Boend	23
<i>Sigurd Elkjær</i> : Hans Svanings kappe	26
<i>Morten Kamphøven</i> : De røde og hvide blomster	38
Gennem 50 aar	43
<i>Carl Roos</i> : Race	44
<i>W. Christiansen</i> : Madam Hage paa Humlekærren	52
<i>C. Nørrelykke-Christensen</i> : Nej, før vi kæmpe vil og dø	57
M i n d e o r d:	
<i>L. P. Christensen</i> : I. C. Møller, Flensborg	64
<i>Emil Ruge</i> : Frede Nielsen	66
<i>N. S.</i> : Carl Moltke	68
<i>M. K.</i> : Henrik Lebeck	70
<i>H. Jepsen Christensen</i> : Karl Posselt, Møgeltønder	71
<i>H. M.</i> : Peter Rostgaard Andersen, Københoved	72
<i>Hans Hansen</i> : Jørgen Petersen, Sommersted	73
<i>P. Gjøng</i> : Rektor I. Mogensen	75
<i>Holger Skovmand</i> : Jens Thomsen, Løgumkloster	77
<i>K. L.</i> : Jens Hansen, Nejs Møllegaard, Broager	78
<i>Ellen Margrethe Lund</i> : Kristine Jensen, Tornumgaard ..	79
<i>H. Lausten-Thomsen</i> : Pouline Jørgensen	80
<i>H. Lausten-Thomsen</i> : Ingvert Lorensen	81
<i>Ellen Hanssen</i> : Margrethe Jepsen	82
<i>R.-Th.</i> : H. N. Lind, Sønderborg	83
<i>M. K.</i> : Jens Lautrup, Gestrup	84
<i>Frede Terkelsen</i> : Jørgen Terp, Notmark	85
<i>Kai Edv. Larsen</i> : Jørgen Skov, Himmark	87
<i>M. K.</i> : Hans Schultz, Bolderslev	88
Regering og Folketing	90
Nationale foreninger og institutioner	91
Erhvervs-institutioner og organisationer	97
Jagttabel	107
Porto-takster	109
Drægtigheds-kalender	112
Markedsfortegnelse 1956	113
Kendingsbogstaver for motorkøretøjer	115

Uanset fra hvilken Synsvinkel man betragter Verden, Livet skal leves, og man maa følge med. Forhaabentlig vil den lille Fyr her vokse op til en fri Mand i en lykkelig Verden, og den fri Presse vil være en af hans Venner i Dagliglivet. Den, som vaagner med et opladt Sind om Morgen, har særlig Glæde af at læse

JYDSKE TIDENDE

— Hjemmenes gode Avis

Martin A. Hansen

Jonatans Rejse

Et folkeeventyr fortalt
som en strålende
roman.

2. udg., 2. oplag 20.000
ekspl. Kr. 12,75, m.
skindryg 24,75.

Løgneren

Radiatoroman, Martin A.
Hansens populæreste
bog.

7. oplag, 40.000 ekspl.
Kr. 12,75, indb. 17,75,
m. skindryg 24,00.

The Liar

Engelsk udgave af **Løg-
neren**. Brug den som
gave til venner i ud-
landet. Indb. kr. 13,25.

Kringen

Rejseskildring fra
Norge.

Illustr. af Sv. Hav-
steen-Mikkelsen. —

9.500 ekspl. Kr. 14,75.

Agerhønen

Novellesamling.

4. oplag. 17.000 ekspl.
Kr. 14,75, indb. 19,75,
med skindryg 27,00.

Nu opgiver han

Roman om danske
bønder.

3. oplag. 9000 ekspl.
Kr. 14,75, m. skindryg
26,00.

Lykkelige Kristoffer

Roman fra greve-
fejdens tid.

4. oplag. 14.000 ekspl.
Kr. 16,00, m. skindryg
27,50.

Leviathan

Et essay. 2. oplag.
4000 ekspl. Kr. 8,00.

G Y L D E N D A L

Marten Refslund Poulsen

ERINDRINGER, FØRSTE DEL

Opgangstider i Nordslesvig

En skildring af danskhedens kår i Nordslesvig i tiden 1870 - 1918, skrevet af en mand, der stod midt i den nationale kamp og som bl. a. i verdenskrigen 1914 - 18 måtte kæmpe på tysk side.

387 sider - kr. 12,75

*

Bent A. Koch og Johs. Hoffmeyer

SYDSLESVIG I TEKST OG TAL

(Udkommer foråret 1956)

Formålet med denne håndbog er at skildre landet bag det sydslesvigske problem, der fremstod i 1945 og siden har været levende. En Sydslesvigs - Hvem, Hvad, Hvor.

Ca. kr. 6,75

DET DANSKE FORLAG

For alle der vil have opfrisket den nyeste tids danmarkshistorie og eje en let overskuelig oversigt over, hvad der gennem tiderne er sket i Sønderjylland, er

Troels Finks

to bøger varmt at anbefale, skrev Berlingske Aftenavis om

Sønderjylland siden genforeningen i 1920

„Grundig, omhyggeligt gennearbejdet, har alt med og er skrevet letflydende.” Sorø Amtstidende. — Illustr. Kr. 10,75.

Rids af Sønderjyllands historie

Den klassiske fremstilling af Sønderjyllands historie indtil 1920. Foreligger nu i 3. udgave. — Illustr. Kr. 10,75.

J. H. SCHULTZ FORLAG

Aabenraa

**LANDBRUGSMASKINER
og REDSKABER**

til heste og tractor leveres altid bedst og billigst fra

Dansk Maskinoplæg ^{A/S}

Jørgen M. Hansen

Aabenraa - Telf. 22044 - Nørreport 3

Største lager af alle slags reservedele i Sønderjylland

„CERES”

Korn- og Foderstofforretning . Aktieselskab

Aabenraa - telefon 21321 *

**Vi har de rigtige møbler
til den helt rigtige pris**

Nørreport 15 . Telefon 234 00 . Aabenraa

Palo

PLANTEMARGARINE

Forlang den hos
Deres købmand . . .

Aabenraa Margarinefabrik

Telefon 224 69

J. P. Top's Eftf. A/S

Aabenraa

Telefon 2 13 63* — grundlagt 1897

Jern og Staal

Smedeartikler

Landbrugsredskaber

Centralvarme- og

Sanitets-Artikler

Husk! at alt i herrekonfektion, arbejdstøj, skotøj og gummistøvler til damer og herrer køber De BEDST og BILLIGST hos

Christian Jacobsen
Herre Garderobe & Skind
SØNDERTORV
TELF. 2556 - AABENRAA

Jensen & Larsen
INDEH. N. HØYBERG-LARSEN
1925
TELEFON 8808
STOREGADE 5
AABENRAA

Spisestuer

Dagligstuer

Soveværelser

Konfektionsfabriken

Kofa A/S

Aabenraa . telf. 2 29 15 - 2 29 16

Fabrikation af:

HERREKLÆDER og ARBEJDSTØJ

A/S Sønderjydsk Frøforsyning

Frøavl og Frøhandel

Klinkbjerg 1 . Aabenraa . Telf. 2 30 47

KONTOR - LAGER - RENSERI

Antager avlere af kløver-, græs- og roefrø. Fordelagtige vilkaar. Sælger markfrø af de bedste, i forsøgene fastslaaede sorter og stammer. Samtlige leveringer underkastes statsfrøkontrollens selvvirkende kontrol -

C. F. Rosevold

SADELMAGER

Søndergade 6 — Aabenraa — Telefon 2 21 16

Mangler De kontorartikler og kontormaskiner?

Asmus Schultz

William Boje's Eft.
Grundlagt 1905

Aabenraa — Telefon 2 35 26

har det hele!

Hoffgaard

Grundlagt 1844 - Aabenraa - 2 30 05

TÆPPER — GARDINER

MANUFAKTUR — TRIKOTAGE — KONFEKTION

C. C. Rode Grundlagt 1855 - Indehaver Chr. Rode
JUVELER og GULDSMED

Storegade 28 - Aabenraa - Telf. 2 22 60

Stort lager i guld-, sølv-, tin- og nikkelvarer

Landbrugsbøger - Regnskabsbøger - Faglitteratur

PETER N. ANDRESEN

Boghandel

Aabenraa

Telefon 2 20 69

---

*ER TERNINGEN KASTET
ER DER VELSMAG I SUPPEN!*

BULLOX
KØDBOULLON

A/S Dansk Kødekstrakt Co.

Aabenraa

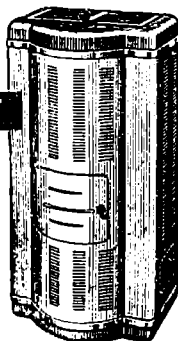
Telf. 22909

HESS HESS
VELT **olie** **KAMIN**
GODKENDT AF MYNDIGHEDERNE

giver hurtig og behagelig varme uden besvær —
ingen fyring, lugtfri forbrænding — nem regulering.

Alle olietrykningen's fordele

Johs. Paulsen
♂ **AABENRAA**

**Nordslesvigske Landbrugs- og
Mejeri-Tidende**

Organ for det sønderjydske land- og mejeribrug

Tegn abonnement gennem posthuset

Peter Jessen
AABENRAA

Den Nordslesvigske Folkebank

Aktieselskab

Oprettet 1872

A A B E N R A A

Telefon nr. 2 12 22 (5 linier)

Aktiekapital kr. 1.000.000,00

Reserver ca. kr. 1.700.000,00

Afdelinger:

Bolderslev .. Telefon 46526

Felsted ..... Telefon 40609

Hellevad .... Telefon 49313

Varnæs ..... Telefon 80145

Hjordkær .... Telefon 66521

Krusaa ..... Telefon 71549

Padborg .... Telefon 73333

Røde Kro .... Telefon 62216

Løjt Kirkeby Telefon 42127

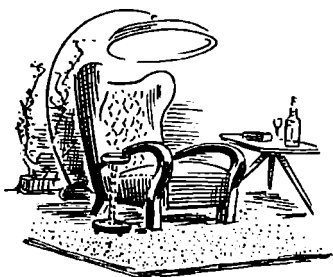
HERRE *Magasin* ★ ★ ★
CHR·J·CHRISTIANSEN

AABENRAA TELEFON 224 05

Aabenraa

Andels-Svineslagteri

Telefon 2 39 23

Har De en **hygge**krog, hvor De rigtig kan slappe af efter dagens arbejde?

Hviler De ordentlig i Deres **senge**, og giver Deres øvrige møbler Deres sind ro og hvile? Det er meget vigtigt i vor forjagede tid at have et harmonisk sted at trække sig tilbage til —

Lad

J. Skovs Møbellager — v. Th. Iversen — Aabenraa
hjælpe Dem at montere Deres hjem med

MØBLER, DE KAN LI'
FRA NYBRO NR. 10

Cimbria

Tømmerhandel - Aktieselskab

Telefon 22000*

Aabenraa

Central-Mejeriet, Aabenraa

anbefaler sine 1. kl.s produkter

Harald Bo Bojesens Boghandel

Telf. 2 33 52   AABENRAA   Telf. 2 33 52

Anton Nielsen

Søndergade 7 - Aabenraa - telf. 2 23 27

ENESTE SPECIAL-HVIDEVARE- og
UDSTYRSFORRETNING paa pladsen

Alt i ISENKRAM og SPORT

Andr. Petersen

Aabenraa — COLOSSEUM — telf. 2 32 21

LANDBRUGSMASKINER

Køb Deres maskiner, hvor De
kan faa Deres reservedele —
Indhent tilbud fra

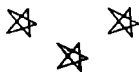
ALFRED PAULSEN A/S

tidl.

Hans Beyer A/S og Fa. Alfred Paulsen
Ramsherred 1 Aabenraa telf. 2 3973

A. Weibeck
AABENRAA

Specialforretning i
tobaksvarer
og spirituoser
Stort udvalg i
piber

Radioapparater - lysekroner og
elektriske artikler

Moderne briller leveres efter lægerecept
Leverandør til sygekassen

Carl A. Lassen

Urmager og guldsmed. Nørreport 20, Aabenraa. Telf. 23058

Lorenz Hansen jr.

A A B E N R A A

T E L E F O N 2 2 1 3 8

Gælder det TRICOTAGE — saa

Sønnichsens Varehus

STOREGADE 13 - AABENRAA - TELF. 2 27 09

J. Thorsmark

Indeh.: Brdr. Thorsmark

Aabenraa

Telefon 2 26 23

Guld- og sølvvarer

Ure og optik

Briller leveres efter

lægerecept

Magasin

v. Brdr. Andersen

Aabenraa

Telefon 2 20 26

Jasmunds

Kiosker og Papirhandel

Telefoner 2 28 12, 2 22 44, 2 28 88, 2 28 09

AABENRAA

Aabenraa

Iscrem-

Fabrik

anbefaler sine 1. kl.s varer

Telefon 2 21 37

Vestergade 3, Aabenraa, telf. 2 21 57

Glas
Porcelæn
Køkken-
udstyr

DIESEL TRAKTORER

M.A.N.

Type B 18 A — 18 hk

Type C 40 A — 40 hk

Type B 45 A — 45 hk

alle med firehjulstræk

**Forlang
vore
brochurer**

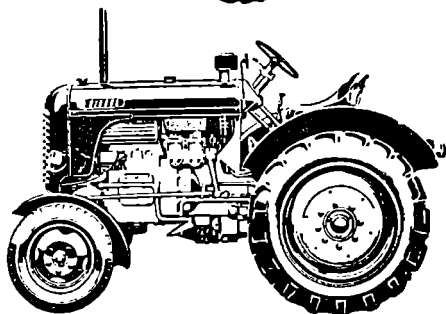
STEYR

Type 80—80a — 15 hk

Type 180a — 30 hk

Type 280 — 60 hk

løser alle opgaver.

Aabenraa Traktor - Import A/S

Aabenraa - - - telf. 23366

Vi har det største udvalg i imiteret gulvbelægning i metermaal, afmaalte tæpper, løbere i flere bredder, voksdug for enhver smag, gulvmaatter i alle størrelser, og gælder det tapet, er dette ogsaa vort speciale.

Niels A. Nielsen & Søn

Tapet- og farvehandel. Indeh. H. H. Nielsen,
Ramsherred 10   Aabenraa   Telf. 2 31 28

Graasten

Uldall-Jessen

Graasten — Telefon 5 10 56

Alt i manufaktur

Magasin du Nord

Alfred Johansen

Graasten — Telefon *5 16 74

Graasten Bank

Telefon 5 1415 (5 lin).

med afdelinger i Padborg, Krusaa, Kliplev,
Ullerup, Bovrup, Egernsund og Holbøl

Udfører alle bankforretninger

J. LAUSTEN

Isenkram — glas — porcelæn — barnevogne

Telefon 5 1044 — Graasten

det er dog stadig den
bedste

Andreas M. C. Holst's
Eftflg., Graasten

Carl C. Biehl

Graasten - Telf. 5 1016 - 5 1017 - Papir en gros -
Bogtrykkeri

Sønderborg

Helmer & Jørgensen

Indeh.: Viggo Jørgensen & Søn

Sønderborg - Nordborg

Bedste indkøbssted for manufakturvarer,
konfektion, udstyr, herre- og drenge-
beklædning

Vær moderne
køb i

JØRGEN ANDERSEN,

Sønderborg . tlf. *1945

Axel Helmer

Kongelig holleverandør

Telefon 3777

Isenkram . Glas . Porcelain

Kulhandel Aktieselskab

SØNDERBORG

Telefon 2141 (fl. linier)

J. N. Mailand $\frac{A}{S}$

Vinhandel

Sønderborg, telf. 3511

Mailands . . . . .
Gammel R O M

Mailands V I N E

Forlang dem
hos Deres købmand

Folkebanken for Als og Sundeved

SØNDERBORG

Aktiekapital og reserver kr. 2.216.000,—

Telefon 3700

J. H. Kock

Sønderborg

Grundlagt 1897 — Telefon 3031 (fl. lin.)

Manufaktur

Udstyr

Trikotage

Den danske Landmandsbank

Hypotek- og Vekselbank

Aktieselskab

Sønderborg afdeling

Alle bankforretninger udføres

Jørgen Otsens Bogtrykkeri

Kastanieallé - Sønderborg - Telefon 2969

A-S BROK & CO.

Sønderborg - Telefon *3176

Byggematerialer og støbegods

Andreas Clausen

Bog- og kunsthandel - Sønderborg - Telefon 3800

Bøger i stuen — Kunst paa 1. sal

Haderslev - Vojens

Naar De vil spare penge

bør De købe Deres manufakturvarer,
trikotage, skotøj hos

A. Hundevadt - Haderslev

Landsdelens stormagasin

Aksel Nielsen

GARN OG TRIKOTAGE
Telefon 22909 - Haderslev

Michelsen & Jacobi

Haderslev - Peter Orbesen - Telefon 22221

Manufakturvarer — Dame- og børnekonfektion
Herre- og drengekonfektion — Skotøj — Tæpper
Gardiner — Sengeudstyr

Haderslev Bys Spare- og Laanekasse

Nørregade 32 — Telf. 2 11 22

udfører alle slags sparekasseforretninger

Paul Christiansen & Søn

Bygningsartikler

Haderslev - Telefon 2 35 70

Aktieselskabet »HANSBORG«

Haderslev

— Trælast —

Carl Niensens Boghandel

Grundlagt 1765

Nørregade 25 - Haderslev - Telefon 22371

Taler man om tryksager

Winds Bogtrykkeri

Haderslev

J. B. Jørgensen

Telefon 22729 - Haderslev - Telefon 22729

GARN OG TRIKOTAGE

Haderslev Kul- og Koks-Kompagni

AKTIESELSKAB

Telefon 22012 (3 lin.) — Kontor Nørregade 27

Haderslev Amts Sparekasse

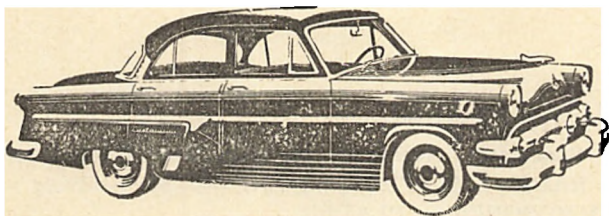
Gravene 7 - Telefon nr. 22544

I n d l a a n:

modtages til bedst mulig forrentning

U d l a a n

hypoteker, haandpant, kaution, kassekreditter

DET ER UFORSVARLIGT

at eksperimentere med reparation af Deres vogn.
Ligegyldig om det er en stor eller lille reparation,
vil De hos os opnaa den bedste service. Lad os
forlænge Deres vogns levetid.

Svend Wæver ½

Haderslev, telf. 23475 — Aabenraa, telf. 23008

J. S. CHRISTENSEN

AKTIESELSKAB — HADERSLEV

Radiomagasinet

v. E. Rasmussen, Nørregade 15, Haderslev, Telefon 22083
Alt i RADIO, SMALFILM og FOTO. — Stort udvalg i
GRAMMOFONER og PLADER — — —

V. Fahrendorff & Søn

Nørregade 20 - Haderslev - Telefon 22644

GULD - SØLV - URE - OPTIK

OLE JENSENs bageri

anbefales

Gaaskærgade, Haderslev - Telefon 22670

HADERSLEV BANK

Aktieselskab

Grundlagt 1875.

Byens og egnens ældste bank

Aktiekapital og reserver over 3,5 mill. kr.

Filialer: *Rødding* og *Toftlund* - Kontorsteder: Agerskov,
Christiansfeld, Gram, Skodborg, Sommersted, Vojens

Kul, koks og briketter

Holm & Molzen $\frac{1}{5}$

Haderslev

Telefon 2 37 01 (3 lin.)

H. O. Knudsen

1. klasses skotøjsreparationsværksted
Jomfrustien 2
Haderslev

Aut. værksted for ortopædisk fodtøj.

Viggo Jacobsen

Nørregade 46 - Haderslev - Telefon 2 2965

Kolonial og delikatesse

Sparekassen for Haderslev Byes Omegn

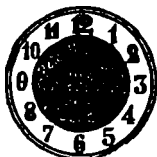
(Hjørnet Gravene-Nørregade)

modtager indskud til højeste forrentning paa folio ,

Indlaan paa opsigelse

Afdeling »Egne Hjem«. Afdeling for skolesparekasser.
Som gaver ved hjemmets fester (daab, fødselsdag og
konfirmation) anbefales sparekassebøger i pragtbind.

ALPINA

PETER HENNINGSEN

Haderslev - Telefon 22169

URE-, GULD- og SØLVVARER

ANDELSBANKEN

A. m. b. A.

HADERSLEV-AFDELING

Gravene 21 - Telefon 2 1313

Alle bankforretninger udføres for saavel
andelshavere som ikke-andelshavere

Vojens Andels-Svineslagteri

Telefon *41111

Julius Nielsen, Vojens

Korn - Foderstoffer - Kunstgødning - Trælasthandel

Vojens - Telefon 41315

RESERVERET

Toftlund - Branderup - Agerskov

Eva Margarine

A. BERG — TOFTLUND — Telf. 45
TUBORG-DEPOT

A. H. Ullerup & Søn

TOFTLUND

Kolonialafdelingen: telf. 20 - Postgiro 42923
Isenkramafdelingen: telf. 190 - Postgiro 8599

Chr. Tandrup

Urmager- og guldsmedeforretning
Toftlund — — Telefon 102

Velklædt — saa

Otto Frej

Toftlund, telf. 58 - Skræddermester - Kem. tøjrensning

Haglskade-Forsikrings-Foreningen for Nordslesvig

(oprettet 1875, gensidig)

Indmeldelser modtages af tillids-
mændene, kredsformændene og
forretningsføreren, dir. Andersen,
TOFTLUND - Telefon 28

Agerskov og Omegns Brugsforening

v/ V. MADSEN

bringes i velvillig erindring

KOLONIAL: telefon 15 — — GROVVARER: telefon 79

Peter Henriksen

Aut. forhandler

Toftlund

Ducolakereri

Bedre kaffe næppe end den fra

JEPPE

telefon Toftlund 180

Frosch's Hotel

Toftlund — — telefon 17

Værelser med varmt og koldt vand — 1. kl.s køkken

Reel betjening

Godsk Hansen & Søn

MØBELFORRETNING

Toftlund — telefon 68

Carl Truelsen

v/ Peter Truelsen

AGERSKOV — — — telefon 3

KOLONIAL!

Chr. Jensen

v. Søren Jensen

Grundlagt 1877

MANFAKTUR — — KONFEKTION

Toftlund - telefon 37

Toftlund og Omegns Sparekasse

telefon 38

Indskud modtages til forrentning

Indbetalingssteder: Tirslund, Branderup, Arrild

Tirslund Brugsforening

telefon Bevtøft 44230

Thomas Bojsen, »Frem«

BRANDERUP . telefon 1

KOLONIAL

KORN- og

FODERSTOFFORRETNING

Agerskov og Omegns Brugsforening

v/ V. Madsen

bringes i velvillig erindring.

KOLONIAL: telefon 15.

Rødding

Andelsbanken

RØDDING — telefon nr. 75 og 91

Alle bankforretninger udføres for saavel
andelshavere som ikke-andelshavere

Rødding Møbelmagasin

MØBLER for alle hjem — — — Ligkister paa lager!
Snedkermester S. A. SØRENSEN - telf. Rødding 27

P. Lindberg maskinforretning

RØDDING

telefon 34

Hans Christensen, Østergade
Kolonial — vin — konserves   Tobak og cigarer
RØDDING - telefon 61

Carl Overbeck
OPTIK - URE - SØLV - GULD
RØDDING — telefon 169

Hans Juhl - Rødding - Telefon 20
møbelsnedkeri — møbelmagasin
Lager af ligkister — Alt bygningsarbejde udføres!

Rødding Andels-Slagteris udsalg
RØDDING: telefon 9   GRAM: telefon 75

MANUFAKTUR - TRICOTAGE - SENGEUDSTYR

OR *Frandsen*
V. I. C. NØRGAARD
RØDDING

et godt sted at handle

M. HANSENs

MANUFAKTUR- og KONFEKTIONSFORRETNING

Rødding

Telefon 55

Skodborg

**Skodborg Korn- og
Foderstofforretning** ^A/_S

telefon 4

KORN - FODERSTOFFER - KUNSTGØDNING

Gram - Brændstrup

Gram Tæppefabrik ^A/_S

telefon 28

GRAM

Gram Teglværk

anbefaler sine DRÆNRØR og MURSTEN

Olaf Aastrup' Efterflg.

Julius Hansen

Gram - - telf. 43

Mode

Manufaktur

Konfektion

ALT I PRIMA SENGETØJ

N. TIMMERMANN - Gram Savværk

træløst og savværk — alle bygningsartikler — kul

Kontor: telefon Gram 26 og 260 - privat: telefon Gram 162

Postkonto 9474

Bankkonto: Gram Bank

URE . GULD . SØLV . JUVELER

PETER JESSEN - Gram
Slotsvejen   telefon 70

Tønder

TØNDER MEJERI

v/ Chr. Petersen

anbefaler I. klasses produkter

Ehm Christensen

Storegade 12

Tønder

Telefon 2 11 43

Manufakturvarer bedst og billigst — Husk vort fjerrenseri

Ølenners Dampvaskeri

Skibbrogade 2

TØNDER

Telefon 2 22 68

JOHS. PAULSEN SCHMIDT

Østergade 2

Telefon 2 13 49

Papirvarer - kontorartikler - fotoartikler - regne- og skrive-
maskiner - duplikeringsanstalt

FEST - GAVEN

Østergades ur- og guldsmedeforretning

H. S Ø R E N S E N - grundlagt 1900

Reparationer af ure udføres hurtigt og solidt
Østergade 14 — Tønder — Telefon 2 22 81

Tønder Kafferisteri ^A/_S

Telefon 2 23 17

TØNDER

Telefon 2 23 18

Tønder Landmandsbank A-S

T ø n d e r

Kontorer i Skærbæk, Ballum, Brede, Brøns,
Bylderup-Bov, Frifelt, Højer og Tinglev.

Vekselkontor ved grænseovergangen i Sæd

Alle bankforretninger udføres

HOTEL TØNDER

Byens førende hotel

Telefon 2 11 30

Den Danske Landmandsbank

Hypotek- og Vekselbank

Aktieselskab

Tønder afdeling

Alle bankforretninger udføres

Aksel Michelsen

Tønder Vest — Telefon 2 11 11*

Kul- og trælasthandel

Formbrændselsfabrik — Støbegods — Cementvarefabrik

J. N. Jepsen, Storegade 5, Tønder

Telefon 2 23 41

Bøger, papir, kunst — anbefaler alt i skøn- og faglitteratur

Th. Laursens Bogtrykkeri

Jernbanegade 8 — TØNDER — Telefon 2 15 50

BOGTRYKKERI — BOGBIND

Peter Kjær *urmager og optiker*

Vestergade 26 - Tønder - Telefon 21006

Ure og briller - Guld- og sølvvarer

Højer

Sønderjydske Tæppefabrik

A. R. Kjærby A/S — Højer

Leverer kun gennem forhandlere

Rømø

ALFRED SCHMIDT *Kongsmark, tlf. Rømø 5 52 10*

Kolonial — Isenkram — Tekstilvarer —

Kaffe i bedste kvaliteter — Fineste vine

Turistvarer

Stort udvalg i vellagrede tobaksvarer

Løgumkloster

Kolonial . Konserves . Vin . Spirituosa

købes hos

H. BLAABJERG, Løgumkloster . telefon 4 3505

H U S K! Julehefter . lommebøger . almanakker. Største
udvalg i nye bøger . kontorartikler og Mont Blanc-penne.

Løgumkloster Boghandel v/ Gunder Nissent. tlf. 4 3338

CHR. PORS - LØGUMKLOSTER - tlf. 4 3205

Dampfarveri og kemisk tøjrensingsanstalt

Uldvare- og trikotageforretning

HOLM HANSEN'S BOGHANDEL

Løgumkloster - telefon 4 3557

Alt i skøn- og faglitteratur . billeder . keramik . fotoartikler

RUDOLF PRASSE, skrædderforretning

Vindmøllegade - Løgumkloster

Lager og værksted for
Cykler - Symaskiner - Barnevogne - Knallerter
KNUD LARSEN - Løgumkloster - telf. 4 3521

Løgumkloster Bank

aktieselskab

Kontortid: 9—12 og 14—16

lørdag 9—12

telefon 4 3518*

Agentur i Bedsted Lø — Alle bankforretninger udføres

Enhver husmoders ønske er at faa vasket hos

Centralvaskeriet . Løgumkloster

telefon 4 3647

Hurtigt — behageligt — økonomisk!

De kender vognen — den kommer overalt!

MANUFAKTUR - SENGEUDSTYR - TRIKOTAGE

DAME- og HERREKONFEKTION

CONRAD LANGWADT - Løgumkloster -telf. 4 3332

RESERVERET

Sønderjyllands Kreditforening

HADERSLEV

Udlån pr. 31. marts 1955

234.743.198 kr.

Reserver: 14.369.161 kr.

**Er De ikke medlem af
Sprogforeningen,
saa indmeld Dem!**

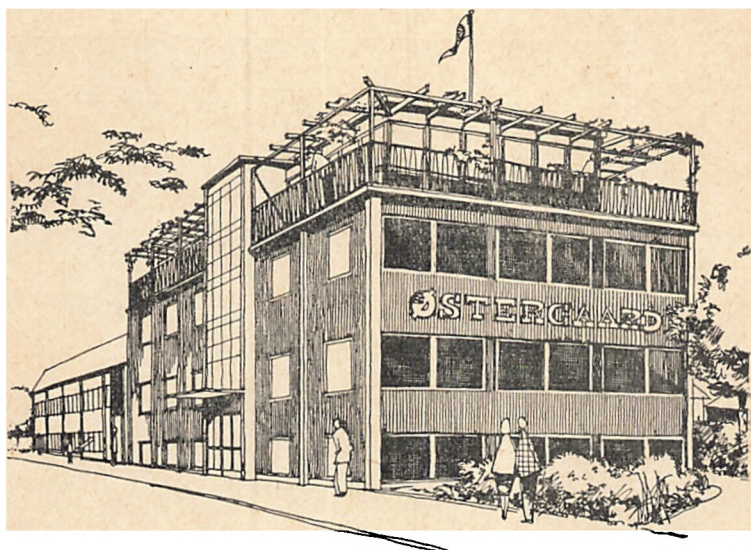
*Dette sker ved et postkort,
der er adresseret til*

SPROGFORENINGEN

Aabenraa

Medlemsbidraget er 2 kroner aarligt

A. ØSTERGAARD

Cylinder-Service Fabrik
Automobil-reservedele en gros

Telf. 2 16 18 - Haderslev - Telf. 2 16 18

GRAASTEN ANDELS- SLAGTERI

TELEFON * 5 12 11

Udsalg i:

Graasten

Telefon 5 16 55

Tinglev

Telefon 4 40 07

Padborg

Telefon 7 33 03

